

Planinski vestnik

3

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1988

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1988

3

letnik LXXXVIII izhaja od leta 1895

vsebina

Silvo Karo	Previsna smer na Cerro Torre	97
Marjan Raztresen	Kandidature	98
	Odločilni štirje dnevi	101
Bojan Počkar	Izgubljeni v bolivijski pokrajini	102
Peter Čizmek	Pero — hrušek	104
Igor Drnovšek	Stromboli — hudičeva zemlja	107
Slavica Tovšak	Umiranje pohorskih gozdov	108
Tomaž Švagelj	Celini grozi nevarnost	110
Janez Brojan st.	Bos na vrhu Triglava	111
Boris Ogrizek	G kot gora	115
Marjan Bradeško	Nad Zapodnem	117
Kazimir Rapoša	Trikrat na Raduho	118
Peter Vovk	Čreda žarkov v počesanih laseh	122
Ivanka Korošec	... pa s cvetkom belim je zaukal	123
Jože Žunec	Po Kozjem hrbtu na Uršljo goro	125
Andrej J. Dernikovič	Razgled	127
Božo Jordan	Nad Sotlo in ob njej	128
Rudolf Travinič	Jutranji vlak ob 8.52	129
Metka Rutar-Piber	Neizmerno lepo je bilo	130
Mate Dolenc	Jeti — je ali ni	131
	Odmevi	133
	Iz planinske literature	134
	Društvene novice	138

Slika na naslovni strani: V Južni steni Cerro Torreja

Foto: Silvo Karo

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p. p. 214. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Tomaž Banovec, Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Zdenko Kodrič, Jože Krajnc, Dragica Manfreda, Jože Poglajen, Nada Praprotnik, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja, Nevenka Vogelín in Božo Zorko. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prišpevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Polletna naročnina v letu 1988 je 7000 dinarjev, za tujino znaša letna naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Tiska Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

DVA MESECA IN POL PLEZANJA ZA DOBER KILOMETER STENE

PREVISNA SMER NA CERRO TORRE

SILVO KARO

Že četrtrič se vračam iz Patagonije. Tokrat sva bila tam samo dva: z Janezom Jegličem, odličnim soplezalcem, plezava skupaj že več kot pet let, bila pa sva pri vseh naših velikih dosežkih v Patagoniji: leta 1983 smo splezali veliko zajedo v vzhodni steni Fitz Roya, 1985/86 vzhodno steno Cerro Torreja, 1986 jugovzhodno steno Torre Eggerja in severno steno El Mocho. Odlično se pozna, zaupava drug drugemu, mnogo izkušenj sva si nabrala v gorstvih sveta, še največ pa v Patagoniji — in te izkušnje najbolj cenim.

Tokrat je bilo daleč najtežje. Psihično sva bila na koncu odprave čisto uničena, fizično pa bi lahko dala še kaj od sebe. 25. oktobra lani sva odšla na pot, domov sva se vrnila 27. januarja letos. 95 dni je trajala ta pustolovščina. Vsaj štirikrat so naju okoliščine prisilile v brezupen položaj in le veliki vztrajnosti, zdržljivosti, motiviranosti in strašanski volji se lahko zahvaliva, da nisva obupala. Šele danes, ko sedim doma, 16 000 kilometrov proč od Patagonije v topli sobi ter urejam spomine, premišlujem, kako noro je bilo ti stega letošnjega 20. januarja, ko sva se vzpenjala po razcefranih vrhov in ko naju je na robu stene zajel orkan.

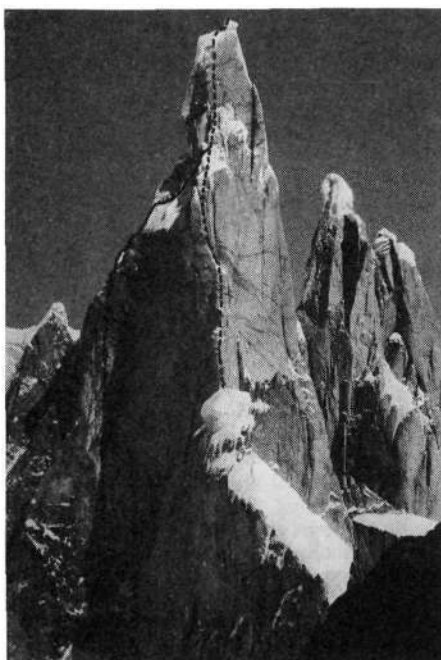
AMBICIOZNA ZAMISEL

Prvič sem pomislil na južno steno leta 1985/86, ko smo opravili drzen vzpon prek vzhodne stene Torreja. Ta južna stena ne nudi nobenih izrazitih prehodov; to je stena, da te je strah, ko stojiš pod njo, pa čeprav nisi prvič pod tako veliko steno. Velike evropske stene Eigerja, Grandes Jorasses, Materhorna so smešno položne v primerjavi z južno steno Torreja. Prijatelji so takrat menili, da prek te stene ni mogoče, le z Janezom sva bila enakega in drugačnega mnenja.

Leta 1986 sva spet v Patagoniji: skupaj s Frančkom Knezom opravimo odličen vzpon prek jugovzhodne stene Torre Eggerja; to je prava diretissima, v kateri je veliko prostega plezanja. Takrat si južno steno še podrobneje ogledava.

Vendar je stena takrat že sprejela prve plezalce, ki pa so po 200 metrih kombiniranega plezanja odnehali, čeprav se od tu naprej šele začne prava stena, v kateri se vertikala in previsnost vseskozi neusmiljeno menjavata.

To bo velik projekt, si misliva. Koga naj povabiva v ekipo? Bo kdo sploh hotel v to previsno skalovje? Ko smo se konec

To je mogočni 3128 metrov visoki Cerro Torre; leva polna črta predstavlja smer v južni steni, ki sta jo preplezala Jeglič in Karo, desna, črtkana, pa »normalno« Maestrijevo smer

Foto: Silvo Karo

decembra 1986 vračali, sva se v udobnih naslonjačih nekje nad Atlantikom z Janezom domenila, da se bova južne stene lotila popolnoma sama.

Le dva meseca sem bil potem doma. Konec februarja sem odšel na odpravo Lotse Šar v Himalajo. Po tej odpravi je ostalo malo časa, v tem kratkem času pa sva potem trenirala, plezala in zbiral denar — in to zadnje naju je še najbolj utrudilo. Razburila sva jugoslovansko planinsko javnost, ko sva sporočila, da odhajava v to steno sama, še posebno pa tiste, ki so že bili v Patagoniji in poznajo vremenske razmere v teh gorah. Da hočeva o celotnem vzponu posneti še 16-milimetrski film, pa je bilo že preveč. Le malo je bilo naših vrhunskih alpinistov, ki so upali v uspeh. Za sebe vem: če si nekaj vtepem v glavo — pa najsi bo še tako noro —, v njej ostane, in Janez je prav tak.

Doma sva okvirno pripravila načrt za vzpon in izbrala najboljšo opremo, kajti računala sva z velikimi tehničnimi težavami v steni.

In nisva se zmotila.

25. oktobra lani sva odšla od doma.

ISKANJE ZASUTEGA BIVAKA

31. 10 sva prispela v bazni tabor Laguna Torre ter do 4. novembra transportirala opremo je urejala snežni bivač v snežnem pobočju kakšnih sto metrov nižje od vstopa v steno.

5. in 6. novembra sva preplezala prvih 200 metrov kombinirane stene. Objektivno je ta del izredno nevaren zaradi padajočega kamenja in ledu; tu nama je potem neprestano sekalo vrvi. Tam sva našla tudi nekaj starih vrvi, ki so bile popolnoma strgane in večinoma globoko pod ledom. Posebno nevarno je tu zgodaj zjutraj, ko vzhaja sonce: tam potem sije tri do štiri ure, potem pa je stena hladna. Zato se odločiva, da se bova čez ta del vzpenjala še pred sončnim vzhodom.

Potem sledi obdobje slabega vremena, zato sestopiva v bazo kakšnih pet ur hoje daleč spodaj na ledeniku.

14. novembra sva zgodaj zjutraj že na koncu pritrjenih vrvi in slediva zasigani počli. Skala je slaba, vse je krušljivo in polno majavih lusk.

Naslednjič sva v steni šele 20. novembra. Ta dan zmoreva le en raztežaj A3, in sicer v slabem vremenu. Še prej v spodnjem delu odkopavava vrvi, ki so globoko pod snegom in ledom, na več mestih pa so poškodovane. Naslednji dan preplezava najtežji in izredno nevaren raztežaj čez krušljivo previsno lusko, ki se nama sproti podira. Tam je stena že previsna, tako da tehnične detajle premagujeva z zelo kočljivim tehničnim plezanjem in s posebno opremo.

Potem sledi dolgo obdobje slabega vremena in morava sestopiti v bazni tabor. Šele 5. decembra opoldne v globokem snegu prigaziva pod steno, kjer pa lahko le slutiva, kje je bivač, kajti zapadlo je precej novega snega. Pod steno ga je še več, saj se ves sneg z gornjega ledišča posipa pod steno. Ob treh popoldne začneva iskati, ob enajstih zvečer pa končava, ker naju je ujela noč. Vreme je obupno. Močan veter naju neprestano zasipa s snegom. Vsa mokra z minimalno opremo predrgetava noč. Zjutraj sva popolnoma zasuta pod snegom. Še vse popoldne odkopavava, opoldne pa se nama na velikanskem snežnem gradbišču vdre pod nogami: padeva v bivač, ki je osem metrov globoko. Vsaj 20 metrov v dolžino, 10 metrov v širino in v povprečju šest metrov globoko sva skopala v 14 urah; še sreča, da sva imela dve lopati, drugače bi bilo brezupno.

Popoldne sva že v novem bivaču, sneži pa tako močno, da se ne vidi, kje so tla in kje nebo.

7. decembra greva kljub slabemu vremenu v steno in ne moreva verjeti lastnim očem, saj ne najdeva vrvi v prvem raztežaju. Jasno: ob takšnih količinah novega snega

je vrv enostavno odtrgalo. Z minimalno opremo (saj je vsa tehnična oprema visoko v steni) potem zmoreva še enkrat prvi raztežaj, ki sva ga takrat ocenila z VI A2, potem pa naju slabo vreme prisili v bivač.

8. decembra sva že visoko v steni. Prvič lahko tam udobno počivava, saj sva na udobni polici skoraj na koncu sive stopnje. V naslednjem raztežaju pa naju iz stene že prežene slabo vreme: po steni se že spuščava v snežnem metežu. Naslednji dan morava med močnim sneženjem spet sestopiti v bazo.

ZGODNJE VSTAJANJE

19. decembra sva spet v steni in prideva pozno popoldne pod velike rdeče strehe. Od tu naprej je velika poč, a skala je vsa drobljiva; to je grdo tehnično plezanje, v začetku pa je poč tako široka, da ni možno varovanje. Kakšnih 500 metrov sva že visoko in stena je že hudo previsna. Zvečer pa sva spet v bivaču.

20. decembra naju sončni vzhod ujame že visoko na fiksnih vrveh. Po treh urah žimarjenja sva na koncu vrvi. Vreme je lepo, zato hitiva, kajti če tu do konca ne izkoristiš lepega vremena, se ti lahko še kako maščuje. Pozno zvečer so trije težki raztežaji za nama, kajti tu je skala že boljša. Zvečer sva spet v bivaču, kjer naju od utrujenosti prijemajo krči, tako da še

namesto komentarja

KANDIDATURE

Številni planinci so prepričani, da so množične planinske prireditve, predvsem še dnevi planincev na različnih ravneh, preživela ideja. Ti ob vsaki priložnosti razlagajo, da ne poznajo skoraj nikogar, ki bi se še udeleževal takih prireditev, na katerih je med najrazličnejšimi dejavnostmi še najmanj planinstva.

Drugi planinci enako zavzeto trdijo, da je nesmiselna že sama misel o ukinitvi ali omejitvi takih planinskih manifestacij. Kot potrditev trditvam, da so ta zborovanja še vedno dovolj množična, prihajajo nanje v zares velikem številu.

Ali so torej množična planinska zborovanja potrebna ali ne?

Vsa dosedanja opažanja (ali vsaj opažanja zadnjih let) so pokazala, da so med planinci dovolj priljubljena, da so vedno dobro obiskovana, da se udeleženci na njih dobro počutijo —

spati ne moreva. Kako bo naslednji dan? Bova sposobna še enkrat v steno, če bo lepo vreme?

21. decembra vreme drži, toda dolgo traja, da otrdeli udje spet postanejo prožni. Da, pošteno naju je že izžela ta divja stena! Najhuje je v previsnem delu: daleč od stene se z akrobatskimi gibi počasi vzpenjava po fiksnih vrveh. V noge sva že pozeblja, tudi roke so grdo poškodovane. Ob devetih dopoldne sva že skoraj 700 metrov visoko. Prideva čez rdečo stopnjo, kjer je skala boljša.

Na Maestrijevi smeri po jugovzhodnem razu kar mrgoli plezalcev. Smešno položna je videti iz te previsne stene: to je prava »via normale«. Nič čudnega zato, da se je lansko leto po smeri povzpelo na vrh 40 do 50 plezalcev.

Bližava se velikim streham; to bo gotovo zadnje ključno mesto. Dva raztežaja nižje pa za danes končava; zmanjka nama tudi vrvi: zadnje raztežaje sva fiksirala tudi plezalno vrv.

22. decembra sva precej utrujena, kajti v steno sva šla kar trikrat zapored. Vstaneva malo pred četrto uro zjutraj, temu sledi naporno vzpenjanje po fiksnih vrveh, nato težavno plezanje, pozno zvečer pa se spustiva po vrveh spet nazaj v bivač, tako da nama preostane le nekaj ur za počitek. Čudno se sliši: tako sva utrujena, da ne moreva zaspati; ob psihičnih naporov naju boli glava, v roke in noge naju prijemajo

krči. Zjutraj pa naju sonce pozdravi že visoko v steni. Ves dan visiva v previsni steni, plezava s težkim nahrbtnikom, plezanje je skrajno težavno tehnično premagovanje stene, nič kolikokrat padeva, ko se izpulji kakšen specialni klin, odpade kakšna luska, se sname hudičev krempelj, ki je slabo zataknjen.

Skozi vse te težave sva počasi utirala novo prvenstveno smer prek južne stene Cerro Torreja.

BINGLJANJE NA SCEFRANIH VRVH

Ta dan opoldne sestopim v bazni tabor, kjer si od prijateljev — plezalcev iz tujine sposodim plezalno vrv. Kar onemeli so, ko so me zagledali, še bolj pa, ko sem si naložil vrv in še nekaj opreme in se takoj podal nazaj pod steno. Ob devetih zvečer sem spet pri Janezu v bivaku. Da, kar malo sem utrujen — pa še rojstni dan imam; človek kar pozabi na takšno podrobnost, tako je zaposlen s steno. Naslednji dan bova poskušala v alpskem slogu do vrha.

Vendar načrt prepreči slabo vreme.

26. decembra sva sredi dopoldneva že na koncu fiksne vrvi. Hitiva, kajti pred nama so še velike strehe, do večera pa morava priti prek, se pravi preplezati še sto metrov težavnega in nevarnega dela. Ob devetih zvečer sva na udobni polici kakšna dva raztežaja pod robom stene,

če ne zaradi drugega vsaj zato, da se enkrat na leto srečajo z neštevilnimi starimi znanci.

Na zadnjem glavnem odboru Planinske zveze Slovenije so med drugim razpravljali o letošnjem dnevu planincev in omenili dilemo, ali naj bi taka zborovanja še prirejali ali ne. Skoraj so glasno mnenje je bilo, da so potrebna. Kot potrdilo za to so bili kar trije najresnejši kandidati, ki bi bili letos pripravljene pripraviti Dan planincev: PD Špik bi ga priredil na Jančah, PD Tržič pri Domu pod Storžičem, PD Nova Gorica pa pri Krnških jezerih. Vsako od treh društev je imelo svoje argumente: PD Špik bi s tem lepo praznovalo 10-letnico delovanja, PD Tržič še lepše 80-letnico, PD Nova Gorica pa bi ob svoji 40-letnici najširšemu krogu planincev predstavilo svoje nove kočice pri teh lepih ledeniških jezerih.

Vsako od teh treh društev je imelo že na glavnem odboru svoje privržence in nasprotnike: že na tem organu je bil prav ogorčen boj za kandidaturo — kot so ogorčeni boji za pridobitev olimpijskih iger.

Nekateri so dejali, da je prav, če so ti zbori bližje dolinam, da lahko nanje pridejo tudi tisti planinci, ki ne zmorejo več dolgih tur, drugi so nasprotno zagovarjali mnenje, naj bi bili zbori v »ta pravih« hribih, visokih, tako da bi bilo mogoče hkrati narediti še pravo planinsko turo; nekateri so bili za sredogorje, drugi so mislili že nekoliko naprej in so dejali, naj zdaj ne bi bilo okrog Triglava, kjer bo po vsej verjetnosti leta 1993, ko bomo proslavljali stoletnico planinske organizacije na Slovenskem.

Kot kaže, je zmagala tista struja, ki se je zavzemala za nižje griče, ker bo letošnji dan planincev po vsej verjetnosti na Jančah.

Ker pa se zdi, da drugim kandidatom to ne bo prav, bi bilo koristno prav kmalu izdelati natančne kriterije, po katerih lahko planinsko društvo kandidira za prireditev dneva planincev. Tako bi »zmagali« tisti, ki izpolnjujejo največ objektivnih pogojev in ne morda tisti, ki imajo v Zvezi največ najplivnejših stricev.

Marjan Raztresen

čez ves zadnji del (100 m) pa sva pustila fiksirano plezalno vrv. Tu, skoraj na robu, pa naju sprejme orkanski veter, tudi nebo se je popolnoma spremenilo in vreme se hitro kvari. Šele tedaj vidiva, kako dobro je, da sva pustila fiksirano vrv, kajti to nama omogoči, da se spustiva deset raztežajev nižje, kjer je udobna polica, in tam bivakirava. Naslednji dan, skleneva, bova šla do vrha. Bivakirava z minimalno opremo; tu je vsaj pred vetrom bolj varno. A ponoči se razbesni vihar; kar tuli okoli vrha. Žalostno ugotoviva, da nama je prva priložnost splavala po vodi. V snežnem metežu se zgodaj zjutraj spuščava nazaj pod steno.

Do 20. januarja še večkrat poskuša, a se vreme vedno pokvari, še preden prideva pod steno. Vreme je obupno: česa takega ne pomnim, saj prehaja iz ene skrajnosti v drugo.

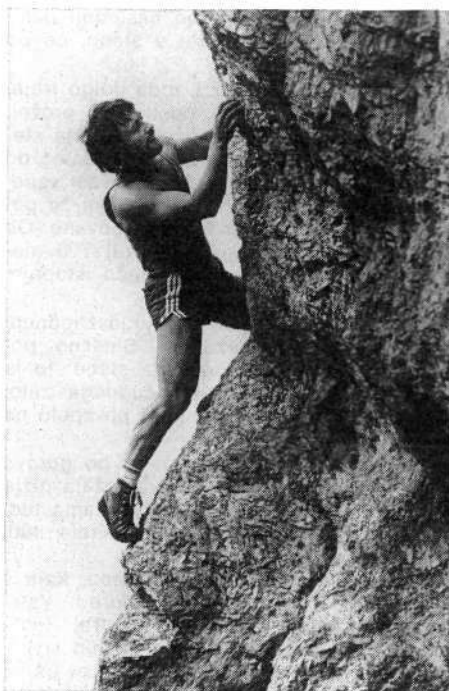
19. januarja letos greva zvečer pod steno El Mocha, kjer pod veliko skalo pričakava drugo uro zjutraj. To jutro je ob tem času še polno zvezd na nebu, ko pa se bližava vznožju stene, postaja nebo vse temnejše, veliki, črni oblaki potujejo od juga proti severu, tik pod steno pa je tako močan veter, da ne moreva več naprej. Zatečeva se v ledeniško razpoko, čez eno uro pa nadaljujeva pot pod steno. Tam se morava odločiti: greva ali ne greva naprej. Vreme je obupno, vendar sva s časom na koncu. Opoldne sva pod velikimi strehami kakih sto metrov pod robom stene, kjer še enkrat razmišljava, ali greva ali ne. Odločiva se: greva!

Vendar že po nekaj metrih naletiva na popolnoma raztrgane vrvi. Težko je opisati strah, ki naju je spremljal čez ta del, ko sva visela kakih dvajset metrov od stene nad 800 metri praznine na scefiranih vrveh in ko sva hočeš-nočeš prepuščena igri vetra. Vendar sva ob enih popoldne že na robu; od tu ni več povratka.

Vreme je obupno; divja pravi vihar, kmalu naju zagrne megla. Tam še nisva vedela, v kakšen boj se podajava; toda bilo je vse hujše. Ne vidiva niti pet metrov pred seboj, ne slišiva se.

Janez pade kakih deset metrov in se po naključju ustavi; to mi pove, ko pridem do njega, kajti sam nisem tega ne videl ne slišal. Kje sva, lahko samo ugibava; svet je popolnoma tuj, nič poznanege ni; da, preveč na zahodno stran sva šla! Tu je veter tako močan, da po zraku nosi kose ledu, ki jih trga od stene. Vrv imava presekano že na treh koncih. Poskušam snemati, toda v istem hipu, ko imam kamero zunaj, držim v roki veliko kepo ledu. Oprema — friendi, vponke, klini —, vse je ena sama ledena kepa. Zebe naju, a se ne moreva obleči, saj bi nama v hipu raztrgalo cunje.

Čas teče, midva pa še vedno iščeva zgornje ledišče. Poskuša malo nižje, vendar zaideva v prepadno skalovje.

Silvo Karo med enim od svojih treningov v kopni skali
Foto: Srdjan Živulović

NEVARNI PADCI

Spet plezava navzgor: tu mora biti rešitev, drugače sva izgubljena.

Kar smeji se nama, ko v naslednjem raztežaju stopiva na ledeno ploskev. Tu naju sprejme popolnoma kristalen led. Vendar sedaj sploh veva, kje sva.

Počasi in previdno prečiva ledeno pobočje z naklonom 60 do 75 stopinj. Nevarna je ta igra, kajti z vrha neprestano padajo veliki kosi ledu. Sedaj se že čisto nagonsko stiskava k steni, ko zagrmí velika klada ledu in potem v tisočih kosih zgri mi čez tisočmetrsko steno. Kot muhi, pripeti na steklo, se počasi pomikava proti desni. Janez me varuje, ko počasi plezam samo z enim lednim orodjem; pogledam ga navzgor in se z nogami ravno prestopam, ko pride tako močan sunek, da me enostavno odrta. Nagonsko se še skušam ustaviti, vendar je vse zaman: že letim v globino. Edina stvar, na katero sem še lahko pomislil, je vrv: ali bo zdržala, kajti Janez, pripet na dveh lednih vijakih, me bo lahko zaustavil.

Dolga je bila ta pot. Iz strašnih misli se prebudim, ko treščim med skalovje in ko me stisne v pasu. Le malo nad robom je bilo to. Ves popraskan in raztrgan počasi pridem do Janeza.

Šele danes se zavedam, kako je bila tista vožnja skoraj pot v smrt.

Pozno zvečer je že, ko prideva na jugo-vzhodni raz, kjer je vse zaledenelo. Kje naj greva sedaj dol? Prvotno sva računala, da se bova spustila po vzhodni steni po smeri iz leta 1985/86, vendar je to nemogoče, saj imava prekratko vrv. Maestrijeve smeri ne poznavamo, klini pa so vsi pod ledom. Vendar je to edina rešitev, pa čeprav bova morala plezati navzdol.

Ne bom opisoval, kako sva se potem s 50-metrsko že krepko poškodovano vrvjo spuščala in kako je bilo vse skupaj noro. 21. januarja ob dveh zjutraj sva opravila še zadnji spust. Zatekla sva se v popolnoma zasut bivač in kar verjeti nisva mogla, da

tu notri ne divja vihar, v katerem sva preživela 24 ur.

S prvo svetlobo že sestopava proti baznemu taboru in ob desetih dopoldne sva spet med prijatelji z vsega sveta.

Res vesela sva: uresničila se nama je velikanska želja. Preplezala sva steno, o kateri so drugi menili, da jo je nemogoče zmagati, samo dva človeka — pa še s 16-milimetrsko kamero sva zabeležila ta vzpon. To je bil najin daleč najtežavnejši vzpon, pa čeprav plezava že kar nekaj let, sam enajsto, Janez pa deveto leto.

Brez dvoma je to v svetovnem merilu največje dejanje v Patagoniji doslej.

INES BOŽIČ — DRUGA ZMAGOVALKA CERRA TORREJA

ODLOČILNI ŠTIRJE DNEVI

Iz Patagonije na skrajnem jugu Južne Amerike se je vrnila slovenska alpinistka iz Kopra Ines Božič s prestižnim uspehom v žepu: kot druga ženska na svetu je osvojila vrh mitičnega patagonskega očaka Cerra Torreja, strašne štrleče špice, ki je vidna daleč naokrog in v katero se redno zaganjajo viharji, ki prihajajo z Atlantika in Pacifika. Patagonija je postala za alpiniste »moderna« v zadnjih letih, predvsem pa sta zasloveli nemogoči steni Fitz Roya in Cerra Torreja, ki sta stalno odbijali celo vrsto znanih alpinistov in tako še utrdili sloves nepremagljivosti teh viharjih sten.

Ines Božič, ki jo je v neki anketi javno mnenje imenovalo za absolutno najboljšo slovensko alpinistko, pa za las ni postala celo prva ženska, ki bi osvojila najbolj znano patagonsko špico. Za samo štiri dni jo je namreč prehitela italijanska alpinistka Rosanna Manfrini, ki se je temu cilju posvetila že pred časom in ki je plezala z znanim Mauriziom Giordanijem, ta pa se je v teh stenah že poskušal in je torej že imel bistveno pomembne izkušnje.

»Imam 25 let, plezam pa od leta 1979, ko so me sprejeli v alpinistični odsek Obalnega planinskega društva iz Kopra,« je Ines Božič pripovedovala novinarju tržaškega Primorskega dnevnika po vrnitvi v domovino. »Za sabo imam približno 300 vzponov, ki sem jih opravila v Julijcih, Dolomitih, Centralnih Alpah, v Franciji, Španiji, Bolgariji in drugod. Udeležila sem se tudi dveh himalajskih odprav, in sicer leta 1984 na Rakapoši v Pakistanu, naslednje leto pa na Nanga Parbat v Karakorumu. Moja zadnja izkušnja je seveda tista uspešna iz Patagonije. Drugače sem absolventka na ljubljanski Univerzi in sem pred diplomom v angleščini, nemščini in španščini. Alpinizem mi

pomeni del moje življenjske dejavnosti, vendar morda niti ne vodilne ali nosilne. Prav gotovo nočem živeti od alpinizma oziroma za alpinizem, ki je, kakorkoli ga že vzamemo, drugotna oziroma vzporedna dejavnost.«

Potem je Ines Božič opisala svojo nedavno patagonsko izkušnjo:

»Ko smo z Janezom, Zlatkom in Ivom prišli v bazo pod Cerro Torrejem, sta se z gore pravkar vrnila Giordani in Manfrini-jeva, ki je torej kot prva ženska stala na tem vršičku. Vreme je bilo čudovito, tako da smo se takoj odpravili pod goro, čeprav smo bili preutrujeni od dolgega potovanja. Morali smo sami znositi ogromno

Zahvala in čestitka

Novi odbor, novi organi in novi predsednik Planinske zveze Slovenije so ob izvolitvi in ob novem letu dobili številne čestitke tako posameznikov kot društev.

Organi PZS in predsednik se zahvaljujejo za čestitke in za zaupanje, ki so jim ga naklonili delegati planinskih društev, ko so jih volili. Obljubljajo, da bodo naredili vse, kar bo v njihovih močeh, vendar se zavedajo, da so le funkcionarji Zveze, ki lahko stori le tisto, kar se dogovorijo v društvih. Zato pričakujejo tvorno sodelovanje vseh društev.

Tako upravni odbor Planinske zveze Slovenije kot uredništvo in uprava Planinskega vestnika hkrati čestitata vsem planinkam za 8. marec — dan žena.

»Vsako planinsko društvo bo pridobilo nekaj novih naročnikov na Planinski vestnik in si prizadevalo, da bi bila vsaka slovenska planinska družina naročena na to planinsko glasilo.«

To je eden od sklepov 18. redne skupščine Planinske zveze Slovenije, ki je bila novembra lani.

Saj so vas vaši delegati seznanili s tem sklepom, kajne?

materiala pod steno, ker nismo imeli na voljo konjev, nato pa se takoj lotiti plezanja, ker je vreme še vedno držalo. Pravzaprav nismo bili niti pretirano hitri pri vzponu, saj smo skupno plezali tri dni. Kakorkoli že, na vrhu Torreja smo stali kakšne štiri dni po prihodu v Patagonijo, kar je vsekakor svojevrsten rekord. Žal pa potem na Fitz Roy, kamor smo tudi nameravali splezati, ni šlo, kot smo si želeli. Kar pa se tiče dejstva, da me je pri naskakovanju ženskega rekorda prehitela odlična italijanska alpinistka Manfrinjeva, ki je znana predvsem po svojih uspehih kot športna plezalka, mi je žal predvsem zaradi mojega sponzorja, ki je bil v tem primeru italijanska tvrdka Ciesse Piumini. Hoteli so imeti prvo žensko na tem očaku, ko so že imeli prvi solo vzpon (opravił ga je Marco Pedrini) in prvi zimski vzpon. Z ekonomskega stališča sem jih verjetno celo razočarala ...»

Na koncu je Ines Božič pripovedovala o sedanjem stanju ženskega alpinizma v svoji domovini Sloveniji.

»Žal trenutno pri nas ženske ne plezajo kaj posebno dosti,« je dejala. »Je pač odvisno od generacijskega nihanja in obdobj, ki si sledijo. Organizirali smo že dve jugoslovanski izključno ženski odpravi v Pamir in na himalajski sedemtisočak Južna Anapurna, obe generaciji s teh odprav pa sta se nato nekako razšli. Verjamem, da si bo v kratkem pri nas ženski alpinizem spet opomogel. Kar pa se tiče ženskega alpinizma na svetu, naj poudarim, da se je razvil marsikje in dosegel visoko raven. Dovolj je, da na primer pomislimo na Poljsko. Tudi v prostem plezanju so ženske, ki se uspešno lotijo sten najvišjih stopenj in smo torej tudi na tem področju povsem enakovredne z moškimi.«

(Primorski dnevnik)

SLOVENSKA SMER V JUŽNI STENI MURURATE

IZGUBLJENI V BOLIVIJSKI POKRAJINI

BOJAN POČKAR

Mururata! Končno jo lahko gledamo in občudujemo. Prizor je pravljichen, neresničen, bolj sanjski, kot si ga lahko zamišljaš: Mururatina stena je tam nekje v daljavi, čeprav se kaže tako blizu, da bi jo lahko dosegel z roko; njen led in njene skale se prepletajo v čudovit mozaik modro zelenih in sivo rjavih barv, zgoraj pa dajejo steni mračen in grozljiv videz nešteti ledeni odlomi in seraki. Pred nami je lesketajoče se jezero, ki se začne nekaj sto metrov pod Mururatino steno in ki ga z vodo napajajo neštete tone ledu, s katerimi je ovešena stena; kadeče se megle, ki se neprestano valijo gor iz doline, nam onemogočajo da bi videli prizor bolj jasno, bolj resnično.

Zahajajoče sonce z rdeče rumenimi žarki boža rob stene in se v tisočeri barvah odbija od ledišč in gladine jezera. Čeprav ne more premagati meglé, ki kar naprej izvirajo nekje iz doline, deluje na nas pomirjujoče in vabljivo.

Stojimo na robu ledeniške morene, globoko dihomo in gledamo v steno.

KRALJEVSKI BOJ ZA PREVLADO

Ves dan smo hodili po neznani dolini, sopli pod težkimi nahrbtniki in nikjer nismo videli nobene stene. Samo mogočni Illimani je bil tam zadaj nekje, daleč in skoraj ves čas v oblakih. Zdelo se nam je, kot da je neresničen. Mi pa smo hodili, kleli nahrbtnike, včasih nekaj minut

počivali in spet nadaljevali pot. Dolina, po kateri smo hodili, je bila enkratna: polna ledeniških jezer, pasočih se divjih lam, suhih rumenih trav, pa zamočvirjenih oaz, kjer je bila barva rastlinja zelena — pa zopet modra jezera ...

Toda sčasoma nam je bilo tudi te čudovite pokrajine dovolj; hoteli smo videti tisto, po kar smo prišli. Včasih se nam je zdelo, da ne hodimo po pravi dolini in da stene sploh ne bo. Že pozno popoldne pa se je dolina pred nami skoraj zaprla in kamorkoli si pogledal, se je strmo dvigala navzgor. Ubrali smo jo po levem delu in čez kakšno uro v daljavi videli najprej vršičke stene, kmalu pa še celo steno. Mururata! Stara indijska legenda pravi, da sta se nekoč v daljni preteklosti dva mogočna vrhova sprla za prevlado v Kraljevski verigi hribov. Ta dva vrhova sta bila Illampu in Illimani. Slednji se je tako razsrdil, da je z enim zamahom odbil vse Mururatine vrhove in s tem dokazal svojo moč. Tako je Illimani postal kralj »Kraljevske verige«, saj se je Illampu umaknil, ker sam ni bil sposoben kaj takega; za vedno pa je ostal dokaz Illimanijeve moči — povsem strehasta, nekaj kilometrov dolga ledena ploščad na vrhu Mururate.

Tako Mururata res nima nobenega značilnega vrha in deluje v Kraljevski verigi nekoliko pohlevno in zadržano. Toda na južni strani ima mogočno steno, vrh katere se lomi ledenik in ji s tem daje svojevrsten čar.

Ta stena nas je že doma z eno samo fotografijo tako prevzela, da smo jo iz-

Slovenska smer v južni steni Mururate

brali za svoj cilj, za svojo steno, ki jo bomo preplezali. Vedeli smo, da v vsej južni steni, ki je široka nekaj kilometrov, ni plezal še nihče; to pa je podatek, ki alpinistu, ki išče v svoji dejavnosti tudi pustolovščino, dodatno buri domišljijo.

SAMO DA SE NE ZRUŠI!

Dan se je komaj naredil, ko je Jernej že splezal prvi raztežaj in kaj kmalu smo se mu pridružili tudi mi trije. Pod nami je ostalo ledeniško jezero, modro bolj kot nebo, in če si se zazrl v daljavo, si razločil obrise mogočnega jezera Titicace. In če si še malo bolj napol oči, si razločil tudi naša ležišča tik pod ledenikom, kjer smo prespali minulo noč in kjer je vsak od nas na različne načine preživel nemir pred veliko steno.

Toda v tistih trenutkih smo bili preveč zaposleni, da bi dojeli lepote te bolivijske pokrajine, ki je tako drugačna od naše, a vseeno lepa in zanimiva — pa tudi nekako skrivnostna v svojih modro rumenih barvah.

Še potem, ko smo bili že dobrih sto metrov v steni, nisem mogel prav verjeti, da se mi je izpolnjevala ena od mojih velikih plezalskih želja. Ko sem komaj začel plezati in smo prvič okusili opoj ledenih tur, sem si želel, da bi nekoč plezal v Andih, v tistih belih, strmih stenah, ko samo enkrat udariš s cepinom in ta zavibrira, zagradi v led in je plezanje za-

res užitek. Zdaj sem bil res tam, v steni, v kateri ni bil še nihče, in četudi je bilo treba včasih s cepinom udariti trikrat, štirikrat, me to ni preveč motilo.

Po nekaj raztežajih lažjega plezanja se je začelo zares. Stena se je strmo dvigala nad nami, nad nami se je svetil zeleni led in tam daleč zgoraj nekje je bil vrh...

Zagrizli smo se v strmino, vrtali ledene vijake, varovali soplezalca in rinili v osrčje stene. Čeprav tega ni nobeden od nas izrekel, pa smo verjetno vsi mislili isto: da bi le tiste gmote ledu tam zgoraj danes mirovale, samo danes, jutri pa lahko zaradi nas vse zgrmijo po ozebniku navzdol. Vendar pa nas je sčasoma plezanje tako zaposlilo in utrujalo, da tudi na to nismo več mislili.

Filip se je prvi zagnal v navpično svečo, jo obdeloval s cepini in že smo mislili, da je ne bo nič ostalo; pa jo je vseeno bilo dovolj tudi za nas. Potem se je Bojan lotil naslednjega navpičnega mesta in šele ko sem plezal za njim, sem dojel, zakaj je plezal tako previdno. Slab, krhek led, kamorkoli si zabil cepin in se povlekel zanj; vse skupaj je bilo podobno loteriji. Vendar sem se kljub vsemu tudi jaz nekako prikobacal čez to mesto. Devetdeset stopinj v ledu na pet tisoč šeststo metrih — ne, tega pa zares nismo pričakovali in naša pljuča tudi ne; saj ko plezaš takšno težko mesto, napol pozabiš dihati, potem pa moraš vse to nadomestiti zgoraj in dihaš tako močno, da misliš, da ti bo odprlo pljuča.

PLAZOVI ZASIPAJO PLEZALCE

Bolj ko smo z vsakim raztežajem mislili, da smo že čez težji del stene in da se bo zdaj-zdaj položila, bolj smo bili vsakič razočarani. Navpičnih mest resda ni bilo več, toda strmina se je kar nadaljevala. Od nekod so se prikobacali še črni oblaki in začelo je snežiti. Preden nas je utegnilo biti strah, so se po ozebniku že začeli spuščati majhni plazovi: dovolj, da so te povsem zasuli, da si komaj dihal, in ti pokvarili ritem plezanja. Počakati si moral, da je vse skupaj minilo, in potem plezati naprej.

Priznam, da sem bil najbolj srečen, ko mi je Bojan spodaj zaklical, da je konec vrvi. V led sem si skopal majhno poličko, stopil nanjo, zavrtal ledni vijak ali dva, zabil v led še cepin in bavitco, vse skupaj povezal, se pripel in obvisel na vsem tem. Sploh mi ni bilo kaj dosti mar, če vse skupaj drži ali ne. Moral sem se pač nadhati, sprostiti mišice, saj so me meča že pošteno pekla pa tudi v glavi mi je zaradi peklenskega tempa že malo brenčalo. Šele ko sem malo prišel k sebi, sem začel varovati soplezalca.

Še kar naprej so se po ozebniku pope-ljavali majhni plazovi, še vedno je snežilo,

videli nismo skoraj nič, mislili pa smo samo še na vrh. Kmalu mora biti, smo se tolažili, samo še kakšnih petdeset metrov naj bi bilo. In potem smo splezali en raztežaj, pa drugi, tretji, in šele s četrtem raztežajem sem dosegel rob stene, kjer bi me silen sunek vetra kmalu vrgel nazaj. Splezal sem še nekaj metrov, zabil cepina v led in z vsem glasom zatulil od veselja in razposajenosti, da so verjetno tudi zaradi tega tisti nevihtni oblaki odjadrali in je bila nad nami ena sama modrina. Četudi nam je veter ledenil obraze in nismo mogli niti govoriti, to sploh ni pokvarilo našega razpoloženja, ko smo bili vsi štirje na vrhu.

In tudi ko smo se drugo jutro prebudili na robu ledeniške Mururatine ploščadi dobrih petsto metrov nižje in nas je prekrivalo kakšnih dvajset centimetrov ponoči zapadlega snega, si tega nismo gnali preveč k srcu. Še vedno se je v nas prelival krasen občutek preplezane stene in tudi kondorju, ki smo ga prvič videli, nismo zavidali njegovega mirnega jadrnanja.

Bili smo majhni in izgubljeni v tej bolivijski pokrajini, toda naša srca so bila polna in srečna. Mislim, da je to zaznal tudi kondor, ki nas je nekajkrat preletel, potem pa počasi odjadral. Še dolgo smo gledali za njim, potem pa se spustili v dolino.

Bolivija, Cordillera Real (Kraljevska veriga), Mururata (5868 m), južna stena.

Prva smer v južni steni: Slovenska smer VI (ED), 90°/60°—70°, 540 m.

Prvenstveni vzpon: Bojan Pograjc, Bojan Počkar, Jernej Stritih, Filip Bertoncelj.

18. 5. 1987, 10 ur

Najmlajši zmagovalec sedemtisočaka

Sedemčlanska bolgarska odprava, ki jo je vodil Todor Batkov, je pripeljala na doslej še nepreplezan vrh brez imena severovzhodno od Pika Korženevske med ledenikoma Mušketov in Aju-Džilga. Zaključno plezanje na vrh so opravili iz prvega višinskega tabora (4600 m) v zgornjem delu doline Aju-Džilga, vzpon pa je bil zahteven (IV—V). Vrh so dosegli 4. avgusta lani. V počastitev 150-letnice rojstva bolgarskega narodnega heroja Vasila Levskega (1837—1873), organizatorja bojev proti Turkom, so vrh (5684 m) imenovali po njem. Spominsko tablo so pritrdili v skalo pod vrhom gore. Bolgarske alpiniste je spremljal sovjetski alpinistični inštruktor Leonid Trošhinenko, eden izmed članov sovjetske odprave na Mount Everest.

Celotna bolgarska odprava je štela 15 alpinistov. Eden izmed njih je bil 17-letni Pavel Bogdanov, ki je postal najmlajši zmagovalec Pika Korženevske (7105 m).

SPOMIN NA DOBREGA PRIJATELJA

PERO – HRUŠEK

PETER ČIŽMEK

Macesnovec. Vidi se, da je vrh precej od rok, zato nanj ni markirane planinske poti, torej je »nepomemben«. Z njega se začne greben, ki prek Dimnikov in Luknje peči vodi na Rjavino. Zame pa je zelo pomembno, da sem skozi rušje, ki ga pokriva, našel prehode na njegov »kosmati« vrh. Dve leti po hudi nesreči sem spet začel dobivati pravi občutek za gibanje po brezpotju. V Krmo (dolino) pa od tod ne bom iskal prehodov, kot sem spočetka nameraval. Videti je preveč komplicirano, če sploh obstaja kakšna lažja pot. Raje se bom vrnil v mojstranško Krmo (gostilno) na en pir.

* * *

Spet sem pri Mihi na Jesenicah.

»Pero, si že videl ponedeljkovo Delo?«

LUCIANO CERGOL.

Prejšnjo soboto v Comicijevi smeri na Monte Cimone (Strma peč — Zahodne Julijske Alpe) ...

ALPINISTIČNO ODKRIVANJE OSPA

Bilo je pred osmimi leti, ko sem se začel ukvarjati z alpinizmom. Prvič sem plezal, ko me je Miloš peljal po normalni smeri na Črnikalski turnec. Pri tem sem tako »čaral«, da mi je Sandi, ki me je opazoval od spodaj, pozneje rekel: »Fant, saj v hribe lahko gremo tudi tako, da ne plezamo...« S tem pa me ni mogel pripraviti do tega, da bi opustil to, o čemer sem sanjaril že od otroških let.

Popoldne smo šli s Pretepačem peš v Koper. Mimogrede smo se ustavili še v Ospu. To je bilo tisto leto, ko je stena nad to vasico začela postajati eno od najbolj priljubljenih zimskih vežbališč za slovenske alpiniste.

Pri »alpinističnem odkrivanju« te bizarno previsne stene sta imela vsekakor največje zasluge Tržačana Luciano Cergol in Roberto Giberna, ki sta preplezala prvi dve smeri v njej. S svedrovci sta nadelala ogromen previs najprej v »Stari smeri« (Ospo 77), potem pa še v »Gobi« (Il fungo magico).

Tistega dne sem na poti s Črnega kala v Koper v Ospu prvič videl Cergola. Luciano se je takrat ravnokar vrnil iz stene, kjer je sam preplezal svojo Staro smer. Po njej je prehitel Maričko Sabolek, ki je z bratom plezala Magično gobo. Zanimiv je bil njegov komentar k tej navezi, ki

ga je pozneje Bor dodal k svojemu vodničku o Osapski steni: »Ona lepo pleza, on pa blazno štrika.« Zanimiv predvsem zato, ker je Janez Sabolek-Sabla pozneje postal znan kot eden izmed tehnično najboljše podkovanih plezalcev pri nas.

VABILO V ELITNI KLUB

Trst. Mesto, ki je v svoji zgodovini menjavalo gospodarje in so se v njem mešali narodi... Nekoč sem bil v Ospu s svojimi tržaškimi prijatelji. Ko sem Robiju (Roberto Borghesi), katerim sem plezal, omenil, da nisem preveč vešč italijanščine, mi je rekel: »Noi siamo Tristini, non Italiani!« (Smo Tržačani, ne Italijani!)

Luciano Cergol je bil doma iz Trsta. Bil je sin slovenskih staršev, vendar vzgojen v italijanskem okolju. Šol s slovenskim učnim jezikom ni obiskoval, zato je v Ospu, ko sem ga prvič srečal, govoril še bolj »šepavo« slovenščino, tako pač, kot jo govorijo med našimi zamejci. Njegovo znanje slovenskega jezika in s tem slovenska zavest sta se izpopolnila šele v zadnjih letih, ko se je intenzivno družil s slovenskimi alpinisti. Ščasoma je bilo v njegovem govoru vse manj italijanskih in narečnih izrazov, s katerimi si je pomagal, ko se v pravilni slovenščini ni znal dobro izraziti.

Že v zgodnjih mladostnih letih ga je (tako kot veliko drugih Tržačanov) pritegnilo raziskovanje krasa, predvsem jamarstvo. Iz jam Tržaškega krasa ga je (tako kot veliko drugih speleologov) pot vodila v gore in v stene na površini Zemlje. Veselje nad alpinizmom je pri njem kmalu prevladalo nad speleologijo.

V svojem alpinističnem udejstvovanju je (to lahko že rečemo) dosegel zelo veliko. Bil je pobudnik za ustanovitev gorske reševalne službe v Trstu (Squadra di Soccorso Alpino — Trieste) in dve leti njen načelnik. Med drugim so ga tudi zaradi tega predlagali za sprejem v CAI (Club Alpino Academico Italiano), v italijanski »elitni« alpinistični klub, kamor vpisujejo le alpiniste, ki so se v svojem udejstvovanju posebno izkazali. Po protokolu bi moral biti Luciano Cergol v CAI sprejet letos jeseni, če...

DRSALNICE NA CESTI

Od tistega prvega srečanja v Ospu je minilo leto, ki sem ga ob prostem času preživljal v gorah, pri tem pa nisem upošteval Sandijevega nasveta, da v hribe lahko grem tudi tako, da ne plezam. Medtem sem spoznal veliko novih alpinistov in z Jožetom preplezal Lucjanovo Magično gobo v Ospu. Bil pa sem še vedno začetnik, čeprav sem si z vzponi pridobil staž alpinističnega pripravnika.

Jože nas je nekatere pripravnike neko nedeljo vzel s seboj v Gliščico (Val Rosandra), kjer imajo Tržačani svoj plezalni vrtec. Takrat nam je predlagal, da bi šli s tržaškimi prijatelji med prvomajskimi prazniki plezat v Paklenico. In smo šli...

Potovali smo ponoči. Sanja se je vozila z Jožetom v amiju, jaz in Deo pa s Cergolom v njegovem raztolčenem fiat 123. Ko smo imeli vožnje v temi dovolj, smo se ustavili pri opuščeni bencinski črpalki in zadremali v avtomobilih.

Deževalo je.

Drugo jutro so zlizane gume Jožetovega amija lovile ravnotežje po spolzki cesti. Zadek avtomobila je bil zaradi neke škarpe ob cesti proti Senju obtočen že od včeraj. Jože je vozil počasi, previdno, pa se je že v naslednji uvali zaletel v razbitino, ki je svoj konec storila že pred dnevi. Z amijem k sreči ni bilo nič hujšega, le sprednji blatnik smo morali malo »nategniti«, da tako zvit ni drsal po kolesu.

PRVENSTVENA ZA COPATICE

Odprem oči in pomolim nos iz šotora. Potem preštejem naveze, kolikor jih vidim v steni Aniča kuka. Celo Forma viva je naseljena z dvema navezama in doživlja svoje prve ponovitve. Visoko v razu Klina solira Knez. Ker Lucjan preveč rad spi, jaz pa tudi, zlezem nazaj v spalno vrečo. Danes se nama ne mudi nikamor. Odločila sva se za prvenstveno smer v Stupu Aniča kuka: včeraj sva si ogledovala kratko steno desno od smeri Karabore in si v njej zamislila novo smer.

Danes vstopava precej bližje Karabore, kot sva nameravala včeraj. V tistih desnih počeh bi morala precej zabijati, česar pa nočeva (pozneje je tam nastala smer Utopija, ocenjena s VII—). Gladka bela plat dela Lucjanu težave, ker pleza v starih plezalniki z izrabljeno gumo. S Sanjo ga počakava, ko gre nazaj v tabor po svoje nove »ebejke«. Kmalu se vrne. Z novo, še nerabljeno gumo na podplatih plezalnikov se mu uspe pregoljufati čez gladko, strmo ploščo. Ko se je pozneje lotim še jaz, mi mora pomagati z napeto vrvjo, ker z luknjastim podplatom svojih adidas-univerzalk ne ustvarjam kaj prida stika s skalo. Vendar ne obvisim.

Sanja spodaj vneto pritiska na sprožilce aparata in tako skrbi za »foto dokumentacijo«.

Zgoraj, v filigransko oblikovanih počeh, je skala ostra. Od vode razjeden apnenec nama do kosti razžre meso na prstih. (No, malce pretiravam. O magnezijem karbonatu in njegovi uporabnosti za plezanje takrat nismo še skoraj nič vedeli; »moda« plezanja z belim »čudežnim prahom« se je razpasla šele pozneje, s prodorom težkega prostege plezanja.)

Lucjan

Žal mi je klinov, saj sva rekla, da jih bova vse pustila v skali za poznejše ponovitve. Tako pa se kot drugi vsaj z izbijanjem ne mučim. Proti koncu naju čaka še previs — tretje težavnostne stopnje. Velike razjedene luskine rastejo iz previsne stene. Svojo smer zaključiva na koritastem stojšču v smeri Karabore.

In kako bova imenovala tole najino prvenstveno, pa čeprav je le tri raztežaje dolga? Lucjan predlaga »Smer za copatice«, ker je moral zanjo uporabiti nove plezalnike, jaz pa sem plezal v telovadnih copatah. (Italijani pravijo plezalnikom pedule, kar pomeni copatke; Lucjan je to poskušal prevesti v »copatice«.) Že med zajtrkom pa mi je ob topli kavi poglede pritegnila Lucjanova čelada, na kateri je vgraviran napis PERO. Poskušal sem ga prepričati, da je čelada moja, pa se ni dal. Razložil mi je: »Ja, ma kaj znaš, kaj se kliče po talijansko pero? Po slovensko, mi se zdi, da hrušek.« (V italijanščini se hruški reče la pera — v moškem spolu dobi obliko il pero, hrušek.)

In prvenstvena? Perova naj bo, ko sva že oba Perota!

Spodaj nama Sanja stisne opraskane dlani.

(Zdaj je to ena od najbolj popularnih smeri v Paklenici. Ko sem pozneje poslal opis in skico Stanku Giliču, je mislil, da je med pisanjem izpadel »t«, zato jo je v mednarodnem vodničku imenoval Petrova varianta (Peter's variant). Ta smer pa je bolj Lucjanova kot moja, saj jo je izpe-ljal pravzaprav on.)

BRID (RAZ) KLINA

Sonce že sveti skozi platno šotora, ko potegnem, pravzaprav samo poskušam potegniti zadrgo vhoda navzgor. Ne gre, Tullio (Ferluga) je v tla zabil dolg klin in nanj privezal zadrgo. Vsi so že vstali, le midva sva se zaležala. S hitenjem skušava nadoknaditi zamujeno, rezultat naglice pa je ta, da pri vstopu v steno iščem stremena, ki sem jih pozabil v šotoru. Ker Brid Klina še ni prosto ponovljen (takrat še ni bil), moram nazaj. Nove pol ure zamude — in še sreča je, da so dostopi do sten v Paklenici tako kratki.

Klin je skalna oblika v steni Aniča kuka, ki se kot ogromna trikotna zagozda vriva med dva kukova stebra. Leva stranica tega na glavo postavljenega trikotnika moli daleč ven iz stene. Smer po razu Klina teče izmenoma po tej stranici in po »površini« trikotnika, zato ni tako previsna, kot je na primer Magična goba v Ospu. Brid Klina sta junija 1986 prosto preplezala Tedi in Srečo (Tadej Slabe, Srečo Rehberger), vzpon pa sta ocenila »samo« z dobro osmico.

Končno se z Lucjanom le naveževa in kmalu je prvi raztežaj pod mano. Lucjan sope kot lokomotiva, ko se mimo mene zažene v previsne skale Klina. Kmalu je čez prvo streho, čeprav je raztežaj tehničen. Seveda, zmojstril se je v Ospu!

Spodaj podirajo šotore in pospravljajo stvari, midva pa dirjava v nori tekmi s časom, ki se že preveša čez poldan. V neki previsni zajedi naletiva na galerijo preperelih lesenih zagozd in se poči lotiva kar prosto. Izpostavljenost je izredna. Raz Klina sega tako daleč ven iz ostale stene, da iz njega odkrušen kamen pade daleč v gozd ob vzhodju.

Napor začenja presedati. K sreči se stena kmalu položi; zdaj je samo še navpična. Ritem se umirja, baterije so že skoraj prazne. Vsaj moje! Počasneje, a še vedno kot avtomat pretikam lestvice iz klina v klin.

»Glej, tam je pa konec!«

Kar verjeti ne morem, pa je vendarle res. Po sedmih urah nore dirke končno stojiva na vrhu stene. Vesela sva, a vendar... In začela se je nova dirka, dirka po jadranski magistrali. Dirka domov, v ustaljeni red z vsakdanjimi skrbmi in šolo.

NE MARAM ŽALNIH SLOVESNOSTI

Z Lucjanom pozneje nisva nikoli več plezala skupaj v steni. Vsaj ne navezana na isto vrh. Srečavala pa sva se kar pogosto, ko smo bili skupaj v hribih z njegovimi prijatelji, Tržičani, ali pa z mojimi, Slovenci. Lahko ga imam kar za svojega »učitelja«, čeprav vem, da to zveni ne-

koliko patetično. Z njim sem namreč prvič spoznal, kakšno je plezanje prvenstvene smeri in šeste stopnje, pa tudi vseh fines tehničnega plezanja me je on naučil.

Zadnji dve leti se nisva več videvala. Menda je bil pri meni na obisku v izolski bolnišnici, pa se tega ne spominjam. V bolnišnici sem imel namreč zelo zmedene misli zaradi hude nesreče v italijanskih Dolomitih. Ko sem prišel k sebi, sem si ga zelo želel srečati, pa nisem prišel do tega. Vem, moral bi vztrajati in ga sam poiskati v Trstu, ne pa čakati, da se on oglasi pri meni.

Zdaj je, žal, že prepozno.

Lani septembra je šel s prijatelji plezat v »svoje« Zahodne Julijce. V Comicijevi smeri na Strmo peč (Monte Cimone) je

padel in se ubil v prvih raztezajih, kjer težave niti niso ekstremne.

O sami nesreči ne vem veliko, le toliko, kolikor so mi povedali ljudje, ki Lucjana niso osebno poznali.

Na njegovem pogrebu nisem bil. Tudi če bi za vse zvedel pravočasno, bi najbrž ne šel. Ne maram takih žalnih slovesnosti, čeprav se na njih zberejo pokojnikov prijatelji, ki potem obudijo svoje spomine na doživetja z umrlim.

Nečesa pa le ne morejo, ti spomini.

Ne morejo izničiti dejstva, da Lucjana ni več.

Tudi na Cajzovem pogrebu nisem bil. Niti na Lukovem, niti na Vladovem, niti na Brankovem. Ne hodim na pogrebe, ker imam raje življenje.

TAM, KJER SE ZEMLJA ODPIRA V PEKEL

STROMBOLI – HUDIČEVA ZEMLJA

IGOR DRNOVŠEK

»In nekoč, ko sta stopila nekega top-lega, a oblačnega jutra pred hišna vrata, je dejal Ifland, da je to dobro vreme za odhod. In vreme je bilo tudi zares videti kot nalašč za potovanje, nebo se je tako tesno tiščalo zemlje, predmeti naokrog so bili tako temni, kakor da naj bi se vsa pozornost obrnila le na cesto, po kateri se hočeš napotiti.«

Karl Philipp Moritz, »Anton Reiser«

Času to vreme ni bilo čisto nič primerno. Kot da tisto jesensko deževje in siva pustota ne vesta več, kdaj se umakniti in prepustiti mesto rezkim zvokom, ki izpod podplatov oznanjajo, da se bolj kot kdaj prilaga kuhano vino in zapeček.

Kar se da na hitro sva zmetala potrebščine v nahrbtnike, med potjo preračunala, koliko bo treba odmeriti za najskromnejše zadovoljstvo najinih želodcev in že sva preskakovala perone na železniški postaji. Vlak je odpeljal čisto točno, kot se to običajno zgodi, če je človek v zagati s časom. No, glavno je, da sva v.

Zavest počasi prihaja za mano v te kraje. Res je, svobodnejše potuje po prostoru kot telo, a prilagajanje na novo okolje ji vzame nekaj časa. Ampak dvomi o smiselnosti potovanja izpuhtijo kar takoj. Tisti odpor, ki se mi je kljub želji in hotenju po potovanju pojavil tudi tokrat v zadnjih trenutkih pred odhodom, je zopet premagal, a že zdaj vem, da bo tudi prihodnjič potreboval dokazovanja: še vedno mi ostaja nasprotnik.

Na Siciliji sva. Na tistem koncu, kjer kopno najdlje sili tja proti otokom, ki se pnejo daleč ven iz globlin Tirenskega morja — Liparski ali Eolski otoki. Kar nekaj jih je, ki bi skoraj postali tisočaki. Pa jim ta naziv kar mirne vesti lahko pripišemo, saj imamo pred očmi le zgornji del teh vulkanskih gora; večji del jih je skrit pod morsko gladino. In če z očmi prepotujemo še kakšna dva tisočaka nizdol od mesta, kjer nas ustavi modrina morja, se zavemo veličastnosti teh stvaritev nemirne narave. To so kraji, kjer je ostalo dosti dogajanja, ki nam lahko pričara mogočnost prvobitnega nastajanja zemeljskih prostranstev. Dnevi se tukaj pravzaprav še niso začeli šteti. Vse je zavito v skrivnostno večnost nastajanja — razen za ljudi, ki se tukaj spopadajo z realnostjo. Pravzaprav jim vsakdan ne prinaša boja za preživetje. Milo podnebje in odlična prst jim pred duri nosita vse, kar marsikje drugje nastaja v znoju. Ampak nekje v sebi ti ljudje štejejo dneve. Spokojnosti, ki zagotavlja večno lagodnost, ne poznajo. Ko jim zvečer pogled počiva na stropu, pomislijo, da jim že to noč leseni stropniki lahko sporočijo, da se bliža močnejši izbruh. Milosti bo konec, narava jih bo zapodila po svetu kot desete brate — kot že kakšno generacijo pred njimi. Oni se verjetno ne bodo vrnili, njihovi potomci morda.

Ta vznemirljivost bivanja, zahvalnost in zamera, prisotnost in končnost, večnost in čakanje trenutka, vse to počiva in se bojuje v ljudeh na tem otoku. Stromboli — hudičeva zemlja. Ognjemet narave, igra peklenščkov. Bobnenje, ki preplavlja tišino noči, žarenje, ki kaplja v prazno

nebo, misterij, ki dušo potaplja v nemir. Vrh te ognjene gore naju je pravzaprav tokrat spravil na pot, želja po doživljanju nečesa, kar mi je v glavi iz šolskih dni obtičalo kot nekaj ne povsem razložljivega, pa ravno zaradi tega še bolj privlačnega.

Vrh stožca je bil pokrit z debelo kapo vlage, sprejem nepriljuden, kot da tam gori dan ni namenjen obiskom. Namiga nisva razumela, kar odpravila sva se. Tudi midva namreč štejeva dneve, ki sva si jih skopo odmerila. Ob obali drobiva pod seboj črno kamenje, ki se rado spreminja v pesek, prah... Ugibam, po katerih žilah se je pretakal, predno se je kot izstrelek prikotil sem dol. Tla pod menoj steklijo, oko za nekaj sekund ubeži menjam vidnega.

Težka nahrbtnika naju čedalje bolj lepita ob pobočje. Vlažen zrak se spaja s toplino potu. Steza je mehko zasekana v poraslo pobočje, vsak naliv jo poglobi, vsaka stopinja prestavi nekaj drobirja proti morju. Pogosto se ustavlja. Pogled išče opore, a se izgublja: spodaj v oddaljenih morskimi obzorjih, zgoraj v gosto nakopičeni belini, ki oklepa vrh. Po »ognjenem pobočju« polzijo težke dimne koprene, ki se na gosto vrtinčijo iz ognjenih dimnikov in se redčijo v globino, čisto spodaj pa sivijo morsko modrino.

Še zadnji grmi podrsavajo ob nahrbtnik, skalna prostranstva jih redčijo. Pot plitvi iz mehkih zarez in se z markacijami priklenja trdih tal. Zamolklo bobnanje prevotli gosto ozračje. Od vrha dol je zdrsel zvok in razburkal zavest, ki je že malce odrevenela od enakomernega ritma korakov. Priklenil jo je v smer, iz katere je nemirna kopa razkazovala svoje moči, nam komajda razumljive in predstavljive. Še nekaj — ali pa mogoče kar dosti — časa sva obstala tam: mogoče zato, da se tiste želje in predstave, ki jih nosiš še od doma, udejanijo, ali pa mogoče preprosto zato, ker tisti trenutek ne čutiš kakšne druge potrebe. Razen te, da bi rad še enkrat iz bližine slišal tiste zamolkle prodorne zvoke. Rad bi se prepričal, če tisto prej le ni bilo kaj drugega; rad bi si vse skupaj podrobneje zabeležil, da se dalj časa ne zabriše.

Noč je za nekaj časa snela kapo vrhu. Ostala je le dimna zavesa, ki je izginevala v črno morje in zvoki so ostajali v glavi še dolgo po tistem, ko so oddrseli naprej.

Tudi midva sva še ostala, čakajoč na naslednji ognjemet razgretega kamenja, ki se odplazi v dolino, počasi prehajajoč iz ognjene rdečine v pepelnato črnino.

Nič se nama ni hotelo, da bi naslednji bil že zadnji.

Mogoče tudi tisti za njim še ni bil...

RAZPRAVA NA 18. SKUPŠČINI PZS

UMIRANJE POHORSKIH GOZDOV

SLAVICA TOVŠAK

Kot prispevek ob sprejemanju dokumenta *Slovenski gorski svet in planinska organizacija* naj ob poglavju *Vrednotenje in varstvo naravne in kulturne dediščine v gorskem svetu* v imenu planincev Podravja izrazim zaskrbljenost vseh nas ob vprašanju, kako rešiti problem umiranja pohorskih gozdov.

Območje, ki ga predstavljam, leži na prehodu alpskega v panonski svet, kjer se prepletajo vplivi predalpske humidne in subpanonske kontinentalne klime z razmeroma ugodnim vodnim režimom, ki ga na določenih mestih prekinjajo zamočvirjene površine. Vendar pa je treba takoj reči, da grobi človeški posegi v naravo z izgradnjo cest, poseki za pripravo smučarskih prog, daljnovodov in še česa povečujejo hudourniški značaj voda na mestih, kjer je krajina včasih kazala drugačno podobo. Drenažni sistem, ki spremeni gradnjo teh objektov, pomeni odvajanje ne le površinske, ampak tudi podpovršinske vode. Posledice so več kot jasne: zaradi odnašanja humusa in prsti so drenirane površine suhe, brez humusa, in tako se ruši ravnotežje vegetacijskega sistema. Tudi interesi po izsuševanju barij in gozdnih tal na Pohorju vodijo v uničenje avtohtonih biotopov, čemur sledi povečanje hudourniškega značaja vodovja in v skrajni fazi zmanjšanje zaloge pitne vode.

Zavedamo se, da ne moremo v celoti preprečiti nastajanja smučišč, cest ali akumulacij na Pohorju; vendar se bojim, da smo le šli nekoliko predaleč, ne da bi bili zavestno sposobni do skrajnosti omejiti najbolj negativnih vplivov. Ob neuničljivem apetitu žičničarjev, ki so skupaj z drugimi dejavniki spremenili videz pohorske krajine, so bili premalo vključeni strokovnjaki, ki bi sočasno poskrbeli za stabilnost tal in primerno zaščitili gozdni rob (tipično je območje okoli hotela Bellevue). Na tem območju in v njegovi bližini okolici lahko nemočno opazujemo prosto pot vetra v notranjost, ki neovirano povzroča številne vetrolome. Veriga uničevanja narave je znana: smučarska proga — žičnica — navzočnost energije in transformatorja — teptanje smučišč — odpadna olja in plastična embalaža, ki je nihče ne pospravlja. Ob letošnjem (januarja 1987) ravnanju izteka proge FIS so z buldožerjem vnovič posneli del pobočja, material pa kratkomalo potisnili ob rob.

Želja po turističnem vzponu je ogrozila tudi del Areha. Vzporedno z njo se pojavlja problem odpadkov, greznic, nekontroliranih odlagalšč in deponij odpadkov v gozdovih.

Podobno je stanje okoli Treh kraljev in na Rogli. Počitniške hišice, zlasti tiste, ki so grajene na črno, dodajajo piko na i. Takšni podobi Pohorja moramo pripisati tudi posledice delovanja onesnaženja zraka, kar vodi v ekološko krizo, katere posledic se ne zavedamo dovolj. Razsežnost tega pojava bomo morda dojeli, ko bo splošna družbena škoda zaradi umiranja naših gozdov tudi dejansko ovrednotena. Ta trenutek imamo na voljo le malo obetavnih podatkov: mariborsko gozdno gospodarstvo spada med tista tri GG, ki imajo največji delež ogroženih dreves (38 odstotkov) — takoj za mežiškim in jese-niškim. Tudi primerjava s Slovenijo je nedvoumna: delež ogroženih dreves je 13 odstotkov (v Sloveniji 10), zelo ogroženih je 8 odstotkov gozdov (v Sloveniji 6), v fazi propadanja je 14 odstotkov gozdov (v Sloveniji 7 odstotkov).

Iz tega sledi, da je odstotek ogroženih dreves na mariborskem območju kar dvakrat večji kot v Sloveniji. Propadajo čudovita stoletna drevesa, naš okras in ponos. Najbolj ogrožena drevesna vrsta je jelka (z deležem 88 odstotkov), sledijo ji smreka (52 odstotkov), bor, hrast. Kaj se dogaja? Že s prostim očesom lahko v smeri iz Bistrice pri Limbušu proti Pečkam oziroma Glazuhi opazujemo pojav: iglice pričnejo najprej rumeneti na zgornji strani krošenj, nato porjavijo in končno odpadejo. Ali pa: zelene krošnje iglavcev se začno osipati, so vedno bolj prozorne, krčijo se in odmirajo. Iglavci so najbolj izpostavljeni, saj se v njihovih iglicah, ki so pogosto stare do deset let, nabere največ škodljivih snovi.

ln že imamo opraviti s pojmi kisli dež, tiha smrt, rjava smrt, zahrbtna smrt. Podatki za leto 1985 v evropskem merilu povedo, da je bil delež ogroženega drevja pri nas 24 odstotkov, v Švici 8, v Nemčiji 19 odstotkov.

Skrb zbujajo dejstva, da v ekološko obremenjenih predelih, kamor Pohorje zagotovo sodi, nastopajo tudi poškodbe genetskega materiala. S tega vidika je najbolj obremenjeno Brneško sedlo, ki je obrnjeno proti Termoelektrarni Šoštanj in je na nesrečo izpostavljeno tudi inverziji. Zrak je do skrajnosti kritično onesnažen, kar potrjujejo tudi merilne točke Areh, Slivniško Pohorje, Lovrenc na Pohorju, Ruše, Laznica in druge. Meritve sedimentov so pokazale najvišjo vsebnost v Rušah ter sulfatov v Rušah in Lovrencu. K temu daje svoj prispevek Tovarna dušika v Rušah, kjer zaradi varčevanja vklaplajo filterne naprave le občasno, pa tudi sicer vsi dimniki niso opremljeni tako, da bi

čimmanj onesnaževali zrak. Upamo le, da k poslabšanju stanja ne bo pripomogla v družbenem planu SRS že sprejeta ideja o gradnji toplotne na robu mestnega jedra. Če k temu dodamo še onesnaženje iz Ruš, ki prihaja po pobočju pohorskih gozdov navzgor, vpliv industrije v Celjski kotlini in TE Šoštanj z juga in hudo onesnaženje Mežiške doline, lahko stanje označimo za kritično.

Premalo je prodrlo v našo zavest spoznanje, da onesnaženost ne ogroža le gozda, temveč tudi zdravje odraslih in otrok. Na to že dolgo opozarjajo gozdarji, ekologi, zdravniki, planinci, raziskovalci, številni posamezniki. Prav bi bilo, da bi vsi ti na vseh ravneh družbenopolitičnega življenja prenašali izsledke in predloge o tem, kako reševati problem umiranja gozdov, kako prilagajati normative za emisijo škodljivih snovi in kako postaviti mejo maksimalne vrednosti, ki bo še sprejemljiva za zdravo okolje. Na vseh ravneh bi morali podpirati težnje o izdelavi metodologije, s katero bomo ovrednotili splošno družbeno škodo v gozdovih, ki nastaja zaradi onesnaženega zraka in drugih nenačrtnih posegov v okolje. Zastareli zakon in odloki o varstvu okolja gotovo ne bodo sanirali onesnaženih predelov.

V Podravju smo prepričani, da bo Planinska zveza Slovenije s svojimi organi na vseh ravneh podprla prizadevanja Zavoda za spomeniško varstvo v Mariboru o varovanju širšega pohorskega območja kot narodni park. Gre za 45 000 hektarov površine v črti Dravograd—Vranska peč—Štihov vrh—območje severno od Ribnice na Pohorju—območje severno od Lovrenca—Molnik—Pečke—Videc—pot mimo Železničarskega doma in doma Miloša Zidanška—čez Slivniško Pohorje—območje prek Tolstega vrha pri Mislunji—čez Hribrski vrh proti Dravogradu. K rešitvi predloga na republiški ravni bi veliko pomagali s kompromisno rešitvijo problema, ki ga predstavlja Unior oziroma občina Slovenske Konjice. Z verifikiranim aktom bi preprečili nadaljnje stihijsko uničevanje pohorske pokrajine in se odločili za smotno in nadzorovano izkoriščanje naravnih lepote v prid sedanjim in prihodnjim generacijam.

Uporabljena literatura:

1. Franc Cafrnik, Gozdar št. 1 / januar 1987
2. Jože Ajdič, Gozdar št. 5 / oktober 1987
3. Jana Dolinšek, Onesnaževanje gozdov — vzhodno Pohorje
4. Podatki Zavoda za spomeniško varstvo v Mariboru

Ceprav je življenje resno, to še ni dovolj velik vzrok za to, da se ne bi smejali. Pošljite nam torej napisane svoje vesele planinske dogodivščine, da se jim bomo nasmejali!

POMAGAJTE TUDI VI OHRANITI ANTARKTIKO!

CELINI GROZI NEVARNOST

TOMAŽ ŠVAGELJ

Nenasilno gibanje nepolitične narave Greenpeace, ki se bojuje proti grozečemu ekološkemu uničenju Zemlje, se je začelo kaliti z akcijo proti grozečim jedrskim poskusom. Zgodovina gibanja se je začela pisati z akcijami proti jedrskim poskusom na Aljaski in na atolu Mururoa v Pacifiku. Letnico 1971 lahko štejemo za rojstno leto tega gibanja. Prav s prvimi akcijami proti jedrskim poskusom je Greenpeace dokazal, da je sposoben preseči državne meje pri svojem humanem poslanstvu. Z akcijo proti atomskim poskusom (razen s preprečitvijo poskusov na Zemlji) doslej ni imel uspeha, zato pa je toliko večja plejada njegovih drznih akcij. Naj omenim le nekatere: prepoved kitolova, številna plezanja na tovarniške dimnike, proces proti kemičnim koncernom (na primer IMCO v ZDA), številni protesti proti prevažanju toksičnih in radioaktivnih snovi, akcije za omejitev hitrosti na cestah in ne nazadnje njihov boj za ohranitev statusa quo v korist narave na Antarktiki. Gibanja ni omajala niti velika tragedija ob potopitvi njihove ladje Rainbow Warrior v novozelandskem priistanišču, kar je bilo delo francoske obveščevalne službe.

Eden izmed pokazateljev njihove uspešnosti je njihovo članstvo: zdaj je v to organizacijo včlanjenih že več kot poldrugi milijon ljudi v Evropi, ZDA, Kanadi, Avstraliji in Novi Zelandiji.

Organizacija si želi, da bi lahko odprla čimveč predstavništev povsod po svetu, med drugim tudi v Jugoslaviji. Pred nedavnim so na primer odprli predstavništvo v Rimu, kar je že rodilo nekatere sadove. Tam so uprizorili nadvse drzno akcijo na nuklearno elektrarno Latina blizu Rima. Skozi zunanjo mrežo so se člani organizacije pretihotapili do centrale, na enega od stolpov centrale obesili svoj značilen napis in tako opozorili na pomanjkljive varnostne ukrepe jedrskih central. Kaj bi se lahko zgodilo, če bi se namesto njih pretihotapila v centralo kakšna diverzantska skupina, si lahko samo mislimo.

Da bi opozorili javnost nase, so člani Greenpeaca začeli turnejo po Italiji. V četrtek, 28. januarja letos, so se ustavili tudi v Trstu, in sicer v hotelu Savoia Excelsior; tja jih je povabila tržaška sekcija WWF (World Wildlife Fund — Svetovni sklad za naravo), ki deluje pod okriljem UNESCO. Na Greenpeaceovi promociji v Trstu se nas je zbralo kakšnih

Najvišji vrh Antarktike Vinson Massif je visok kar 4895 metrov, poleg tega pa je na tej celine še nekaj štiritisočakov

petdeset simpatizerjev, tudi iz Jugoslavije, še več pa bi nas bilo, če bi WWF poskrbel za agilnejšo propagando. Poleg predstavnika Greenpeaca Luca Sabatinija so v razpravi sodelovali še prof. Branbatti (ki je bil udeleženec italijanske antarktične odprave), predstavniki organizatorja, WWF in predstavniki drugih ekoloških skupin iz Trsta. Novinarjev ni bilo opaziti.

Rdeča nit razprave se je vlekla okoli Antarktike. Luco Sabatini je s pomočjo videa predstavil najnovejšo akcijo italijanske sekcije — boj za ohranitev deželosti Antarktike. Greenpeace namreč usmerja vse svoje moči v ustanovitev Svetovnega naravnega parka Antarktike. Čeprav je dvanajst najrazvitejših držav in skupin sveta (EGS, ZDA, Kanada in Nova Zelandija) podpisalo deklaracijo o izključno znanstvenem izkoriščanju Antarktike, je usoda te celine vse bolj negotova: velesile so namreč tam postavile

številna vojaška oporišča, ki grobo posegajo v njen ekosistem. Francija je na primer pri gradnji svoje baze že uničila kolonijo pingvinov. Pod pretvezo znanstvenega raziskovanja mnoge podpisnice deklaracije resno premišlujejo o izkoriščanju tamkajšnjih naravnih bogastev. Če se bo to zgodilo, bo usoda številnih živalskih vrst zapečateni, kajti Antarktika bi z gradnjo objektov za izkoriščanje naravnih bogastev postala največja svetovna smetišče. Prav tako bi se lahko zamislili nad pretirano komercialno izrabo planktonskih rakcev, kar bi utegnulo ogroziti prehrano tjučenjev in kitov. Potencialni nevarnosti, ki ogrožata šesti kontinent, sta tudi ozonska luknja in učinek tople grede.

Nemara je kar odveč poudarjati, da bi se za ohranitev deviškosti in nedotaknjenosti Antarktike morala bojevati vsa svetovna skupnost. Greenpeaceovo deklaracijo za prepoved vsakršnih vojaških objektov in gospodarskih interesov na tej celini je doslej podpisalo že 1,3 milijona ekološko

ozaveščenih ljudi, v Sloveniji pa so doslej zbrali že več kot 20 000 podpisov, medtem ko so v Italiji to akcijo zdaj šele začeli. Končni protest za ohranitev Antarktike se bo izkristaliziral letos spomladi na Greenpeaceovem antarktičnem kongresu.

Planinci smo bili vedno varuhi narave — ne samo svoje, domače, ampak vsakršne narave na Zemlji, predvsem pa seveda gorske. Če želite tudi vi prispevati svoj osebni delež k temu, da bi Antarktika ostala eden izmed draguljev neomadeževane narave, pošljite v uredništvo Planinskega vestnika svoj podpis v podporo Greenpeaceovega gibanja, vaš podpis pa bomo posredovali dalje. Pri tem ne mislite, da vaš glas nič ne pomeni: javno mnenje je zdaj po svetu zelo močno.

Če pa vas zanima sodelovanje z gibanjem Greenpeace, lahko pišete na naslova: Greenpeace International, 36 Graham Street, London W 1, Great Britain, ali Greenpeace Italy, Viale Manlio Gelsomini 28, 00153 Roma, Italia.

ZGODILO SE JE LETA 1919, KO JE BIL AVTOR STAR 13 LET

BOS NA VRHU TRIGLAVA

JANEZ BROJAN ST.

Gorohodec že v rani mladosti, alpinist, gorski vodnik po zavarovanih in nezavarovanih poteh in smereh, gorski reševalec, inštruktor v alpinističnem odseku in Gorski reševalni službi, alpinist s precej prvenstvenimi vzponi v ostenjih domačih gor, dolgoletni odbornik domačega planinskega društva, pobudnik in ustanovitelj alpinističnega odseka in GRS po drugi svetovni vojni v Mojstrani, zavzet prvi propagator za obnovo delovanja Triglavske podružnice Slovenskega planinskega društva v Mojstrani po letu 1945, član Skale od leta 1934, registriran član SPD od leta 1927, najprej pri podružnici v Kranjski gori, po ustanovitvi Triglavske podružnice SPD v Mojstrani 6. januarja 1928 pa vse do zdaj član tega planinskega društva, in vodja del pri koči na Milinci, ko jo je leta 1938 gradila Triglavska podružnica.

To je Janez Brojan starejši, eden izmed najstarejših aktivnih planincev v Zgornjesavski dolini in v Sloveniji.

Rodil se je 16. julija 1906 v delavski družini v Mojstrani in je bil med enajstim otroki najstarejši. Že v mladosti je rad zahajal v gorski svet, ki ga je močno vzbujal: gore so ga vedno bolj pritegovali in ga sprejemale za svojega, ga skrajša varovale. Vse življenje jih je imel dobesedno na dlani in pred očmi.

Izključno za zasluge na področju planinstva je prejel dolgo vrsto odlikovanj in priznanj: leta 1968 red zaslug za narod s srebrnim vencem, leta 1985 red dela s srebrnim vencem, predvsem v šestdesetih in sedemdesetih letih pa zlato in srebrno značko Planinske zveze Slovenije, zlate značke Planinske zveze Jugoslavije, Planinske zveze Bolgarije, Gorske reševalne službe Slovenije in postaje v Mojstrani, PD Gorje in Mojstrana, plaketi PZS in Jožeta Gregorčiča Gorenjca ter še več drugih priznanj.

V nekem obdobju svojega življenja je pisal spomine o svojih gorskih doživetjih. Ko je bil konec minulega leta v ljubljanskem Kulturno-informacijskem centru Križanke mesec slovenske planinske kulture, je bil eden od večerov posvečen Janezu Brojanu starejšemu: pogovarjal se je s svojim gorenjskim rojakom in planinskim tovarišem Ivanom Jenkom, takrat pa je tudi obudil spomine na svojo prvo hojo na Triglav. Planinskemu vestniku je dal v objavo ta svoj mladostni spomin.

S PLANINE NA GORO

Jože Jakl-Jozl, nadelovalec planinskih potov, gostilničar v Mojstrani in naš sosed, je imel več koz in trop ovac. Vsako pomlad je dal del tropa ovac v dolino Kot in jih zagnal v te planinske predele na poletno pašo.

Leta 1928 na vrhu Kepe; na desni strani slike poleg harmonikarja je Janez Brojan

Stari Jozl je vedel, da sosedov Janček (tako so me takrat klicali doma) rad lazi za ovčami in da ga v gorah ni strah. Zato me je večkrat vzel s seboj iskat izgubljene živali. Na teh pohodih sem imel priložnost spoznati grebene in žlebove Črne gore, Kotovo pobočje, Mlinarico in Mecesnovc. Ta svet me je privabljal: čim težji, čimbolj skalnat je bil, tembolj mi je bil všeč in tembolj sem ga imel rad. Želel sem si obhoditi vse te vrhove in videti ne le to, kaj je na njih, ampak tudi, kaj se skriva za njimi.

Nekako trinajst let mi je bilo, ko me je nekega sončnega julijskega jutra sosed Jozl zaprosil, naj bi šel pogledat za ovčami v pobočje Mecesnovca v Kotu in jim nesel malo soli. Z velikim veseljem sem ustregel sosedovi želji, od matere pa si izprosil privoljenje, da sem lahko šel. Kolikor je bilo le mogoče sem pohitel in bil kmalu na pobočju Mecesnovca in nato na njegovem vrhu. Tam zgoraj so se najpogosteje pasle Jozlove ovce. Tisti dan sem imel srečo in sem jih prav kmalu našel, jim dal soli in nato stopil čisto na vrh Mecesnovca, da bi se razgledal po okoliških grebenih: razgled ob tako lepem vremenu je posebno doživetje, na južnem pobočju nad dolino Krme pa so rasle krasne planike. Nekaj sem si jih utrgal, nato pa sem se vrnil na Kotovo stran.

Sonce je bilo še precej nizko na vzhodni strani pa mi je šinila misel, da bi šel nekoliko po plazišču pod stenami Dimnikov do pod ogromne severne stene Rjavine; upal sem, da bom tam videl kakšnega gamsa. Tako sem prišel pod gladek prag, na katerem leži velika skala, in se

naenkrat znašel na stezici pod Pragom. Zamikalo me je malo pobljše pogledati to skalo, stopil sem nekaj korakov dalje in ob pragu v skali začuden opazil kline. Oprijemal sem se drugega za drugim, misleč, kako velika skala da je to, in splezal na njen vrh. Oziral sem se okoli pa mi je pogled obstal na vrhu zelene glave in velikega sedla. Obšla me je radovednost, kaj neki naj bi bilo tam gor za robom. Premišljeval sem: če se podvizam, bom kar hitro tam. Tako sem se pognal po stezi navkreber in prek strmega snežišča dobro pazil, da ne bi zdrsnil. Res sem hitro prišel na lepo zelenico, kjer je bil vrh.

Ves vzhičen sem strmел predse: kako krasni kraji! Kakšna ogromna luknja, nad njo pa navpična stena! Kaj pa je tam zgoraj na robu? To je križ! Pa snega, koliko ga je še tu zgoraj!

Noge so se mi kar same podzavestno predstavljale po stezi naprej. Nisem se mogel ustaviti. Nevidna sila me je gnala naprej in kar naprej. Ves čas sem hodil bos, vendar je šlo do gladkih plošč še kar dobro; s seboj sem namreč imel le cokle brez nogavic. Od tod dalje pa je bil sneg in sem moral hoditi v coklah. Prek snežišča so bile tu in tam stopnje, ponekod na skali še kakšna markacija, vse pa je peljalo proti križu na vrhu.

V zadnji rob pod križem sem šel spet bos, ker je bilo kopno. Nenadoma sem začuden obstal, ko sem na vrhu zagledal takratno Dežmanovo kočjo (ki se zdaj imenuje Staničeva). Radoveden sem si jo ogledoval in stopil na nasprotni rob, kjer je stal drug križ.

Zares enkrat je bil pogled po ogromnem snežišču, obdanem s prekrasnimi skalnimi vrhovi.

SPREMSTVO MESTNIH GOSPODOV

Omamljenega zaradi lepote me je predramil starejši gospod z nahrbtnikom, ki je prišel iz koče. Začuden me je vprašal: »Hm, pobič, od kod pa si ti prišel sem gor? Pa kar bos...?«

Z majhno zadrego sem mu povedal, da sem iz Mojstrane, da sem šel k ovcam v Kot pa me je zamikalo, da pogledam, kaj in kako je tukaj zgoraj. Zaupal sem mu tudi željo, da bi šel na vrh Triglava. Tuji gospod, ki je govoril gosposko slovensko, me je z zanimanjem poslušal, nato pa mi je dejal, da se še z nekim gospodom odpravljata na Kredarico; no, če bi bil bolje oblečen, mi je dejal, bi šel lahko z njima. Brez premissljevanja sem mu odgovoril in ga hkrati prosil, naj bi šel z njima: da se bom pazil, sem rekel, da sem v coklah vajen hoditi pa tudi sonce da je vroče.

Tedaj je prišel iz koče še tisti drugi gospod, začuden obstal obrnjen k svojemu starejšemu sopotniku in spremljevalcu ter mu dejal: »Kje si pa tega dobil?« Starejši mu je pojasnil, od kod da sem in kam bi rad šel. Mlajši gospod, ki se nama je pravkar pridružil, me je neusmiljeno ocenil in povedal, da sem oblečen in obut za planino, ne pa za sneg in led.

Žalostno sem povsili glavo. Videla sta mojo žalost, se spogledala in mi zatem dovolila, da se jima pridružim do Kredarice, če si seveda upam v coklah v strmo pobočje; potem naj bi se, sta mi rekla, vrnil v dolino skozi Krmo, kjer da je pot lažja, brez snega in tudi dobro markirana.

Odšli smo. Sneg je bil dober za hojo tudi v coklah. Čez tri četrt ure smo bili na Kredarici. Spotoma sta me zvedavo spraševala, čigav da sem iz Mojstrane, kako mi je ime in koliko sem star, da sem si upal sem gor. Zanimalo ju je, če poznam Šmercove pa hotelirje Rabičeve in Laha pa Požganca. Povedal sem jima, da vse dobro poznam, da so tudi oni veliki planinci, da pa sem tudi sam veliko hodil po okoliških planinah in kje sem vse bil. Ves čas sta me začudeno poslušala, starejši gospod pa mi je celo rekel, da ni nič čudnega, ker sem si upal sem gor, če sem vse to res že prehodil.

Seveda nista spustila niti vprašanja, če poznam gospoda župnika Aljaža. »Seveda jih poznam,« sem jima hitro odgovoril, »saj sem bil že večkrat pri njih v župnišču in gledal skozi njihov daljnogled na Triglav!«

Ko pa sta me vprašala, če doma vedo, da sem šel sem gor in da me zvečer ne bo domov in če bodo zaradi tega kaj v skrbah, sem se malo nasmešnil in jima zaupal, da doma o tem mojem podvigu nič ne vedo in da me verjetno tudi ne bi pustili sem gor, da pa bom zvečer takointako doma. Oba moja gosposka

spremljevalca sta bila mnenja, da to ni mogoče, četudi bi se takoj obrnil in se napotil v dolino. Ko pa sta še pogledala na uro, sta ugotovila, da je že ena popoldne. Prav nič zaskrbljeno sem jima odgovoril, da bom kar zdirjal v dolino.

Stali smo pred kočo na Kredarici, se pogovarjali in se ozirali proti vrhu Triglava, ko smo opazili tri z vrha vračajoče se planince, ki so se pravkar spuščali okoli roba Malega Triglava: še nekaj metrov pa bodo na snegu pri vstopu. Gospoda sta mi povedala, da je to Mali in Veliki Triglav in da je tam, kjer so tisti planinci, označena pot.

Tisti trenutek, ko so z vrha Triglava vračajoči se planinci prišli na izstop in na snežišče, sta se moja spremljevalca odločila, da si gresta v kočo potešiti žejo, saj je bila res prava julijska vročina.

IZPOLNJENA NAJVEČJA ŽELJA

Brž ko sta moja spremljevalca stopila skozi vrata koče, sem se pognal po pesku navzdol do sedelca, kjer je bil še sneg, in nato po snegu navzgor do vstopa v steno. Nisem se oziral nazaj, ker sem se bal, da bi se moja spremljevalca lahko vrnila iz koče in me poklicala nazaj. Neverjetno hitro sem bil pri skalah: že sem se oprijel prvega klina, segel po drugem, že držal tretjega — in še malo, pa sem bil na prvem robu. Ker so me cikle nekoliko ovirale, sem se odločil, da jih odložim pod skalo ob poti in jih nazaj grede vzamem.

Tak sem šel naprej bos.

Kmalu sem bil za robom. Pot se mi je zdela lepa, polna stopnic in klinov. V navpičnem žlebu sem bil nekoliko kratek, a je vseeno šlo. Nisem se ogledoval po okolici, pač pa sem hitel, da bi bil čimprej na vrhu. Tako sem bil prav v kratkem času na grebenu Malega Triglava, po njem pa sem bolj tekel kot hodil. Šele na ozkem grebenu med Malim in Velikim Triglavom sem se ob žici nekoliko ustavil, se zamislil in govoril sam sebi: »Fant, tukaj je pa res zelo strmo in visoko! Kakšni prepad! so vsepovsod!«

Nato sem spet pohitel prek tega grebena in se že vzpenjal na glavni vrh. Kar nenkrat sem bil čez prvi in drugi hrbet in že lezel na zadnji rob, ko sem zagledal v skalo vzdano ploščo. Ustavil sem se ob nje in začel brati: »Sklad na skladu se vzdiguje golih vrhov kamni zid; večni mojster ukazuje: Prid, zidar, se lès učiti!« Preberem to Vodnikovo besedilo — in že hitim naprej. V nekaj minutah stojim ob Aljaževem stolpu vrh Triglava.

Kot kip za trenutek obstanem ob njem, tako me je pretresla lepota, ki je plavala vsepovsod, kamor mi je po širni okolici neslo pogled. Začaran sem bil, ko se mi je izpolnila največja želja in uresničilo

hrepenenje, da bi dosegel vrh Triglava, ki sem ga tolikokrat občudoval od doma in iz bližnje okolice. Preprosto nisem mogel razumeti, koliko lepega in veličastnega se razprostira okrog tega Triglava: globoke doline, sedla med vrhovi, visoki vrhovi se vzpenjajo v njegovi okolici, kot najvišja med visokimi pa kraljuje nad vsem tod okrog in sega visoko pod nebo ta moja gora. Po pobočjih se sem in tja bleščijo bele snežne poljane, strmine pa so vse do dolin ozaljšane z živim zelenjem. Koliko krasot in vrhov je po tem božjem stvarstvu, koliko lepote, ki jim še imen nisem vedel!

Iz zamaknenosti me je zdrnil vesel vrisk s planine nad Luknjo. Še enkrat sem hitro stopil k Aljaževemu stolpu, da bi pogledal vanj. Prav presenečen sem bil, kako malo je prostora v njem, da pa je tam tudi knjiga, v katero se vpisujejo obiskovalci. Škoda, da nimam svinčnika, sem si mislil, tudi sam bi se vpisal, da bi pozneje vedel, kdaj sem bil prvič tukaj gor, pa tudi vaščani, ki bi prišli sem, bi zvedeli, da sem že bil na vrhu.

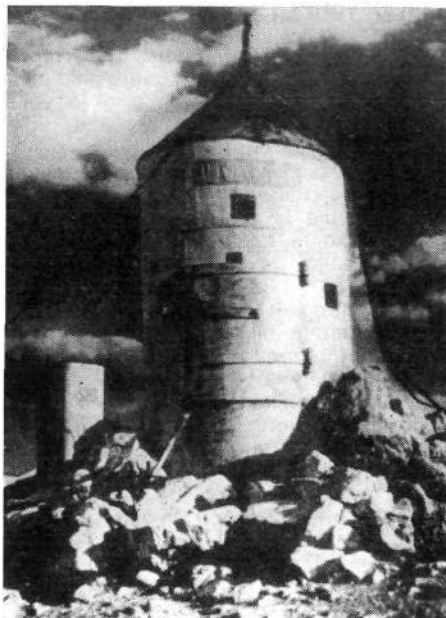
Prav rad bi se še dolgo razgledoval po tem planinskem rajju in gorskem čudežu, vendar je bila pred menoj še dolga pot do doma. Preden sem stopil na pot navzdol, sem si obljudil, da bom še večkrat prišel sem gor.

HITRA POT V DOLINO

Pot navzdol mi ni povzročala nikakršnih težav in kar hitro sem bil spet pred kočo na Kredarici. Spotoma sem seveda izpod skale vzel cokle, ki sem jih bil spravil tja gredé.

Oba gospoda, s katerima sem šel od Dežmanove koče do Kredarice, sta bila pred hišo. Kar sapo jima je zaprlo, ko sta me zagledala. Starejši mi je dejal, da sta bila prepričana, da sem se vrnil v dolino, ko nisem prišel za njima v kočo. Povedal sem jima, da sem si nadvse želel priti na vrh Triglava; ko sem videl, kje so se vračali tisti trije planinci, sem se odločil iti še sam. Nisem si jima upal tega povedati, ker bi mi prav gotovo ne dovolila. Izkoristil sem priložnost, ko sta šla v kočo, in jo ucvrl proti vrhu.

Mlajši gospod, ki ga je starejši klical za Henrika, mi je rekel: »Veš, Janče, zelo nama je všeč, da si si upal sam tja gor in da si se zdrav vrnil. Ali te je bilo kaj strah nad prepadi in na ozkem grebenu?« Povedal sem, da me ni bilo prav nič strah in da je pot tako lepa, kot da bi hodil doma po stopnicah. Nato sta me zvedavo spraševala, če res nameravam še danes priti domov in če sem kaj lačen. Povedal sem, da nisem lačen in da imam v torbi še kos polente, ki so mi jo dali doma za na pot k ovcom nad Mecesnovec

Takole je bilo leta 1919 na vrhu Triglava: tik poleg Aljaževega stolpa je potekala krivična meja, katere mejnik vidimo na sliki

v Kotu, in da moram takoj iti na pot, da ne bom preveč pōzen.

Starejši gospod je pogledal na uro in glasno ugotovil, da je že skoraj pol petih. Z roko mi je gospod Henrik pokazal proti Krmi in mi priporočal to pot, ki da je primernejša in dobro markirana; svetoval mi je, naj se vedno držim leve poti in me še nekakrat opozoril, da ne bi zašel. Starejši gospod mi je medtem prinesel iz koče kos kruha in sira. Oboje mi je ponudil, rekoč: »Na, tukaj imaš ta majhen zaloga, da ne boš lačen! Pazi, da se ti kaj ne zgodi! Pa v življenju bodi pošten in priden! Imej vedno rad planine in njih lepote, pa te bodo tudi gore rade sprejemale medse in ti ponujale veliko sreče in lepih doživetij. Mogoče bo nanese, da se bomo še kdaj srečali...«

Obema sem se zahvalil za nasvete in spremstvo do Kredarice pa še za tako obilno malico. Nisem se jima pozabil opravičiti, ker sem pobegnil na vrh Triglava — tako je bila takrat pač navada, da so morali otroci ubogati starejše, pa čeprav jih niso poznali. Vrnil pa se bom, sem jima rekel, skozi Kot, od koder sem prišel.

Ko sta mi v pozdrav stisnila roko, sem se jima še enkrat zahvalil za vse ter jima zaželel srečno pot na njunem pohodu po Triglavu, nato pa sem veselo zaukal in jo ucvrl proti grebenu Kredarice.

Na vrhu sem se še enkrat ozrl proti vrhu Triglava in proti Triglavski koči, še enkrat veselo zaukal in z roko pomahal svojima

ljubeznivima spremljevalcema, neznanima gospodoma iz mesta, navdušenima planincema, ki sta me z očmi spremljala do tja, ter zdrvel po poti do Rži, od koder sem nadaljeval pot po zasneženem pobočju proti Dežmanovi koči, kolikor hitro sem le mogel v coklah. Kjer je bilo kopno, sem hodil bos, skoraj vso pot pa sem tekel, saj sem bil varen hoditi bos tudi po ostrem pesku in kamenju.

PLAČILO ZA TURO

V dolini sem bil prav hitro. Pot se mi je zdela precej krajša kot gor gredé, ko sem hodil v neznano. Vse je neverjetno hitro ostajalo za mano: zdelo se mi je, kot da čas zastaja.

Osem je bila ura, ko sem bil doma. Bili so že močno v skrbeh, kje sem. Povedal sem jim, kje sem bil in kaj vse sem doživel. Niti mati niti oče se nista preveč jezila nad menoj, ker sem jima povzročal skrb; samo tepen sem bil in brez večerje sem moral spat.

Utrujen in zaspan, a srečen in vesel zaradi doživetij tega dne sem legel k počitku in skoraj v trenutku zaspal.

Končal se je moj prvi najdaljši dan v življenju — in eden od najsrečnejših do takrat. Ostal mi je v pravem spominu, gore pa so me takrat še bolj zasvojile in me še močneje vabile v svoj objem.

RAZMIŠLJANJE O VISOKEM SVETU, KI NAS OBDAJA

G KOT GORA

BORIS OGRIZEK

Pot v gore, posebno taka, ki jo že dobro poznaš, je podobna gledanju filma, ki si ga že videl, pa vedno znova opazuješ zanimive obrate.

Vse skupaj se začne, ko se utrgaš iz sivine vsakdanjika in se oblečeš v gorsko obleko. Ta naredi človeka.

Odhod z nedeljskim avtobusom je zadnja zveza s tukajšnjostjo. Potniki gorohodnike že poznajo. Na zadnji postaji se izletniki, več ali manj isti, razporedijo v skupinice — in taka je tudi moja pot na Kališče: najprej nižinski del do pravega pobočja, po njem do prve čistine, nato čez poraščeno sleme in neskončne serpentine, ko se prevesijo v drugo čistino, je konec blizu, od spodnjega Kališča do zgornjega pa je le še skok.

Vse skupaj je podobno izstrelitvi vesoljske rakete, ki ima več stopenj. Za večino je Kališče cilj. Zmagoslavno se vsedejo v dom in čakajo na obrat, nekateri pa gredo naprej, na vrh.

Za pot nazaj je treba prihraniti moči. Tudi to je treba opraviti s poletom: pozimi čez serpentine kar po zadnji plati, jeseni s palico, kot bi bil hlod, ki gre po drči.

Na spodnji čistini se poznavalci izgube na ovinku. Vsem bližnjica ni poznana, tista čez Mačvansko cerkvico in po strugi v Predvdor.

Vse je podobno literarnemu delu: zasnova, zaplet, vrh, razplet, konec; ali glasbenemu: uvertura, prvo, drugo, tretje dejanje, konec.

Literarna dela so si med seboj podobna in lahko primerjamo njihove posamezne sestavne dele med seboj: v njihovi podobnosti ni razlik. Enako glasbena. In enako — gore. Nekatere imajo nižinski del daljši, pri drugih pri vzponu lahko izbiraš med posameznimi različicami. Vrh, ki se navadno krona v planinski koči, je kulminacija vsega: usode posameznih gornikov se tu spletoje v skupno vzdušje.

Poznana so slikanja narave v različnih obdobjih, na primer slikanje pejsaškega motiva v različnih letnih časih: vse je isto, menjava se le »obleka«.

Podobna je tudi gora; toda če jo dobro poznaš, ti odkriva vedno nove in nove odtenke: sneg, led, pomladno cvetje, poletje, meglice.

Spoznaš jo tudi skozi lastno življenje: v razkošnem, pravilicnem razodetju otroštva, prek podjetniškega avanturizma mladostništva, ko gora postaja vse bolj »moja«, do železne nuje odraslosti, dokler vse skupaj ne prekriža kakšna tragedija, v bolj odmaknjenih letih pa memoarski pristop, brskanje po zapiskih, ogledovanje slik, gora pa je nad sivim vsakdanjikom kot nekaj oddaljenega, kot porok, da je nekaj vendarle bilo. In že prihaja nova generacija, ki bo to na novo opravila, pa vendar ne po naše.

Gora vsako generacijo spominov shrani zase; za tiste, ki so že bili, kot da je samo njihova, za one, ki še bodo, kot da čaka le nanje.

Moji prvi spomini na Gore so iz Kranjske gore. Imel sem nekaj let, spominjam se snega in ogromnih lukenj v njem — vsaj meni so se zdele tako ogromne.

Nato se spominjam Krvavca: bilo mi je deset let in zlomil sem si nogo. Hudoveznik — »Čurnik« in oče sta me izmenoma nosila nazaj.

Takrat smo iz Kranja še hodili na Krvavec: kolesa smo pustili v Dvorski vasi nad Cerkljami (kje so tisti kmetje?), nato pa navzgor do planš. Krvavec je bil takrat še planšarski in vrh gore ni bil skalnat, ampak je bilo tam zgoraj polno kravčkov in mukajoče govedi.

Nato so nas pregnale žičnice in avtobusi. Brat in sestra sta odrasla in jaz, zadnji na fakulteti, sem z očetom intenzivno zahajal v gore — če ni bilo drugače, na Kranju bližnji Storžič. Sicer pa sva oblezla vse gorenjske hribe. Kakor sem se stu-

diozno prebijal skozi skladovnice medicinskih knjig in od izpita do izpita, tako sem »podiral« vrh za vrhom. Ko je bilo treba študij zamenjati z resničnim življenjem, je bilo gorništvu konec. Zamenjala ga je hoja po svetu.

Vendar mi je ostal občutek tempiranja in želja po dokumentiranosti, urejenosti spominov, seveda potem, ko je kraj pravega življenjskega viharja, ki dovoli le krmarenje skozi brzice, in je vendarle mogoče »trezno« (nostalgicno?) pogledati nazaj.

Sem dolgo hodil v gore in garal,
slovo sem gorništvu in švicu dal;
so čevlji spravljani, obešen plašč,
a stare slike gledam še — nalašč!

Naj prikažem nekaj tipičnih »gorskih« razpoloženj!

TRMA: Prespiva v Savskem bivaku pod Kočno. Pozimi sva odkolesarila do Suhadolnika (18 kilometrov iz Kranja), zaklenjeni kolesi pa pustila kar v zapuščeni šupi. Tema je še, ko se mimo Suhadolnika podajava v pobočje Kočne. Mesečine je ravno prav, da v jarkem, lesketajočem se snegu vidiva navzgor, in ravno dovolj malo, da naju ni strah prepadnih globin pod nama.

Naslednje jasno jutro je plačilo za strah. Čez sedlo med Grintovcem in Kočno se vzpenjava na Grintovec. Nad skokom pe-lje čez steno pot, ki jo je led zalil v lep, toda neprehoden kristal. Tri ure razbijam s kladivom, da očistim petdeset metrov nekakšnega prehoda. Potem greva na vrh in nazaj.

RAZOCARANJE: Iz bivaka II pod Dovškim križem greva po tipični poti na Srednji Rokav po kuloarju, kjer se je ponesrečil Korenini. Po spihanih policah greva na

vrh in ker se hočeva spustiti čez Mali Rokav navzdol, greva po prepadnih »brveh« čez globino. »No, ja, naj bo, enkrat in nikdar več!« si mislim. Zgrešiva — in se morava vrniti po isti poti nazaj, tudi čez nevarno »brv«. »Hudiča, pa menda ne že spet!«

ŠTOPANJE: Gornik zaupa le lastnim nogam, toda kaj je lepšega, kot če te kdo potegne po dolgi dolini Vrat do Aljažvega doma ali pa nazaj do Dovjega, ali pa od Erike do Erjavčeve koče ali nazaj...

HRIBARICE: Vsaka gora ima kakšno »štamfarijo«, ki je očitno tam samo zato, da jezi planince. Takšne so Hribarice nad Dolino Triglavskih jezer. Nobenega lepega razgleda ni, nobenih prijaznih gamsov in dehtečih cvetic, niti kavk in drevja, samo neskončen »šoder« brez vode, in žareče sonce, ki radovedno žge planince po prepotenih hrbtih. Prava Sahara!

OBEŠANJE PERILA: Če se spustite s Triglava mimo Planike ali čez Monte Morbegno, pridete do začetka mulatiere, vsekane graničarske poti iz časov medvojne Italije, ki se spušča v Trento. Meja je šla prek vrha Triglava: Hribarice so bile naše, Prehodavci pa italijanski. Tako so Lahi vsekali za potrebe graničarjev še stezo v prepadno steno z mulatiere do Prehodavcev.

Po vojni je seveda niso več vzdrževali, da pa se izognemo Hribaricam, lahko stopimo po njej, vendar je samo za dobre živce.

Da ne gledaš v globino, se je najbolje obrniti k steni in se tako, z bokom naprej in rokami na steni nad sabo, pomikati čez dodobra odkrušeno pot — kot bi obešal perilo na razpete vrvi.

MARKACIJE: Blizu koče pri zadnjem Triglavskem jezeru je bil nekoč, morda pred dvajsetimi leti, kažipot, na katerem je pisalo, da je na Vogel tri ure.

Hodiš jih pa šest...

RAZNO: Gorske živali so človeku blizu. Kozorogi se zavedajo, da so zavarovani in zaščiteni in si puste prav blizu. Gamsi razlikujejo lovno sezono od nelovne, ločijo pa tudi lovca od nelovca, vendar se drže v varni razdalji.

V gorah ni takega boja »na nož« kot v dolini, tudi za živali. Sem gre tisti, ki zmore pomanjkanje in samoto. Kot kakšen vihar, ki vztraja na prepihu.

LOVSKA KOČA: To je prav v redu zadeva, če se ti ponudi ali če jo imaš. Je pa v stalnem strahu (in lastnik z njo) pred vlomilci.

SKLEP: Vsak narod ima svoje značilnosti, pri Slovencih pa vsaka pokrajina svoje narodopisne posebnosti.

Za Gorenjsko so značilne gore, ki kot klin varujejo Sever in Zahod pred sosedi. In ker so sosedi veliki, jim moramo tudi sami pokazati, da nismo majhni. Zato radi zlezemo na pručko.

Plezalci iz ČSSR v Paklenici

V lanskeletni tretji številki revije »Hotejl«, informativnem biltenu oddelka za gorništvu pri Turističnem društvu Lokomotiva iz češkoslovaškega Brna, je objavljen daljši prispevek o lanskeletnem plezanju češkoslovaških alpinistov v Paklenici, ko je bilo pri nas šest plezalcev iz Prage in prav toliko iz Brna. Preplezali so devet smeri, med drugim Brit Klina in Slacking Route.

Olimpijsko zlato za osemstisočake

Športno uredništvo poljske televizije je predlagalo mednarodnemu olimpijskemu odboru, naj bi v letošnjem olimpijskem letu podelili zlato olimpijski kolajni alpinistoma Reinholdu Messnerju in Jerzyju Kukuczki, ki sta kot edina alpinista na svetu preplezala na vseh štirinajst osemstisočakov.

Doslej so olimpijsko zlato dobili naslednji alpinisti: leta 1924 Charles G. Bruce, leta 1932 Anton Schmidt in širi leta pozneje Günther Dyhrenfurth.

BLAŽEN MIR V POBOČJIH — IN V NAS

NAD ZAPODNEM

MARJAN BRADEŠKO

Mrak je počasi prehajal v jutranjo sivino, ko se je na poti pred nami nenadoma pojavil velik ptič. Verjetno so ga zmedle močne luči, tako da je kot mi obstal kot prikovan. Krasen, prav postaven je bil in lepo okrašen. Trenutek zatem pa — fr — in odplahotal je navzgor po dolini, proti bližnjim smrekam. V tem jesenskem jutru nas je pozdravil divji petelin.

Delal se je dan in naše stopinje so zavile prek prodnate struge in se usmerile proti koncu doline, ki se je neizrazito risal v sivini jutra. Visoke gore, ki se dvigajo naokoli, so bile tudi še vse sive, enolične skalnate gmote, ki oživijo šele z dnem. Takrat se zasvetijo v belih apnenčastih barvah, po stenah se razlijejo svetlobe in sence, nagubajo se z vsemi brezštevilnimi policami, osončenimi rebri in temačnimi grapami.

Mimogrede smo bili zgoraj, na planini, ki je samotna sanjala svoj davni sen, pozabljen in zapuščen, in katerega edini ostanki so izrezljana imena pastirjev na tramovih nekdanjega stanu. Nekoč so tu ob jutrih pozvali veliki tropi ovac, ki so se zapodili v bregove na okusno pašo. Zdaj je tu le tišina.

PRAG JESENI, PRAG ZIME

Bujne, košate poletne trave so že polegale po tleh, rože so uvele in se posušile, edino koprive so še vztrajne. Tudi macesni nad planino se še niso odeli v svoje zlato rumene plašče. V bleščeči svetlobi sonca, ki nas je pozdravilo že visoko gori v pobočju, v prijetno toplih žarkih, ki so nas pobožali, pa je že jasno čutiti: jesen je tu. Vse je nekam umirjeno, prijetno zapuščeno, tako daleč od sveta in čudovito samotno.

Ločimo se. Z Juretom zavijeva čez melišča v senco stene. Iščeva vstop. Desno od odloma je prestrmo, nad odlomom pa že ledeno. Polička levo naju nazadnje povede v pokončen svet. Po odprti steni z lepimi prehodi doseževa greben. Sončna pobočja padajo na drugi strani globoko v dolino, do zelenih tolmunov reke in belih prodov. Kristalna reka hiti ravnini naproti, zapušča svoje gorske kraje — in z njo odhaja življenje. Z njo odhaja nekaj lepega. Samo samota še ostaja v krajih ob zgornjem toku.

Greben se kmalu spet umakneva v steno, od koder s skalnatega rebra pomahava prijateljsko, ki jo po normalni poti ubirata proti vrhu. Njuni silueti se zarišeta na

obzorju, že visoko na grebenu. Iz stene, kjer s skal ponekod že visijo ledene sveče in kjer je grušč že rahlo pomrznjen, spet zavijeva na greben, ki naju bo odslej vodil do vrha. Lep, oster je, pa malo krušljiv, in sončen, razgleden. Poletnih cvetlic v redkih blazinicah zemlje, ki ždi med skalami, ni več. Vse je golo in se blešči v slepečem soncu. Dobro obirava roglje in škrbine v grebenu, čedalje više sva in zgoraj naju že čaka Dario, ki nama je prišel naproti z vrha. Nekaj skalnih blokov, pa smo gor.

Nad vrhom kroži oblaček in sonce včasih malo ugasne. Globoke doline so pod nami in veliko samotnih gora okoli.

Počivamo.

Sonce se je že nagnilo na popoldansko stran, zato moramo naprej. Po strmi poti po grebenu se spustimo na sedlo, od koder zavijemo kar po grušču navzdol v krnico. Ni več prav toplo in tudi kakšen oblaček preveč je na nebu, da bi se lahko greti v zavetju vrhov nad krnico. Malo lazimo naokoli in ura je pozna, ko se z zadnjega vrha začnemo spuščati po strmih travah in grapah navzdol, nazaj na planino. Spodaj najdemo staro, opuščeno stezo, ki nas mimo slapu v zatrepu krnice pripelje nazaj k našemu stanu.

PLANJAVA BREZ PREBIVALCEV

Mrak se spušča. Sabina prežene miši, ki so ji čez dan dobro načeale jabolka, ki jih je spravila na podstrešju. Spravimo se h kuhanju večerje. Kmalu štiri žlice veselo zajemajo kadečo se juho. Na mizi iz davnih časov gori sveča in tišino planine moti le zven žlic in navdušeno srebanje. Noge so prijetno utrujene, po hrbtu sem pa tja malo zmrazi in veke postajajo težke. Podstrešje čaka na utrujena telesa. Stare, lesene stopnice zaškrpajo pod težkimi koraki, slišati je še šumenje spalnih vreč — in potem planina zaspi.

V hladnem jutru nerodno štoriklam po 'kuhinji'. Kuham čaj, ki ga ostalim trem zaspancem prinesem kar v 'posteljo'. Postrežba, da je kaj! Toplota nam počasi vrača življenje, ki ga je ob planinskih jutrih dostikrat kar premalo v lenih, preležanih telesih. Ves telečji si, motno gledaš in nikamor se ti ne da. Zunaj je hladno, spalna vreča pa je čudovito pogreta — in cilj je še tako daleč.

Obeta se lep dan. Počasi krenemo v pobočja za stanom. Po grapi in skozi macesnov gaj pridemo na širne, nagubane planjave, kjer bujna, gosta, sočna trava kar kliče po ovčjih in kozjih gobcih. Za letos

je prepozno, pa tudi prihodnje leto jih ne bo. Le kakšen gams bo sem pa tja pomulil kakšen šop, ostalo pa se bo počasi zaraslo. Planina spodaj je dokončno umrla. Tu gori je poleti polno rožnoderčih blazin rododendrona in cvetočih travnikov, ki z višino prehajajo v bele, raztresene škraplje. Razklani balvani, ki so se privabili s strmih pobočij v krnico pod stenami, ležijo razmetani naokoli. Z Juretom sončiva kolena, potem pa naju sikajoči gad opomni, da je tudi njemu še vedno prijetno toplo. Pravi raj za gade! Poleti jih tu kar gomazi.

ČUDNE, PRAVLJIČNE BARVE

Vzpenjamo se hitro in kmalu smo na travnatem slemenu grebena. Globoko spodaj, na drugi strani, sameva dolina, ki se prek zapuščene planine vleče navzgor, vse do zgornjih pobočij gor, ki so razpotegnjene tod okoli. Strme, travnate vsebine prekinjajo skalni skoki in lazenje po teh bregovih ni nič kaj prijetno, še manj pa varno. So pa to razgledni, samotni grebeni, neizmerno daleč od vsakdanjega življenja; na teh vrhovih zlepa ne srečaš človeka. Bogve, kdaj je šel zadnji tod mimo. Pred mesecem, morda dve-ma...

Ne hitimo. Oblezemo nekaj vrhov, pokušamo skozi lepo okno v škrbini, skozi katerega prav nemarno vleče, in niti dobro ne vemo, kako se kaj imenuje. Jesensko sonce je prijetno toplo. Privoščimo si dobro kosilo. Potem ležimo, prebavljamo in zremo v nebo. Polno drobnih ptičkov leta po zraku. Kar izgubijo se v nebesni modrini. V soncu, ki ustvarja rahlo megličasto ozračje, v katerem se v čudnih, pravljicih barvah rišejo skalne gmote Julijcev, se prozorno belijo mušice. Celi roji poplesavajo v pramenih žarkov. Blažen mir vlada v teh pobočjih — in v nas. Ničesar ni in nič ne potrebuješ. Nič si in vendar si tako čudno srečen. Kar sedi in gledaš v te skale in trave, v modro nebo in temno, senčno dolino. Tja nekam čez, čez grebene tone tvoj pogled. V čad in sinjino, ki sta hrepenenje samo.

Pozno popoldne se vračamo navzdol, v vsakdan, iz katerega tako radi uide-mo. Na planini izpraznimo še zadnje zaloge, da ne bomo preveč nosili nazaj v dolino. Je lažje nositi v trebuhu kot na hrbtu. Svetle, bele stene nad nami počasi ugašajo in spet postaja vse le obris na sivem nočnem nebu. Večeri se in prižigajo se prve zvezde. Ko korakamo po dolini, pogleda izza grebena velika, debela luna in se zapelje v tiho jesensko noč.

SAMO NEKAJ SE NI SPREMEMILO — PLANINA JAVORJE

TRIKRAT NA RADUHO

KAZIMIR RAPOŠA

To je bilo že davno, pred skoraj tridesetimi leti, poleti 1959 (oj, mladost ti moja!), ko je odred Veselega vetra iz Murske Sobote taboril v Polzeli. Naš ravnatelj in profesor Kučan, spiritus agens planinstva na gimnaziji, je odločil, da bomo med taborjenjem opravili daljšo planinsko turo po slovenski transversali čez Savinjske in Kamniške Alpe. Zaukazal je zbor prostovoljcev z opremo, da se na lastne oči pre-priča, kdo je sposoben za turo. Najprej ga je presenetilo veliko število kandidatov (petnajst se nas je nabralo), nato mladost nekaterih (tudi z osemletke), potem sta ga vznemirili dve dekleti, od katerih je ena — višek viška! — imela bele čevlje. A so bili čevlji visoki, imeli so celo gumo na podplatu in tudi Maca, ki je v čevljih tičala, je imela že nekaj planinskih izkušenj, zato naš vodnik na koncu ni nikogar izločil. Njegova predvidnost je bila seveda na mestu: kar predstavljajte si petnajst neizkušenih »ravninskih« planincev v Grin-tovcih z opremo, ki je bila na voljo v Prek-murju pred tridesetimi leti! Odgovornost našega ravnatelja je bila velika, njegova

avtoriteta pa tudi, zato se je kljub slabemu vremenu, ki nas je spremljalo vseh šest dni, vse skupaj srečno končalo.

PRVIČ

Tako smo se naslednje jutro z vlakom, ki ga ni več, zapeljali do Šoštanja. Do Andrejevega doma na Slemenu po cesti je bil kar dolgčas, tam pa je za razvedrilo poskrbel Mirko, ki je ob prvem žigu ugotovil, da je doma pozabil transversalni dnevnik. Zbadanja seveda ni manjkalo pri nobenem od petnajstih žigov, kolikor smo jih nabrali do konca ture. Po mojem jih Mirko še danes nima.

Vso pot do Smrekovca in po njegovem travnatem hrbtu so nas mamile sladke borovnice. Naš vodnik nas je sprva priganjal — edini je vedel, kako daleč je še do Loke —, a končno je obupal in odredil polurni odmor, da smo se jih do sitega nažrili. Zamudnih skokov v borovničevje potlej ni bilo več.

Po večurni hoji, med katero je sijalo celo sonce, smo že precej utrujeni prišli do planine Javorje čisto pred kočjo na Loki. Brez počitka seveda ni šlo, še zlasti ne,

Raduha je prava gora in ne kakšen zanemaren griček

Foto: Joco Znidaršič

ko nas je pastir vprašal, če smo za kislo mleko. Seveda smo bili — in postavil je veliko skledo na sredo mize pred bajto. Ne vem, kje in kako je zbral šestnajst žlic, dejstvo pa je, da smo vsi hkrati segali v skledo, rezali gosto hladno mleko in preden je pes na verigi trikrat zalajal, mleka ni bilo več. Pastir, ganjen nad takšno složnostjo, nam ga niti zaračunal ni. Ta gostija se mi je za vedno vtisnila v spomin. Kadarkoli sem se na svojih številnih potepanjih po gorah ustavil na kakšni planini in povprašal za kislim mlekom, sem se spomnil na ta dogodek, ki pravzaprav spremlja vsa moja romanja na Raduho in ki je posredni povod za tole pisanje.

Na Loki smo prespali drugič in zgodaj odrinili v megleno jutro. Kljub temu, da sem bil spočit, se mi je zdel nahrbtnik nenavadno težak. Da si ni kdo privoščil šale na moj račun in mi podtaknil v nahrbtnik težko skalo? Poglejmo! Ni bila skala, pač pa nič lažja konzerva ameriškega sira, ki je tehtal pet kilogramov — in to brez pločvine!

Ta sir zasluži malo daljšo pozornost. V tistem času je imela Murska Sobota dve pravi tovarni, Muro in Tovarno mlečnega prahu; iz te in iz klavnice se je kasneje razvil gigant Pomurka. Taborniki smo za svoja taborjenja vedno zaprosili tovarno za pomoč v hrani in jo tudi vedno dobili. To so bili v glavnem mleko v prahu, jajca in sir. Ta isti »jedilnik« se je ponavljal seveda tudi v šolskih kuhinjah, v briga-

dah in še kje, zato smo se ga tisti bolj aktivni že naveličali in preobjedli. Meni posebno sir ni šel v slast, zato me je konzerva v nahrbtniku še posebej razjezila. To »nafehtano« skupno hrano smo izmenično nosili in jaz sem svojo rundo opravil že prejšnji dan. Ker sem bil na čelu kolone, sem sir lepo postavil na sredo poti — ga bo že vzel tisti, ki je na vrsti — in odtaval naprej v meglo.

Še dobro, da je na vrhu Raduhe železen križ (vsaj takrat je bil), sicer zaradi megle sploh ne bi vedeli, kdaj smo bili na cilju. Preden smo vse požigosali in malo pomalicali, pa se je megla toliko zredčila, da smo se lahko celo slikali po gasilsko.

Turo smo potem nadaljevali čez Grohat in mimo Rogovilca v Robanov kot, kjer nas je Roban prijazno spravil pod streho, pa čez Korošico, Ojstrico in Planjavo do Kamniškega sedla. Tu nas je zjutraj presenetilo sonce in že smo pridno natepavali žgance, ko je prišel ukaz nekje od zgoraj, da ne smemo nikamor, ker nekje spodaj preži na gamsa sam Tito. Bili smo na trnih, vlekli smo na ušesa, a nismo ne slišali ne videli ne Tita ne gamsa. Tako smo zapravili ves dopoldan in se odpravili dalje šele opoldne, ko so se že nabirali črni oblaki. V Cojzovo kočjo smo prišli že kar dobro premočeni, tudi zeblo nas je, a vsaj skupna ležišča so bila prijetno topla.

Tu smo vedrili še ves naslednji dan in čakali na boljše vreme ter tiste zagrizence, ki so kljub dežju lezli čez Grintovec. Mrázu, ki ga tudi peč ni pregnala, se je pridružila še nova tegoba: lakota. Prejšnji

večer oskrbniku niso prinesli kruha iz doline (žičnice še ni bilo), trume planincev so kot kobilice požrle tako rekoč vso hrano v koči, edina hrana, do katere je segel naš dijaški žep, pa je bil čaj. Rezerve iz nahrbtnikov smo v dolgi turi tudi že počistili, ostal je le še tisti nesrečni sir v konzervi. Kaj smo hoteli — tudi največji sovražniki smo ga jedli brez kruha k čaju. Najbolj nesrečen je bil Geza, ki si je še v Polzeli pripravil nekaj konzerv rib in paštete in potem vse skupaj tam tudi pozabil. Kar naprej so se mu prikazovale pred očmi in s svojim jadikovanjem je še nam povzročal sline.

Naslednje jutro smo jo ubrali samo še navzdol v Kamniško Bistrico in lepo skozi Stahovico mimo neskončne smodnišnice do Kamnika, tu na vlak in nazaj do Polzele. Konec dober — vse dobro.

DRUGIČ

Deset let kasneje sem prehodil transverzalo do konca in kmalu začel znova slediti markacijam s številko ena — tokrat v družbi svoje življenjske sopotnice Olge. Tako je julija 1976 prišel na vrsto tudi odsek od Slovenj Gradca do Solčave. Že v petek popoldne sem Olgi v vročem avtobusu, ki je bil poln, kot se za avtobus iz Ljubljane na podeželje ob petkih popoldne spodobi, obljubljal kisl mleko na planini Javorje. Do mraka sva bila pri Poštarski koči pod Uršljo goro, kjer sva prespala. Naslednji dan naju je čakala dolga pot do Loke, dobrih deset ur hoje. Bila sva v formi, borovnic še ni bilo, pa sva kar dobro napredovala. V pravi poletni vročini naju je podžigala tudi misel na kisl mleko na prijazni planini, ki sem ga imel neprestano na jeziku.

Sonce je bilo že nizko nad obzorjem, ko sva se počasi vzpenjala po strmini od Vodola gor proti obljubljenemu kraju. Gozda je bilo konec, na pašnikih so zamukale krave, pes pred pastirsko bajto je že lajal na naju, ko sva zagledala skupino ljudi, k nama je prihajala naproti. Za planinska pota je bila nekam čudno sestavljena: nekaj očitnih planincev, dva ali trije gasilci, dva moža postave v modrem, vsi nekam umazani in z nedoločljivo ropotijo na ramenih.

Dober dan! Dober dan! Kam pa vidva? Na kočjo na Loki, kjer bova prespala. Nak, ne bosta. Je pogorela in smo jo ravnokar zdravili z zemljo! Lahko pa gresta z nami nazaj do Vodola, pa vaju bomo odpeljali v dolino.

Vzel sem pet sekund za premislek. Deset ur je za nama, če hočeva čez Raduho do Grohata, so še tri pred nama. To bo preveč, ker je tudi večer že tik pred nama. Torej z njimi v dolino! Toda — ne brez kislega mleka, na katerega čakam deset ur in pred tem že sedemnajst let!

Ko sem svojo odločitev sporočil Olgi, je začela viti roke do neba, mi groziti, da jo bom nesel v dolino z nahrbtnikom vred, pa mogoče še kaj, a mi k sreči spomin že malo peša. Nič ni pomagalo — ostal sem neizprosno mož jeklen. Prijazni pastir je razumel najino stisko, v hipu postavil na (isto) mizo (malo manjšo) skledo s kislim mlekom kot pred leti, nato pa nemo opazoval, s kakšno naglico se je praznila. Še toliko, da sem mu stisnil v roko prvi bankovec, ki mi je prišel med prste — in že sva dirjala za pogrebci. Najprej sva ujela miličnike in jih ponižno — kot se pri oblasti spodobi — zaprosila za prevoz. A oblast je imela očitno pomembnejše opravke, kot je skrb za planince, ki jim grozi prenočevanje na prostem, zato sva zdrvela naprej. Spodaj ob cesti sva že videla ostale, kako nalagajo ostanke od kočje v kombi. V trenutku, ko so vžgali motor, sva poropotala po zadnjih vratih. Ljubeznivo so nama odkazali prostor med lavorjem in predalom in že smo poskakovali po prašni cesti v dolino. Odložili so naju na avtobusni postaji nekje ob Savinji; v temi nisva niti vedela, kje sva. Prvi avtobus, ki je prišel, je peljal do Celja, pa sva pač šla v Celje. Tu sva prestopila na avtobus proti Ljubljani brez moje vetrovke, ki sem jo pod vtisom razburljive dogodivščine pustil na prvem avtobusu.

Žigi v dnevniku so se nabirali, kmalu je ostalo prazno le še okence od kočje na Loki in Raduhe. Toda naslednje leto smo postali prava družina, se čez tri leta še malo razmnožili in dvatisočaki so morali malo počakati.

TRETJIČ

Sinova sta rasla in kmalu dosegla tisto mero in starost, ko sta začela sama pritiskati žige v transverzalni dnevnik.

Med lanskimi počitnicami smo se šli kmečki turizem v Šentanelu. Ves teden smo pohajkovali po koroških hribih in čakali na pravo vreme za naskok na Raduho. Opravili smo že z Uršljo, s Slemenom in Smrekovcem, vreme pa je bilo še kar spremenljivo. Pa poskusimo sovražnika presenetiti s hrbtne strani! Zapeljali smo se na sedlo med Raduho in Olševo in se podali proti Bukovniku. Ko smo opravili s psom, so nam na kmetiji povedali, da je tudi Grohat pobralo (o tem sem sicer že slišal), da je zgoraj sama megla, sploh pa da imajo žig od Raduhe pri njih. Končno!

Jagode ob poti in že omenjena megla so nam obrnile pot nazaj navzdol. Pozneje smo ugotovili, da se je samo na Raduhi zasidral večji oblak, okoli in okoli pa je sijalo sonce.

Ostal nam je še zadnji dan. Kam pa danes? Odločitev je bila hitra, posebno, ker

je bilo že zjutraj sonce: na Raduho. S smrekovške strani smo že poskušali, s hrbta tudi, torej gremo neke vmes. Miličniki v Črni so znali povedati, da je gozdna cesta, ki se vije vzdolž celega smrekovskega hrbta do Bele peči, kar v redu. Res je bila, a bila je tudi tako samotna in ozka, da sem kar mōlil za našega juga, naj vzdrži. In je.

Bela peč je čudovita razpotegnjena planina, kamor razen krav očitno ne zaide nihče. Planinci, ki gredo od Smrekovca proti Loki, jo samo oplazijo na njenem južnem koncu. Ko smo lezli čez lesa na začetku planine, sem zagrešil napako in naglas prebral napis na skriti tabli: **Pozor, hud bik!** Šibkejši del naše odprave je zgrabila rahla panika, še posebej, ker smo po stari planinski navadi vsi imeli na sebi kaj rdečega. Oborožili smo se z gorjačami in nadaljevali pot po prstih. Razen pohlevnih krav nismo videli nikogar, a zares smo se oddahnili šele na drugem koncu dolge planine, ko smo spet zlezli čez plot.

In tako smo se bližali obljubljeni planini Javorje. Otrokoma sva že desetič pripovedovala štorijo o kislem mleku in pogoreli koči in vsi skupaj smo radovedno pričakovali, kakšno presenečenje nas čaka tokrat. Presenečenje je bilo to, da ga pravzaprav ni bilo. Vse je bilo po starem: trava je bila enake zelene barve, krave so mukale, pes je prav tako divje lajal, pastir je bil enako prijazen in mleko je bilo spet v trenutku na mizi in tudi v naših želodcih. Pravo olajšanje, če pomislimo, kako se vsako leto povečuje število opuščenih planin.

Takoj za ovinkom smo zagledali nesojeno — vso novo in bahavo — kočjo na Loki. Bila je popolnoma prazna kljub visoki sezoni. Oskrbnik je potarnal, da se obisk iz leta v leto zmanjšuje. Škoda! Po obveznem čaju, malici in pečatih smo šli malo pogledat, kako je z Raduho. Imeli smo kaj videti, se pravi — nič. Nekaj metrov nad kočjo se je pričlenjala gosta megla, ki je ovijala vso (sedaj že skoraj zakleto) goro. Nak, nikjer ne piše, da moramo prav danes na Raduho! Sploh pa se ji je cesta že tako približala, da lahko to mirno opravimo v enem dnevu iz Ljubljane v lepšem vremenu. Kdaj drugič, samo danes ne!

Vso pot nazaj do avta smo zobali presladke jagode ob novi cesti, po kateri se sedaj da pripeljati skoraj do Loke. Oblaki so bili čvrsto prilepljeni ob Raduho, bika ni bilo na spregled, zato tudi moje podedovano iskanje »strmejšje bližnjice« ni bistveno skalilo razpoloženja. Med borovnicami na Beli peči smo pojedli še tisto, kar je ostalo v nahrbtniku, in se z avtom spustili nazaj v senčno dolino proti Črni.

Na Raduho bomo pa še šli!

Prva pomoč pri lokalnih omrzlinah

I. Ukrepi na kraju nesreče

- Prizadetemu damo tople napitke: vroče, sladkane pijače, **brez alkohola**, da bi ogreli notranjost njegovega telesa.
- Telo lahko ogrevamo tudi s toplotnimi vrečkami ali v vročo vodo namočenimi obkladki v predelu srca, prsi in trebuha.
- Omrznjeno okončino ogrevamo z lastno telesno toploto (dlanjo, roke vtaknemo pod obleko na golo telo, pod pazduho) ali s pomočjo telesne toplote sopotnika.
- Omrznjenega (in tudi ozeblega uda) **ne masiramo, ne otiramo in ne ribamo s snegom** (možnost infekcije, dodatne poškodbe tkiva).
- Omrzel ud oziroma del telesa pokrijemo ali ovijemo s sterilno, suho gazo in nalahno povijemo. **Ne uporabimo nobenih mazil**, skrbimo, da bodo omrzli deli telesa mirovali in da jih ne bo kaj tiščalo.
- Če smo prepričani, da ponesrečeni ne trpi še zaradi splošne telesne podhladitve, naj pridno giblje prizadeti ud; če omrzlina ni huda, se varovanec lahko giblje sam. Kadar imamo opravka z obsežnejšimi omrzlinami, ponesrečenca nosimo.

II. Ukrepi v koči

- Prizadetea ogrevamo samo tako, da se zaradi naših ukrepov **ne bo dodatno ohlajal!** Še vedno je možnost, da utrpi **ponovne omrzline**.
- Prostor ogrejemo. Prizadeti naj pije vroče, sladke pijače, dodati smemo tudi zmerne količine alkohola.
- Omrzli ud potopimo v vodno kopel. Voda naj bo mlačna, začnemo pri 10°C in nato pol ure počasi dodajamo vročo vodo, dokler kopel nima 40°C.

Ne začnimo takoj z vročo vodo; to lahko povzroči škodo tkivu in neznosne bolečine. Postopnost je nujna.

III. Splošno

- Če ima ponesrečenec mehurje, skrbimo, da jih zaščitimo s sterilno gazo. Pazimo, da se ne prederejo (infekcija!).

ČREDA ŽARKOV V POČESANIH VEJAH

PETER VOVK

V zimskih mesecih smo našli na smučiščih pod Fridrihštajnom kar nekaj navdušenih vandrovcev. Uživali so krasote zimske prirode in niso vprašali za hud mraz.

Potepanje na smučeh se je začelo pod vzhodnim Mestnega vrha nad Kočevjem. Marec je bil svojevrsten, obdržal je še obilico snega.

Hodimo po fridrihštajnski poti do razvalin gradu Friderika Celjskega. Komaj je sonce pobožalo vrhove, že se glasi sproščeno petje ptičev. Kar naenkrat smo se znašli pred brunarico: pot je minila mimogrede. Koča iz brun je imela lesene pograde in kamnito ognjišče. Oken ni bilo samo svetloba ognja.

Počivamo na pogradih in uživamo ob pogledu na ognjene jezike. Na pol prerezane cepanice dajejo močno toploto. V žerjavi pečeni krompir nam je s koščkom slanice dobro teknil. Nismo se še dobobra spočili, že nas vleče naprej, soncu in modremu nebu naproti. Odšli smo v kraljestvo sonca, snega, mraza in padajočega ivja.

Ob poti nas spremljajo skale in kamni, pokriti z mahom. Kot bi vstal privid iz somraka, se pojavljajo smreke, gabri, bukve. Skupine dreves, jase in meje parcel.

Ob smučini se dviga močan obris košaraste bukve. Za njo stojita gabra, kot da sta se izluščila iz bele podobe. Rdeča skorja smrek živo zardeva v sončnih žarkih.

MILIJONI LUČK IZ SNEGA

Ivje je okrasilo drevje, grmovje, skale in mah. Smučina v mehke puho drsi navzdol. Ustavim se v dvorani iz stebrovja: kot v starem grškem hramu je vse to, kjer so se dogajale velike stvaritve. Topleje je tu, veter nima prave moči. Milijoni lučk bleščijo iz snega. Smučina je videti, kot da se prebuja iz snega, kakor iz sanj. Bukvice so kot baletke. Jelčice kot deklice prikupnih oči in počesanih las.

Smreke in javorji so prijazni. Poteze mile, kape bele.

Drsim med grmovjem navzdol. Kot brez glasu sem, samo sledi smuč in padajoče ivje. V prsih duši mraz, sonce vse močnejše tiplje kristalni svet. Sledi živali preprezajo pršič, kot da nevidna roka riše po belem papirju fine poteze.

Vijugam med grmi in skalami, kot v mahu se utapljam v sneg. Srebrni prah se kadi za menoj. S smučmi režem črne mreže horizontal. Gozd je napet, drevje ponekod

poka od mraza. Drevesa so gola, debele veje kažejo moč. Veter maje veje, kot bi sejal droben sneg. Te brazde so prazne, prazničen dar za moje oči.

Obraz, moder od mraza, lovi kar naprej padajoče ivje.

Koščki zmrznjenega snega pozvnanjajo ob debelih vejah. Klinklak odmeva glas po zimskem gozdu. Zdi se mi, da letim v kristalni dan. Vsak zmrznjen cvet na vejah leske me hoče objeti. Slišim mnogo glasov vetra; to je mrzla zimska glasba, ki ne uspava.

Svetniška samota zime me vsega prevzame: veter, sneg, sonce, ivje. Zimski gozd ima svojo barvo, glas in zvok. V skale zalite korenine hrasta drže mogočno deblo. Na tenkih nogah se klanja jerebika, polna ivja. Čez razlit molk slišim glas detla. Veje košate smreke, pokrite s snegom in ivjem, padajo v venci na tla. Videti je kot novoletna jelka.

V mehko snega potopljene smučke zavijajo okoli dreves in grmov, v svet pravljic. Zdi se mi, da zvončki zvončkajo, da sani drsijo po snegu. Sladek privid novih oblik dreves in grmov polni motne oči. V soncu se kar naprej iskrijo veje in vejice dreves in grmov. Bele gobe, prilepljene na lipo, mrko gledajo v nebo.

RAZIGRAN PLES IVJA

Iščem tihi glas malih siničk: obirajo drevesno skorjo in tiho čebļajo. Sonce siplje žarke v blede mavrico.

Počasi vijugam med skalami navzdol. Leskovi grmi, pokriti z ivjem, kot da so si bratje. Dahnem v mrzel zrak: iz ust se kadi topla sapa. Mrk obraz na mahovnatih bukvi zasanjano gleda v čredo žarkov. Leno se pasejo na iglicah počesanih vej. Tiho in počasi drsim s smučmi navzdol, ko bel oblak plava na modrem nebu.

V mojih očeh se odgrne jelen, ves v mrazu in ivju. Z mogočnim rogovjem je kot bog lova. Zaziblje se smrečje, zapraši sneg. V zvenu svojih kril leti letalo. Srebrni trak pušča za seboj. Osamljeni macesen ob smučini je brez iglic. Zdi se mi, da ga zebe. Mirujem za debelo jelko in čakam srne, da se približajo. Bela ogle dala na zadnjicah poskakujejo.

Kot v sanjskem plivkanju sem na smučeh, ples ivja je razigran. Kot prevrnjena velika riba se mi zdi smrekova sušica. Kakor ugasla bolečina se oglašča bukev, ko se drgne ob lipo. Prisluhnem neslišnim stopinjam lisice. Košat rep pušča črto za seboj. Tišino muči lajajoč pes; bevska za srnjadjo. Šoja leti: zapira in odpira lepo obarvana krila.

Čutim mehke roke tajnega zimskega sveta. Gibljem s palicami; kot riba s plavutmi v vodi lahkotno drsim po smučini. Mimo mene se spusti po hrapavi skorji jelke kuna zlatica — in že je ni več. Samoten nisem v gozdu, stalno se nekaj oglašča. Čudežni so ti drobni glasovi padajočega ivja. Sledi divjih prašičev gledam v sipkem snegu. Z očmi tipljem drevje, grmovje in skale, pokrite s snegom. Drsim po smučini nazaj v dolino, prevzet od dogodkov dneva.

Podrsavam s smučmi proti domu. Cerkvena ura bije štiri. Dan počasi zapira veke. V dolgih zamahih smučarskih palic pobiram smučino pred seboj. Moje trde, neprožne besede molče; ne morejo plesati s padajočim ivjem.

IZSANJAN SVET SONČNEGA DNE

Drevesa se hitreje pomikajo mimo mene, za preštevanje ni časa. Objema me vse močnejši val megle. Vse hladneje postaja, usta so polna mrzlega zraka. Tiho je, tako

tiho, da je slišati ivje, ki pada. Tišina v vejah dreves je kot čudežna glasba. V njenem taktu si polnim dušo in srce.

V gozdu se mrači. Drevesa se izgublajo, prihajajo in spet odhajajo. Oglašam se; ni odmeva: ne od skal, ne od zveri, ne od drevja. Gledam belo knjigo sledi v snegu: odtise parkljev srn in tačke risa. Izsanjan svet mrzlega sončnega dne izginja v mraku. Pesem vetra šumi skozi iglice jelk in smrek, brenka svoje me'odije.

Gost mrak se spušča, mračne sile stegajo roke. Lice jelke je prijazno, poteze mile, kapa vsa bela. Stopinje živali spreminjajo sledi. Oglašajo se divje race. Sled lisice teče v ravni črti. Zelenkasti lasje smrek so prepleteni s srebrnino.

Zapiram veke, veter vse močnejše prši v obraz droben sneg. Ustavim se na zadnji postaji — v močvirni jami. Ogremem se: veter je tu izgubil svojo moč.

Potem pa spet v hitrem smuku po že znani smučini do doma.

VSİ DNEVI NAJ BODO, KOT JE BIL 1. JANUAR

...PA S CVETKOM BELIM JE ZAUKAL

IVANKA KOROŠEC

Silvestrski TV program je bil zanič, imel pa je to dobro stran, da smo takoj po polnoči odšli spat in smo zjutraj vstali čili, zdravi in spočiti.

Že zjutraj pred sedmo, ko se je komaj daniło, se je iz teme zarisal Stol, znanilec lepega vremena, na drugi strani pa Triglav. Moji se norčujejo, da vidim Kredarico in vremensko postajo na njej, če dobro napnem oči; če jih napnem še bolj, vidim termometer, in če pogledam še natančneje, vidim celo, kaj piše na njem. Prav imajo! Na novoletni dan zjutraj sem natančno videla, da piše: Jasno in sončno bo!

Privlekli smo konzervirane nahrbtnike in planinske čevlje na plan. Mož je imel sicer pripombe in je celo zelo resno naprotovao, da gremo: da bom sama odgovorna, če si kdo zlomi nogo v snegu, če kdo ne bo mogel priti na vrh, če bo kakšen plaz, če bo kdo omagal, če bo treba koga nositi. Kaj da silim pozimi ven, ko še poleti komaj prisopiham na kakšen hriček! Kaj da vznemirjam tudi prijatelje, ki bi morda raje ostali doma na zapečku, kot pa lezli z mano v sneg! Poleg vsega se bo vreme prav gotovo pokvarilo in bo v višjih legah verjetno snežilo. Tudi 16-letni sin, ki je sicer navdušen hribolazec, je nekaj vihal nos: da nima prave obutve, da so mu hlače pretesne, da je

premraz, da bo na televiziji nekaj krasnih filmov. 19-letna hči se je sicer takoj strinjala, da gre, vendar sem vse tri nahrbtnike in še moj telečnjak morala pripraviti sama.

PRVIČ NA KOFCE

Namenili smo se na Kofce, na tiste Kofce nad Tržičem. Na tiste, od koder imamo doma vse polno razglednic s kočjo v bregu z značilno leseno ograjo.

Lani poleti, avgusta je bilo, smo se prvič odločili, da jih obiščemo. Tedaj smo — tako kot vedno, pred vsako potjo — natančno prebrali vodnik. Črno na belem je pisalo, kako se pripelješ iz Tržiča v Jelenđol, mimo Putrhofa in dalje po dolini Dovžanke do planine Pungrat, kjer se cesta konča pri Planinskem domu pod Šijo. Do sem da je cesta prevozna. Naprej proti zahodu, več ali manj po ravnem, je še 15 minut peš do doma, ki je viden že od daleč. Tistega avgustovskega dne smo se torej vozili po slabi in razdrapani gozdni cesti navkreber natanko tako, kot je pisalo v vodniku. V Jelenđolu smo si celo z zanimanjem ogledali Putrhof, ki je bil Bornov grad. Prvotno so tu živeli Primožiči, ki so imeli toliko masla, da se je ob nekem požaru kar cedilo po dvorišču. Peljali smo se dalje in končno prišli do nekega ovinka, ki je bil natanko tak kot v vodniku: skozi smre-

ke na levi smo videli kočo ali dom ali kar je pač že bilo. Tudi tabla z belim napisom je stala ob cesti. Skratka, vse kot v vodniku. Torej bomo čez 15 minut pri koči na Kofcah.

Hodili smo 15 minut ko smo začeli oprezati za kočo. Pa ni nič kazalo. Pogledali smo malo bolje in šele tedaj videli, da markacij sploh ni. Temne pokončne smreke so bile v gozdu, le tu in tam je bila katera zaznamovana za posek.

Vrnili smo se nazaj na izhodišče ob gozdni cesti in zavili po poti nekoliko bolj levo. Seveda! Ta bo prava, ker je tudi bolj uhojena, celo sledovi avtomobilskih ali motornih koles so bili vidni na njej. Hodili smo 15 minut, a koče še ni bilo, markacij pa tudi ne. Že smo se hoteli vrniti, ko smo zaslišali žuborenje potoka. Pohiteli smo in med drevjem opazili dve ali tri strehe. Ko smo prišli na čistino, smo bili kljub idilični sliki razočarani. Vikendi! Toda nobene žive duše ni bilo, da bi jo vprašali za pot! Zato smo po logiki popotnikov, da vsaka pot nekam pripelje, kar nadaljevali v breg. Kmalu smo prišli do izvirkov, ki so v strmini kar bruhali iz zemlje, poplavljeni in se spodaj zbirali v potok.

Hodili smo že celo uro; zdaj se nismo imeli več namena vračati. Adiyo, Kofce! Zašli smo, kdo ve zakaj, saj smo se držali vodnika kot pijanec plota; pa naj bo to izlet v neznanost! Šli smo, rinili naprej v breg, vedno višje, pot se je vedno bolj ožila in se nazadnje skrčila v komaj zaznavno stezico, ki se je naposled končala v nepregledni, strmi, dolgi poseki.

Začuden in veselo presenečen smo opazili, da je tu obilo gozdnih jagod. Počepnili smo in se razveselili ob tem nenadnanem bogatem najdišču. Nabirali smo jagode in se jih prvič v življenju najedli, takole naravnost iz rok v usta. Take so tudi najboljše, brez vsakega sladkorja in smetane, sveže, še tople od poletnega sonca. Boljše so kot zamrznjene ali kako drugače konzervirane.

Pasli smo se dolgo in potem ob posekanih deblih spet našli stezico, ki se je v okljukih še kar vila višje. Šli smo po nji in končno prišli spet do gozdne ceste. Tu smo šele spoznali svojo zmoto. Mnogo prezgodaj smo se ustavili, še prenekateri ovinek bi se lahko peljali po cesti dalje. Tista koča namreč sploh ni bila planinski dom pod Šijo, ampak zasebni vikend. Misleč, da smo že na koncu poti, smo usekali med tistimi ovinki daljšnico.

Na Kofce smo tedaj vseeno prišli, pa čeprav šele po dveh urah.

POT PO MARMORNIH STOPNICAH

Letos se nam ni bilo treba bati, da bi zašli. Naš vodič je bil pravi Tržičan, eden izmed tistih, ki so jim Kofce domicilna planinska koča.

Peljali smo se do Podljubelja (staro ime sv. Ana), vasi, ki je na dolgo razložena v dolini potoka Mošenika. Kraj je bil znan že v 13. stoletju, ko je bil tu hospic stiških menihov, ki so brezplačno sprejemali potujoče tovarnike pod streho. Že takrat je bila tu pomembna prometna pot, leta 1557 pa so dogradili pot na Ljubelj, ki je bila del trgovske zveze med Dunajem in Trstom.

Z avtomobili smo se okrog pol devetih pripeljali visoko gor, še dlje kot do kmeta Matizovca. S snegom pobeljene skale okoliških gora so se bleščale v soncu, pot pa je bila trda in v senci je bil mraz, ki je ščipal v lice.

Podali smo se v breg in bila nas je kar lepa četica dvanajstih ljudi. Tisti, ki so si doma zdravili glavobol, zgago in še kaj hujšega, so nam lahko zavidali. Čudovit dan je bil. Takšen, kakršnega si lahko samo želiš.

Mož je hodil spredaj in razlagal drugim, kako me je komaj pripravil do tega, da sem šla. Kar prilepljena da sem na kavč in na tiste neumne televizijske oddaje. Pa je vendar tako zdravo, da gre človek malo ven v naravo!

Naj mu bo, saj mu bom itak ob prvi priliki vrnila z drobižem vred. Glavno je, da smo šli.

Otroci so bili daleč spredaj; šli so kot divje kozice, mi pa vedno počasneje v strm breg. Ani, ki je bila zadnja, se je velikokrat ustavila:

»Ali sploh kaj gledate, kje hodite? Ali ni lepo?«

Bilo je res lepo in občudovanja vredno, a stali bi bolj zavoljo sape: pod bundami in pulaverji je na mokre srajce, ki so se lepile na kožo, prodiral mrzel zrak, zato je bilo treba globoko zajeti sapo in iti naprej.

Na zasneženih jasah in čistinah je bil sneg pomrznjen in vanj je bila vsekana pot kot nekakšne bele marmorne stopnice. Smreke naokrog so imele pod košatimi vejami suhe prostorčke, prave male oaze sredi snežne beline. Po prisojnih pobočjih pa ni bilo snega: iz premrle zemlje in suhega listja je že kugal teloh. Skozi veje temno zelenih smrek so se bleščale gore, nad vsem pa modro nebo brez vsakega oblaka.

Po slabi uri ne prehitre hoje smo prišli iz gozda na čistino, od koder se je že videla koča. Obiskovalcev je bilo dovolj; nekateri so bili še »praznični«, velika večina pa je zunaj na soncu lovila ultravijolične žarke. V koči smo si privezali dušo in pometli želodčne pajčevine, potem pa smo tudi mi raje stopili ven na sonce.

Nekaj turnih smučarjev se je vzpelo na Veliki vrh. Med njim in Klavdivom je namreč Kovca ali Mali turn, od koder je lep smuški spust po žlebu, ki pada izpod vrha naravnost na planino Kofce. Njihovo

elegantno vijuganje po hribu navzdol je posnemala tudi bodoča Mateja Svet, majhna punčka s kot dlan velikimi dlancami. Izvajala je svoj ekshibicijski program na ravnic pred kočo v svoje in naše veselje.

Marjan nam je kazal vrhove, ki so jasno izstopali iz meglic v dolini: na levi Grintovec in Kočna, potem Storžič, prav pred nami položna Kriška gora, na desno Dobrča, Begunjščica, Stol, v daljavi pa panorama Julijcev.

Na bregu pod kočo so se dričali otroci kar po zadnji plati in po hrbtih. V sredini vzpetine so naredili majhnega snežnega moža, vendar s skrbno izdelanim obrazom, za lase so mu preskrbeli celo suho travo. Vendar se snežak ni počutil tako odlično kot mi; nekam slabo mu je postajalo na vročem soncu in klavirno je lezel sam vase na sneženi ploskvi.

ODSEV LEPEGA DNEVA

Prijetne urice so hitro minevale in morali smo se odpraviti nazaj. Navzdol je šlo lažje, a ne dosti hitreje. Vmes smo namreč priredili tekmovalje, kdo večkrat s smrekovimi storži zadene deblo določene smreke. Kdor zmaga, ta v dolini plača pijačo, smo sklenili. Toda kljub tej nenavadni odločitvi se nismo izkazali za prave Gorenjce, saj bi človek pričakoval, da bodo vsi storži leteli mimo. Zmagal je

športni duh, zadetkov v črno pa je bilo toliko, da bi lahko na ta način pili ves januar.

Nabrala sem tudi prvi letošnji šopek skromnega teloha in se spomnila pesmice v stari pesmarici:

*»... na rebri v hribu je posedal
in sončne žarke je lovil,
mežikal vanje, skrivaj gledal,
kako se snežec je topil.*

*Boječe je na dan pokukal,
zelene lističe odsukal,
pa s cvetkom belim je
zaukal ...«*

Sonce je še vedno žarelo z vso močjo; sijalo nam je naravnost v obraz. Ledene mreže na lužah so se stalile, poti so bile zmehčane in odjenjane. Spodaj se je prikazala dolina, njive in travniki so kot pisani kvadrati ležali med temnimi krpami gozda. Dan ni bil niti malo podoben zimskemu, vendar sem se nenadoma jasno zavedla, da je novoletni dan, prvi dan pred vsemi prihajajočimi 365 dnevi. Kaj vse nam bodo prinesli? Ne samo veselja in radosti, ampak tudi bolečine, stiske in skrbi.

Toda če doživiš tak lep dan, lahko z njegovim odsevom v očeh pogledaš tudi hudemu trenutku v oči in rečeš: »Naj pride, kar hoče! Vsemu bomo kos!«

LEPA, SAMOTNA POT IN ČUDOVITI RAZGLEDI

PO KOZJEM HRBTU NA URŠLJO GORO

JOŽE ŽUNEC

*O, ti ljuba Uršula svetnica,
vseh devic si ti kraljica,
enajst tavižen jih imaš,
saj mi lahko eno daš.*

Ljudska

Samotna in gizdava lepota je Uršlja gora. Najlepša je pozimi. Tedaj je, oblečena v belo, mladostno nežna. Ljudje pravijo, da zato, ker ni nikdar okusila mladostnih zabod in razočaranj. Vablivo strmi v nebo in vabi popotnika, da pride v njena nedrja. Kako je krotka, ko sije sonce! Včasih pa se v hipu spremeni v mrzlo in odbijajočo, obdano z neprodarno meglo. Tedaj popotnik občuti, da ga ni sprejela, zato mora biti z njo obziren in nežen kot z dekletom.

Domačini ji pravijo Gora. Nadnaravno moč je čutiti v tej preprosti besedi. Pravijo tudi, da je Gora njihova, čeprav je občutljiva in

nedovzetna za vsakogar, ki je ne sprejema z ljubeznijo. Prevzetneže odbija, jih kaznuje, in ne pusti grobosti. Z vso veličino sprejema vsakogar, ki jo ljubi, in njegov korak bo lahkoten in mehak, kot je v zgodnjem poletju mehka njena temno zelena travnata preproga na vrhu nad gozdno mejo.

Pozimi je preproga bela in vabi tiste, ki spoštujejo in občudujejo njeno lepoto. Sprejema dobrohotno in z ljubeznijo. Včasih pa se nenadoma razjezi; tedaj je treba previdnosti.

Najlepša zimska pot na Uršljo goro je čez Kozji hrbet. Če je jasno in sončno, se s Kozjega hrbta vidijo Karavanke, Kamniško-Savinjske in Julijske Alpe, Pohorje, Kozjak in gorski grebeni v sosednji Avstriji. Planinci se je bojijo zaradi strmin, ob novo zapadlem snegu pa zametov, čeprav je tedaj najlepša. Potrebno je res mnogo znoja, toda čist, bel sneg, sonce in enkratni razgled so dobro plačilo za

vložen trud. Povedati pa je treba, naj nepripravljeni planinci gredo po drugih, manj zahtevnih poteh, ki jih je več: z Ledin, od Andrejevega doma na Slemenu prek Križaja, pa tudi iz Poštarskega doma.

IZHODIŠČE JE LAHKO OŠVEN

Začetek poti je lahko na Ravnah na Koroškem ali pa pri Ošvenu, kjer je znano smučarsko središče. Do parkirišča pri Ošvenu, deset minut hoje od Smučarske koče, se pripeljemo z avtomobilom ali pridemo peš po cesti ali bližnjicah, ki so označene. Iz Prevalj krenemo pri gostilni Brančurnik navzgor po Barbarskem grabnu. Nekaj nad kmetijo Veček se priključimo poti, ki nas privede po cesti iz Raven, ali pa iz Raven po bližnjici skozi Podkraj, ki je moja zelo priljubljena pot, ker je sončna in razgledna proti naši gori. Tudi iz Prežihovih Kotelj je več poti. Najpreprosteje je, da pridemo do cerkve Sv. Mohorja na Šrotneku, nato pa nadaljujemo pot po cesti do Smučarske koče.

Je pa še mnogo prečnih poti in stez, ki jih poznajo le domačini in nudijo potniku miru in užitka v prvobitni naravi. Za one, ki so redko v teh planinah, pa je najbolje, da se držijo navedenih poti. Prehodne so ob vsakem vremenu, pa tudi vpraša se lahko na kmetijah, ki so kar na gosto posejane.

Od Smučarske koče do križišča proti Ošvenu, kjer se lahko parkira, je za pešca najenostavnejša pot po cesti. So pa še druge možnosti, vendar se v zimskih razmerah lahko zgodi, da bo nepoučen pohodnik zašel. To vsekakor ne bo tragično, bo pa lahko silno nerodno.

Na križišču proti Ošvenu vodi leva cesta do smučišča, mi pa gremo po desni, ki pelje na Ledine. Po petdesetih metrih opazimo shojeno stezo, ki zavije levo v gozd. Krenimo po njej! Ni označena z markacijo, toda če gremo po tej stezi, pridemo po desetih minutah na markirano pot. Pozimi, ko gremo po gazi, ne moremo zaiti, poleti pa je potrebno nekaj več previdnosti.

Lahko pa pot nadaljujemo po cesti. Najprej pridemo do križišča, s katerega pelje pot proti lovski koči. Gremo po glavnem, desnem odcepu in po petdesetih metrih opazimo markacijo, ki vodi levo, strmo navzgor po poseki.

Povedati moram, kako je nastala poseka. Bilo je v časih, ko so ljudje še delali prostovoljno. Ljubitelji smučanja so se tedaj odločili, da bodo speljali smuk z Uršlje gore. Žal dlje od poseke niso prišli. Zakaj? Proga je bila slabo zamišljena, saj bi smučar ves čas obremenjeval le eno

Koča na Uršlji gori, zadaj Pohorje

Torej gremo po poseki. Včasih ni gazi, to pa naj vas ne odvrne od hoje, saj boste že po desetih minutah prišli do prej omenjenega odcepa, kjer bo gaz.

DOMOVANJE KRALJA MATJAŽA

Pot se vije še nekaj minut strmo navzgor, tako da tudi najbolj utrjenim pohodnikom postane prijetno toplo. Kmalu zavijemo na desno po skoraj ravni stezi. Nekoliko se bomo spočili, saj je na tem delu pot lahka in se ne vzpenja. Toda ob sončnem vremenu nas bo tu vendarle prijetno gredo. Poseka je porasla z mladimi drevmi, mimo katerega pridemo do table, kjer je označena pot proti Ravnam in Prevaljam, na večji skali pa sta puščica in napis Uršlja gora. Zavijemo levo in gremo po lepo razširjeni poti med mladimi borovci. Pridemo v listnat gozd, kjer se začne najbolj strmi del naše poti med visokimi drevesi. Poseka je zdaj na desni. Steza se dviga skoraj navpično, speljana je z manjšimi zavoji, ki nekoliko ublažijo strmino. Ko premagamo dve tretjini strmine, smo na poseki, kjer se nam odpre prelep razgled na belo, zasneženo domovanje kralja Matjaža, matico koroških gora, Peco. Olševo in Raduho nam zakriva gozd. Čudovit pogled na Peco je enkratna nagrada. Splačal se je prelit znoj.

Zadnji del poti premagamo mimogrede, čeprav je strm, saj nas spremljajo lepi in nepozabni vtisi. Smo na cestišču, ki ga prečkamo. Bodimo previdni, prehoda na cestišče sta slabo speljana, navadno spozka in zaledenela. Nerodnost lahko povzroči vsaj zvin če ne kaj hujšega. Nekaj metrov nad cestiščem pridemo spet na čistino, kjer se odpre čudovit razgled na lepote: Peco, Olševo, Raduho; vidijo se Grintovci. Pogled nazaj nam odkrije belo ogrnjeno Pohorje in Kozjak z njegovim najvišjim vrhom Košenjakom. Kot na

dlani se pokaže prek meje Svinja (Saulpe in Golica (Koralpe).

Duševo spočiti in prežeti od čudovitih razgledov nadaljujemo pot navzgor po strmi poseki. V sončnem, zimskem dnevu je ta del steze prečudovit. Močni žarki grejejo in poganjajo kri, da jo noge same hitreje in hitreje režejo po zmrznjeni gazi. Mimogrede smo v gozdu na grebenu, kjer pogledamo v kotlino — in pokažejo se Kotlje, stara in lepa vas z modernim naseljem ravenskih železarjev.

Steza zavije na desno pod grebenom in se ponovno vzpenja. Začne se bukov gozd. Smo pod Oranjšco (1466 m). Pridemo do klopi, izdelane iz bukovih hlodov. Spočije se telo, še bolj pa duša. Prej opisane gore se še približajo, so še lepše, izrazitejše; Grintovci bolj pokažejo svoja mogočna ostenja, vidi se Košuta, ta čudovit gorski venec. Splača se posedeti, če je lepo vreme. Gore so nanizane, kot bi visele na tenkih nitih, pripetih na nebesni obok.

NA VRHU, PRED SVETO URŠULO

Skoraj ravna pot nas vodi po Lužah. Korak je lahkoten, če gremo po stari gazi. Ko pa zapade nov sneg, ga napiha toliko, da je potrebno mnogo volje, da se predrejo visoki zameti.

Kmalu se priključimo poti, ki je speljana z Ledin. Če so poti zaledenele, se je varneje vrniti prek Ledin; pa še prijazna koča je na tej poti, ki je pozimi odprta vsako soboto in nedeljo ter ob praznikih.

Po petnajstih minutah hoje smo pri križu na vrhu Uršlje gore. Če je jasno in čisto vreme, zelo lepo vidimo očaka slovenskih gora — Triglav. Poleg že opisanih vrhov in našega Triglava se nam daleč zadaj, desno na obzorju, narišejo Visoke Ture. Posebej dobro se vidita Grossglockner in Hochalm spitze. Pred nami se pokažejo tudi drugi slovenski in avstrijski vrhovi; naj omenim samo dobro znan Schladmig. Z vrha Uršlje gore je nasploh prečudovit razgled na vse štiri strani neba, saj gora sameva in blizu ni večjih ovir, ki bi zastirale pogled.

Če pogledamo po bližnji okolici, vidimo poleg posameznih krajev tudi Velenjsko in Ivarčko jezero, kjer je rekreacijsko športno središče ravenskih železarjev.

Pred nami je televizijski pretvornik. Ko nas oblaja Šaro, zagledamo lep planinski dom in cerkev sv. Uršule. Skoraj vedno, kadar pridem na Goro do cerkve, se spomnim verzov, ki jih je leta 1860 spesnil Valentin Ocvirk iz Breznice:

*Babe so se tak nosile,
kakor frave so hodile,
košato janko gor na rit,
da že ne more v cerkev prit.*

RAZGLED

ANDREJ J. DERNIKOVIČ

Somrak je brat širokih oči.

Z listja kaplja.

Sluzaste, temne gobe odblikavajo zadnjo dnevno svetlobo.

Na jasah visoka trava poveša rumene pramene; med njimi zlomljena stebelca podleska z ožganimi, razprtimi ali pa še deviškimi cvetovi.

Duh trohnobe je v ugašajočem dnevu postal dobrotljivo tople in varljivo varen.

Šum krošenj — in spet tišina.

Vrh ni daleč, gozd pa temni in se poglablja z vsakim korakom.

Gozdne jase so se utopile v rastju. Nijih več. Je le strah ob poku pod korakom, ob nepričakovanem zvoku. Nizko nad glavo šumijo nevidne mušice. Tako, gosto, lepljivo šumenje kot tedaj, ko padaš vznak in si misliš: konec. Šumenje kot v školjki, prislonjeni k ušesu, kot v tolmunu, kjer vrtinec tare okrogle kamne in ziba začudeno poslušajočega utopljenca (toliko jih najdejo prav v tolmunih).

Tik pod vrhom, v zverženi goščavi, med koprivami, med z mahom obraslimi skalami, med temno zeleno obloženimi trohnečimi debli, zavešenimi z visoko praprotjo — nenadna, zlovešča tišina.

In tu — spoznanje. Da je razpadajoči vrh s planinskima skrinjicama (edino znamenje človeške minljivosti) vrh brez najmanjšega razgleda, tako kot da bi bil v resnici dno nekega bitja in žitja, nekih misli in njihovih poti.

Ta vrh je globoka vrtača, le da je narobe poveznjena in — ljudje, gre za nesporazum: takega vzpona in cilja si nisem nikoli želel, nikoli!

Obračam se okoli sebe in gosteči se mrak se vrti. Popolnoma jasno mi je, da mora, mora, mora biti drugje kakšen pravi vrh. Morebiti globoko spodaj?

Belo rdeče bolščeče oči markacij povzdigujejo pogled v skoraj nepredirni obok krošenj; skozenj v gosti temi pobliskava svetla pika. Kresnica? Zvezda?

Pot v dolino je en sam beg. Beg v človeške višine. Med ljudi. Kako da je bilo toliko hrepenenja v poti navzdol?

Nekoč bom segel in dosegel pravi vrh, tistega z najširšim razgledom.

In tedaj ne sestopim več.

P. S.: Ta vrh je skrit na Notranjskem, si pa lahko vsakdo poišče podobnega na svojem koncu.

KAKŠEN JE TUDI LAHKO IZLET V NEZNANO

NAD SOTLO IN OB NJEJ

BOŽO JORDAN

Ne znak suženjstva so cerkvice po naših gričih — znak svobode so.

Gradovi so znak suženjstva — te je moral graditi tlačan, tam je bilo prekletstvo — in iz tega prekletstva se je zatekel po tolažbo na one gričke, v one hrame, ki jih je postavil sam rad, iz potrebe svojega duha.

(Oton Župančič)

V nekaterih PD imajo navado, da v delovnem programu predvidijo planinski izlet v neznano. Prišel je na vrsto in potrebno je bilo zato to »neznano« pripraviti.

Star pregovor pravi: če vesta dva, ve pol sveta. Pa sva se vseeno odločila za obvestilo: vlak, zbirališče na železniški postaji. In pripis: *S seboj vzemite kopalke*. Več možnosti je bilo za ugibanje in — morda bo udeležba kaj večja, pa ne bodo, kot običajno, samo stari znanci.

Pogledala sva planinski zemljevid Posavja: le ena rdeča črta je iz Sodne vasi. Pozanimal sem se, kako je s to potjo. Odgovor ni bil nič razveseljiv, odkar na Rudnici ni več KT. Baje je vse zaraščeno in se tam ne hodi več. Če pa je izlet v neznano, naj bo res v neznano. Toda izhodišče ostane, pa »kontra azimut«. Prav, pripravimo to pot! Torej karto in vodnik v roke! Toda oboje odpove! Nadomestilo je pregledna občinska karta boljšega merila in Krajevni leksikon.

Začnemo s Sodno vasjo ob vznožju Rudnice (687 m). Fevdno sodišče iz Podčetrтка je tu ob sredah izrekalo kazni. Nič hudega, mi bomo tu v nedeljo! Ljudske razlaga za sosednji zaselek Marčjo vas pa pove, da so tu mučili obsojence. Tudi nas so pričeli, brez obsodbe, ker smo šli v razloženo naselje na Griču sv. Eme (349 m), in sicer kar po cesti in v gosti megli. Zgoraj smo le zavili z nje in našli stezo mimo pokopališča k 1971. leta opuščeni šoli (začela je »obratovati« leta 1848). Pa smo pri cerkvi sv. Eme! V njej so se oglašale orgle za konec mašnega opravila. Zapisano stoji, da je bil od tu doma Josip Drobnič, ki je ustanovil in urejal prvo leposlovno in poučno revijo v slovenskem jeziku *Slovensko bčelo*! Kakšne ustrezne plošče ni najti. Dalje se gre po hrbtu Vinarske gore do cerkve sv. Vida (309 m), ki jo obnavljajo. Tu je vse tiho, čeprav imajo orgle od leta 1760.

Šli smo po dobrem kolovozu do cerkve sv. Areha (338 m), zgrajene leta 1748 na Vonarski gori. Vse naokrog je zapuščeno, je pa tudi nekaj novih gradenj, ki se, žal, s prvotno gradnjo ne skladajo. Vsaj še tu in tam lahko opazuješ pristno domačo gradnjo, stare zidanice in domačije. Ves čas smo videli le malo pred sabo in okoli, kratek čas tudi zvonik z lepim križem. Ko sem se z dvema domačinoma pogovarjal (šla sta od maše), sta nam obljubila po malici sonce in razgled. Zato smo se pri Arehu odločili za malico. Pa iz obljube ni bilo nič. Za meglo smo krivili bližnje jezero — zato navdlo na njegovo obrežje! Prišli smo do ceste, toda razgleda po jezerski gladini ni bilo, ker sploh ni jezera. Bomo pa prej v bazenu! Vonarje je gručasto in delno raztreseno naselje v dolini Sotle na podnožju griča, kjer stoji cerkev sv. Eme.

Hoteli smo kar čez na drugo stran, vendar brv še ni dokončana; kopanje, pa čeprav samo do kolen, ne bi bilo prijetno. Sicer pa je v načrtu brv tam zgoraj. V zgornjem koncu smo videli lisico (morda je bil lisjak) s košatim repom, ki je prav leno šla proti grmovju. Dva lovca pa smo srečali na oni strani precej pozneje, ko sta jo mahala po cesti nam nasproti. Na začetku jezera smo le našli brv čez Sotlo, ki jo je prekoračila Štirinajsta mnogo nižje. Da, tudi nas je bilo štirinajst, celo še eden več. Po hrvaški strani navzdol je bilo ob cesti parkiranih kar precej avtomobilov, lastniki pa so namakali trnke v reko. Tudi kakšno ribo so potegnili ven.

Še malo sonca — in strahovito mrzlo je postalo. Na tabli so podatki o *Sutlanskem jezeru*. Toda zakaj je Vonarsko jezero ali Tihi ocean prazno? Pojasnila ni. Zaradi turizma? Pa menda res! Tak odgovor bi lahko našli, če bi šli ob reki navzgor proti Rogaški Slatini, ker tam ni nekaj dokončanega (beri: čistilne naprave).

Znašli smo se v Zarihi Zlaki, kjer na karti ni označenega prehoda čez reko. Na razpotju pa je križ z napisom: O putniče ozri se name, kaj sem trpel jas za tebe. Amen. Ker je amen vedno na koncu, pa naj bo še na naši poti. Po dobri, novi brvi smo šli čez reko mimo nekdanjega kopališča, kjer sta sedaj samo kamp in odprt bazen. Za ta dan slednji ni bil uporaben. Morali bi nadaljevati pot po cesti po oni strani v hotel, kjer bazen je — pa so ostale suhe tako kopalke kot grla, saj je vse zaprto! Razgled na tem izletu bo ostal neznan, saj smo vendar šli v neznano! Tudi imen gora ni najti zapisanih na zemljevidu. Po-bočja pa so le zasajena z vinogradi! Pa morda na svidenje drugič — v soncu.

KAKO PUSTO BI BILO BREZ ZASAVSKIH HRIBOV

JUTRANJI VLAK OB 8.52

RUDOLF TRAVINIČ

Če si navdušen planinec, ni vseeno, kje živiš: sam sem kot Zagrebčan (po materi pa Slovenec) že dolga leta ljubosumen na ljubljanske planince, ki imajo v bližini svojega mesta toliko lepih in najrazličnejših gor in gričev, da lahko gredo vsak konec tedna na drug grič — in sicer vse leto.

Mi Zagrebčani imamo v neposredni bližini svojega mesta samo Zagrebačko goro, ki jo imenujemo tudi Medvednica, in Samoborsko gorje. Četudi je to lepo in slikovito gričevje, ne moreš leto in dan hoditi na enodnevne izlete samo tja gor. Na srečo nam je razmeroma zelo pri roki nadvse zanimivo slovensko gričevje — Posavsko hribovje. Te »ugodnosti« se mi Zagrebčani poslužujemo vse leto.

Vsako soboto in nedeljo, posebno če je lepo vreme, je vlak iz Zagreba, ki odpelje ob 8.52 proti Zidanemu mostu, poln planincev. Marsikdo bi gotovo odšel že prej, toda žal ob primerni uri ne odpelje noben drug vlak razen tistega ob 4.20, kar pa je celo za planince vendarle nekoliko prezgodaj. V tem vlaku malo pred deveto dopoldne so večje in manjše skupine planincev, tu in tam pa tudi kakšen »solist«. Sobotna in nedeljska srečanja med njimi so pogosta, obrazi pa so si vsak konec tedna bolj znani, kolikor bolj se pomlad preliva v poletje in kolikor bolj se poletje približuje jeseni. Hitro postajamo dobri znanci in prijatelji: vsepovsod je slišati prijeten klepet, med katerim si med drugim izmenjujemo planinske izkušnje in načrtujemo ture.

Kmalu se začne osipanje.

Prvi, ki so navadno redki, izstopijo v Brezovici, še redkejši pa v Blanci: ti se odpravijo na Bohor. Naslednji izstopijo iz vlaka v Sevnici, da bi se napotili na zeleno kupolo Lisce prek Zajčje gore in Ledine, kar je najlepša, vendar najdaljša pot, ali pa po dolini Sevnice skozi vas Krakovo. Še do lani, ko je iz Sevnice odpeljal ob 10.45 avtobus proti Planini, smo se z njim peljali do gostilne Pipan ali celo do Planine in šli od tod na Lisco ali pa iz Stare žage na Bohor. Zdaj pa na žalost odpelje avtobus malo pred prihodom našega vlaka — in tako so morale te ture odpasti. Res škoda!

V Bregu zapuščajo vlak tisti, ki so si izbrali najkrajšo pot čez vas Razbor na Lisco, v Loko pa tisti, ki so namenjeni na Lovrenc in Veliko Kozje. V Radečah je prvo izhodišče za turo na očaka zasavskih gor. Kum.

Slednjič se pripeljemo do Zidanega mosta, zadnje postaje tega vlaka, iz katerega tam izstopijo še preostali planinci. Nekateri bodo šli po strmi poti mimo Gašperjeve koče na Veliko Kozje, drugi na Koprivnik ali na Gore. Kdor je dovolj pogumen, se lahko v »košari« prepelje na drugi breg Save in se po Škratovi dolini napoti proti Kumu.

Nekateri planinci pa se kar ne morejo ločiti od železnice — vsaj zdi se tako. Ti se razdelijo v dve skupini, večina pa se jih odpelje z vlakom proti Ljubljani. Ti bodo spet izstopali na malone vseh postajah, na katerih se bo vlak ustavil. Hrastnik je izhodišče za najkrajši vzpon čez strmo Matico (ki jo imenujem »mini Alpe«) na Kum, na drugo stran pa peljejo poti na Gore ali na Kal in Mrzlico. Iz Trbovelj se nekateri odpravijo čez Dobovec ali romantično Čebulovo dolino na Kum, drugi pa na Mrzlico ali Partizanski vrh. V Zagorju zapustijo vlak tisti, ki so namenjeni na strmo in travnato Čemšeniško planino, v Savi pa tisti, ki gredo na Zasavsko goro. Če je po naključju v vlaku še kakšen planinec, bo najverjetneje izstopil v Jevnici in se napotil na Janče. Postaja Jevnica je namreč meja za enodnevne izlete proti Ljubljani za tiste ki se odpeljejo iz Zagreba z vlakom ob 8.52.

Izmed tistih, ki so v Zidanem mostu stopili na vlak proti Mariboru, se bodo nekateri peljali le do prve postaje, do Rimskih Toplic, in odšli od tod na Kopitnik, drugi pa se bodo z naslednje postaje, iz Laškega, napotili na Šmohor ali na Celjsko kočo in na Tolsti vrh. Tudi marsikdo od tistih, ki so se pripeljali do Celja, bo šel do Celjske koče, na Tolsti vrh ali na Svetino. Nemara se bo kakšen planinec peljal do Šentjurja in se od tam napotil na Resevno in dalje proti Svetini. Zadnja možnost za enodnevni izlet v tej smeri je še vzpon na Boč iz Poljčan, vendar le takrat, ko so dnevi dolgi.

Izbira enodnevnih izletov, ki nam jih omogoča ta zagrebški vlak, je zelo velika in pestra, tako da je lahko ustrezno vsakemu planincu. Nekateri si na teh izletih poiščejo svoj mir v gozdovih, drugi na sprehodih po prostranih gorskih travnikih, nekateri spet obujajo spomine na Alpe, ko se vzpenjajo po strmih skalnatih stezah na Veliko Kozje ali Kopitnik. Na vseh poteh se srečujejo med seboj, s slovenskimi planinci ali z domačini — in nihče ne bo šel mimo drugega, ne da bi ga pozdravil in spregovoril z njim kakšno besedo. Tam zgoraj se ljudje, kot kaže,

bolj razumejo med seboj kot spodaj v mestu, iz katerega so zjutraj zbežali, da bi vsaj za trenutek pozabili svoje skrbi in težave ter si prečistili pljuča, ki jih nevarno načenjajo strupeni plini in prah. Zvečer pa nas bo največ na tistem vlaku, ki odpelje iz Zidanega mosta ob 17.57. Na vseh postajah do Brestanice vstopajo planinci z lici, rdečimi in rjavimi od zraka

in sonca. In spet se v vlaku iščejo znanzi iz jutranjega vlaka, obnavljajo podrobnosti z izletov tega dne in načrtujejo nova planinska potovanja za naslednji konec tedna.

Naslednjo soboto ali nedeljo bomo verjetno spet šli v Zasavsko hribvje. Seveda z vlakom, ki odpelje iz Zagreba ob 8.52 proti Zidanemu mostu.

NAŠA HOJA NA TRIGLAV

NEIZMERNO LEPO JE BILO

METKA RUTAR-PIBER

Trije delovni ljudje smo sklenili, da se bomo skupaj rekreirali, in sicer na najvišji jugoslovanski ravni. Naš cilj je bil torej Triglav.

Ker v Jugoslaviji vse delamo plansko, smo seveda izdelali natančen načrt ekspedicije. Odhod smo spplanirali za sredo navezgodaj. Sredino tedna smo izbrali zato, da se izognemo triglavskemu Ponte rossu. Vendar smo se zaradi napovedanega poslabšanja vremena (Tronteljnu je pač treba verjeti) v torek v službi samoupravno sporazumeli, da izvedemo odhod po hitrem postopku še isti dan ob 10. uri. Zaradi objektivnih težav pa smo odrinili z Bleda šele opoldne.

V Krmi smo si razdelili in natovorili »robo« in osvajanje vrha se je pričelo. Vodil je Ivan. Tempo je bil solidno hiter, tako da sem od časa do časa prihajala v rahle krize. Moška sta o krizah molčala, pa ne vem, ali zaradi moškosti ali pa jih resnično nista imela. Vendar sem v lovski koči ugotovila, da je počitek vsem trem hudimano prijal. Medtem je začelo rahlo deževati. Vendar nam megla in ubogi dežek res nista mogla vzeti korajže, nam gradbenikom, navajenim bliska in groma v službi in drugje.

Vodstvo je prevzel Polde. Njegovo načelo »počas', brez zaganana pa tud' brez počitka« se je izkazalo kot uspešno. V krizah sem skušala malce omiliti situacijo z zagotovitvijo, da samo še ta rob in ta kucelj, pa smo tam. Za tem robom se je prikazal nov rob, za tem kucijem nov kucelj, Kredarice pa nikjer. Soglasno sta me moška obdolžila, da nesramno lažem in da planinci nismo nič boljši kot »jagri«. Ko se je po šestih urah hoje prikazala težko pričakovana Kredarica, smo je bili vsi veseli.

Večer je bil čudovit: megla se je razkadila, nebo je bilo posuto z zvezdami, v dolini pa je bilo videti Bled. Če drugo ne, pogled na razsvetljeni Bled je ganil moja dva Blejca.

Z vstajanjem zjutraj nismo pretiravali. Nahrbtniki so bili še vedno enako težki in

Ivan je začel spet resno premišljati o helikopterju ter nujnosti prodora tehnike v planinstvo.

Kmalu se je ponovila obtožba, da lažem. Klinov ni in ni bilo konec in kljub tolažbi, da bomo nahrbtnike kmalu pustili na odcepu proti Planiki, so se začele pojavljati krize, tokrat pri moškem delu ekspedicije. Ivan je trdil, da se mu prikazujejo rjuhe. Poldetu pa je padala slika kot pri pokvarjenem televizorju. Vsi pa smo sopli kot stare dieselce. Ob pol enajstih je končno padel vrh. Mi pa tudi — od utrujenosti. Tako je Ivan s tem svojim prvim vzponom šele postal pravi Slovenec, Poldetu je bila to prva ponovitev, mojih vzponov pa že nisem več štela. Sledilo je obvezno slikanje pred Aljaževim stolpom, s tem vrhom v ozadju, z onim vrhom zadaj, ta noga spredaj, s klobukom na glavi, brez njega — skratka, dokaznega gradiva je bilo v vseh mogočih variantah dovolj. Razumljivo, na vrhu Triglava res ne stojiš tolikokrat kot pred rampami v Lescah. Vreme je držalo z nami. Na vse strani je bil čudovit pogled, v dolini, kjer smo za tri dni pustili vse skrbi, pa megla, da smo se tu zgoraj res počutili kot mali bogci. Spust je povzročal nekaj več strahu in vse pogostejše sta fanta ponavljala: V hribe pa nikOOOli več! Ta »nikoli« sta razvlekla tako od srca, da sem se začela bati, da je resničen. Toda človeška dobra lastnost je, da vse hudo zelo hitro pozabi, lepo pa ostane v duši do konca dni.

»Če pridemo živi do Planike, bomo pa še kam šli,« sta se začela počasi tajati. Ker smo živi po dveh urah hoje res prišli, upam, da jo bomo drugo leto spet kam mahnili.

Po počitku in, jasno, slikanju pred kočo smo štartali proti Doliču. Za sveto sem morala obljubiti, da ne bomo srečali nobenega klina več. Kaj sem hotela, pod pritiskom človek marsikaj naredi, sem pač obljubila. Pa sta spet vlekla neko vzorednico med mano in »jagri«. Na Doliču pa sta le priznala, da je bila hoja prav prijetna.

Da bi ne začutili bolečin v mišicah, smo jo kar kmalu mahnili naprej. Resno sem se bala Hribaric, pa sem ugotovila, da smo postali že tako izurjeni planinci, da tega kupa »šodra« nihče niti v misel ni vzel. Ko smo se začeli spuščati v Dolino sedmerih triglavskega jezera, smo čisto pozabili na sapo, utrujene noge, na vse ure hoje za in pred seboj, skratka, na vse razen na prijetno okolico. Pri Tretjem jezeru sta se moja dva tehnika tako raznežila, da smo začeli že resneje načrtovati prihodnjo skupno turo. Saj je bilo res čudovito (Čopov Jaka bi rekel »nagravžno lepo«): za nami je mogočno kipela iz velikanskega kupa peska Zelarica, pred nami je bilo Lepo Špičje, skromna, a slikovita flora, zahajajoče sonce, mirno jezerce ter mi, daleč proč od onesnaženega zraka, hrupa, razburjanja in vsakodnevih obveznosti. Kot v pravljici! Ob četrtem, Velikem jezeru smo občudovali še trop gamsov.

Edina podrobnost, ki nas je v tej popolnosti motila, je bila ta, da je Ivan v navdušenju poslikal že ves film. Tako, žal, nismo prinesli delčka tega pravljničnega sveta na slikah. Bomo pa še prišli!

Ravno do večera smo prišli do Koče pri sedmerih jezerih. Polde je zjutraj že navsezgodaj kolovratil okrog jezera, z Ivanom pa sva se točno zavedala, da imava dopust in da lahko malo potegneva. Saj je bil zadnji dan!

Čeprav so nahrbtniki občutno shujšali, je Ivan kar naprej glasno premišljal o tej nepotrebnosti navlak. Žal pa planinci že dolgo vemo, da jih bomo še nekaj časa nosili, ker pri nas ni Šerp, žičnice pa so, hvala bogu, tako redke.

S klini je bilo ta dan resnično konec, le pot na Komno se je malce vlekla. Gor, dol, gor, dol — pa smo dosegli Dom na Komni. Ali v dolini kislo mleko kdaj tako tekne, kot je nam?

Začelo se je pripravljati k dežju. Kar prav smo storili, da smo odrinili že v torek.

Še zadnji spust v dolino — in konec bo našega »rajžanja«. Ker so serpentine oštevile, pač nisem mogla lagati, da smo tako rekoč že doli. Ivan se je spustil navzdol kar s četrto, da bi bilo vsega čim prej konec. Niti opazil ni malin, v katerih sva se s Poldom kljub rosenju zvesto pasla.

Po dobri uri hoje smo z veseljem pritisnili svoje zadnje plati na klop pri Savici. Tudi konec nam je uspel enako kot vse od začetka. Skupina Nizozemcem nas je s svojim avtobusom vzela do Bohinja, nato pa smo šli na rednega in na Bled.

Ivan je s tem svojim podvigom močno zrasel v očeh hčera in žene. Za hišnega gospodarja je to tudi prav. Verjetno pa bo tura tudi vplivala, da bo dobilo slovensko planinstvo kakšne teoretične inovacije in racionalizacije v tem času tehničnih izboljšav, in sicer predvsem na pod-

ročju žičničarstva, letalstva s posebnim poudarkom na uporabi helikopterja, gradnje viaduktov, predorov, cest in hotelskih objektov, vse seveda v visokogorskem svetu.

Polde, večni zafrkant in zbiralec časnikarskih cvetk, pa bo moral konkretno predlagati, »kako prenesti že začeto delo za izdelavo ustreznega programa ekonomske stabilizacije iz baze v dolini tudi na višji nivo.«

Seveda ne moremo računati, da bosta to delo opravila čez noč in sama. Potrebno bo trajnejše in resno prizadevanje širše družbene skupnosti in dejavnikov v prihodnjem srednjeročnem obdobju.

Spet smo na našem Bledu. Bilo je preveč vtisov in doživetij, da bi jih že lahko pravilno razvrstili vsakega v svoj predalček. Treba je pustiti času čas. Samo v nečem že sedaj vsi soglašamo: da jo bomo kmalu spet kam mahnili.

VELIKA AKCIJA NA SNEŽNIKU

JETI – JE ALI NI

MATE DOLENC

Pred dobrimi trinajstimi leti je izšlo pri Mladinski knjigi v zbirki Nova slovenska knjiga delo, v katerem so objavljene zabavne črtice in humoreske dveh avtorjev: Mate Dolenc je svoj del napisal pod naslovom Nenavadna Slovenija, Slavko Pregl pa pod naslovom Razkošje v glavi. V pomanjkanju humornega čtiva novejšega datuma smo segli po tej že skoraj pozabljeni (ali pri številnih, tudi planincih, čisto neznan) knjigi in iz nje izbrali pričujočo humoresko, ki vsaj po tematiki zadeva tudi planinstvo in planince. — Ob tem seveda velja naše lanskoletno povabilo bralcem Planinskega vestnika k pisanju zabavnih štorij, resničnih ali izmišljenih, iz planinskega življenja. Ali bomo tako nemara le našli Janka Mlakarja sedanjega časa? (Op. ur.)

* * *

O tem, da na Snežniku živi jeti, sem slišal že v času, ko sem služil vojsko v Bistri Lirščici. O njem se je šušljalo po spalnicah kasarne, posebno po uzbunah in dolgih marših, vendar govoricam ni nihče verjel, celo jaz, ki verjamem v vse mogoče, ne.

Toda nedolgo tega sem srečal v bifeju kina Komune svojega starega znanca in predhodnika pri reviji M, novinarja F. Ž. od ITD. Zelo zaupno je stopil k meni in me vprašal, ali bi se mu pridružil v akciji, ki bi utegnila biti tvegana, vendar bi bil jaz zanjo primeren, ker imam rad tvegane

novinarske akcije. Rekel sem mu, da sem sicer že utrujen od tveganih akcij in odgovarjanja na vprašanja o njihovi resničnosti, da pa bi vendarle kazalo še enkrat poskusiti, ali gre res za nekaj izjemnega.

»Mar veš, da na Snežniku živi jeti, prav tak kot na Himalaji?« je vprašal F. Ž.

»Slišal sem, a nisem verjel. Menda ne boš trdil, da ti verjameš v tega jetija?«

»Če verjamem ali ne, sam ne vem, dejstvo pa je, da bo v petek, 32. tega meseca, velik pohod mladinskih komandosov na Snežnik in da je namen tega pohoda jetija ujeti ali ubiti.«

»Že razumem — midva bi naj šla z njimi?«

In tako je bilo. Sprejel sem predlog F. Ž. in v petek dvaintridesetega sva se odpeljala v Ilirščico, kjer je bilo zborna mesto mladinskih komandosov.

AKTIVNO VZDUŠJE V ILIRŠČICI

V Ilirščici je bilo tisti dan takšno vzdušje, kot da se mesto pripravlja na napad sovražnikov od koderkoli. Sirene tovarn so kar naprej zavijale, vse tovarnjake in cisterne so odpeljali iz mesta in jih poskrili, delavci in delavke so neprestano tekali noter in ven in mali pionirčki so s kredo pisali spodbudne parole na hišne zidove. Tam je bilo dosti napisov, kot na primer: »Dol z jetijem«, »Smrt jetiju«, »Živeli mladinski komandosi«, »Nočemo jetija«, vmes pa so se pojavili popolnoma depasirano, seveda, napisi kot »Jure ljubi Meto« ali »Janez je vosu« in »Peter ima hlače na veter«.

Vendar so mladinski komandosi organizirali posebno skupino, ki je z zidov brisala vse napise, ki niso bili v skladu z lovom na jetija. Videl sem celo prizor, kako je mladinski komandos, star komaj kakih trinajst let, sklofotal mulca, ki je pisal na zid tisto večno besedo, ki je vedno napisana na vseh zidovih sveta. Neorganizirano mulčijo so hitro iztrebili in okoli štedilnikov pridnih hišnih mater je bilo mnogo od joka mokrih nosov sklofutanih anarhistov od tretjega do šestega leta starosti.

Jeti zares živi

Sovjetski znanstvenik, doktor biologije Pavel Marikovski, je v intervjuju za sovjetski časopis Trud odločno zatrdil, da jeti zares obstaja, da pa oznaka snežni človek ni prava, saj so ga številni očividci videli v predelih, ki niso zmeraj pod snegom. Predlanskim je skupine kijevskih letoviščarjev prinesla dokaze o jetiju v bližini Donca. Marikovski, ki je zbral vsa pričevanja o jetijevem obstoju v pustinji Karakum, Mongoliji, Sibiriji in drugih pokrajinah SZ v preteklih 25 letih, poziva k resnemu iskanju jetijevega prebivališča. To je po njegovem mnenju najverjetneje Pamiir in Kirgiško gorovje v osrednji Aziji.

ZNANSTVENO UTEMELJEN SKLEP

F. Ž. me je predstavil predsedniku ali po novem »sekretarju glavnega štaba za samozaščito pred jetijem« tovarišu Miškinu Novaku. Postavil sem mu nekaj vprašanj. »Kdaj se je jeti prvič pojavil na Snežniku?«

»Natančnega odgovora na to vprašanje vam ne bi mogel posredovati, vendar zaenkrat velja, da je bilo to leta 1964, avgusta, tedaj ga je neki gozdar prvi videl.«

»Toda kako je gozdar vedel, kaj je videl, ali je že kdaj prej slišal za jetija?«

»Gozdar je bitje, ki ga je videl, opisal mnogim drugim ljudem, in ker opis ni ustrezal niti človeku, niti medvedu, smo takoj samoumevno sklepali, da gre za pravega jetija.«

»Ali je kdo tudi z znanstvenega stališča utemeljil ta sklep?«

»Poklicali smo strokovnjake, ki so natančno izprašali vse priče in po njihovih izpovedih potrdili, da bitje ne more biti nič drugega kot jeti.«

»Od kod pa naj bi jeti prišel na Snežnik?«

»To je skoraj najtežje vprašanje. Lahko se je priklatil sam, še bolj pa je verjetno, da ga je kdo podtaknil. Tuje, sovražne sile, na primer. Možno je, da so ga s padalom spustili iz letala.«

»Ali je ta jeti napravil že kakšno škodo, koga ubil ali poškodoval?«

»Doslej ne. Vendar se to lahko vsak hip zgodi, zato je boljše, da uporabimo preventivo.«

GLAVNI ŠTAB IZGINE

Sekretarju sem se zahvalil za pogovor in s F. Ž. sva se pridružila mladinskim komandosom, ki so se vkrcavali v avtobuse in na komione. Bili so opremljeni z različnim orožjem in orodjem, odvisno od tega, kateremu rodu so pripadali: gasilska brigada je imela brizgalne, gozdarska sekire in žage, lovška puške, pionirska zračne puške, ribiške palice itd.

Kamioni in avtobusi so krenili iz Ilirščice navzgor proti Snežniku. Glavni štab se je odpeljal s helikopterjem in domenjeno je bilo, da se zgoraj, pri planinskem domu, spet dobimo. Tokrat sem bil še kar zadovoljen s terenom, saj mi prav do vrha ni bilo treba pešačiti. Neznosna je bila samo vročina v avtobusu, ki je bil prenapolnjen, poleg tega so tudi uniforme komandosov neprijetno zaudarjale, ker so jih pobrali iz skladišč, kjer so zelo dolgo ležale.

Zato pa je bilo zgoraj na vrhu toliko hladneje, saj je Snežnik visok 1796 metrov. Nekoliko smo bili začuden, da še ni bilo helikopterja z glavnim štabom, vendar smo sklepali, da še preletava teren, kjer naj bi bil jeti. Brez glavnega štaba je bilo

seveda težko začeti akcijo, zato smo se pred mrazom skrili v planinsko kočino in se ogrevali s čajem in rumom. Ko so se komandosi ogreli, so pustili čaj in pili samo še rum. Glavnega štaba še ni bilo in najvišji po činu, ki so bili zdravi, so bili vodje skupin, a sami niso hoteli ničesar začeti.

ČE TAKO PRAVIJO, JE ŽE RES

Medtem ko smo čakali, sem izkoristil priložnost in se pogovarjal z nekim domačinom, ki se je tisti dan slučajno znašel v planinski koči. Vprašal sem ga, kaj ve o jetiju.

»Vem, da so ga nekateri videli, ampak jaz ga nisem.«

»Pa mislite, da je res jeti?«

»Če tako pravijo, potem je že res.«

Tedaj se je moj prijatelj F. Ž. razjezil name. Rekel je:

»Sprašuješ, kot da ne bi verjel v jetija. Jaz ti nisem verjel, ko si pisal o ljudozrcih in psoglavcih, zdaj ti pa povem, da verjamem v jetija in stvar je treba vzeti kot tako.«

»Saj tudi jaz nisem rekel, da ne verjamem,« sem ga pomiril. Kako naj ne bi verjel, če pa je dvignila toliko prahu? O prejšnjih nenavadnih primerih, ki sem jih odkril, je bilo celo nekoliko nevarno pisati (predvsem sem se bal pri čarovnicah), tokrat pa sem popolnoma uradno zvraven, kot predstavnik tiska, novinar, informator. Zakaj potem prav zdaj ne bi verjel v to, kar iščemo?

USODNA NAPAKA

Tako smo čakali celih pet ur. Mladinski komandosi so popili za moj okus nevarno količino ruma, jaz pa ga namerno nisem, da bi bil z glavo pri stvari in da mi ne bi kdo česa očital. Po petih urah pa smo nad streho planinskega doma končno zaslišali ropot helikopterja. Vsi smo zapustili gostinski prostor in pričakali glavni štab na parkirnem prostoru. Vodje skupin so mrzlično organizirali svoje skupine, vendar sem imel vtis, da jim ne gre dobro od rok. Tako je glavni štab pričakala zelo neurejena vojska.

S F. Ž. sva bila prva pri sekretarju glavnega štaba za samozaščito pred jetijem. Bil je jezen in je tole povedal:

»Zakaj nas ni bilo? Bedasti pilot je najprej pristal na Goteški Snežniku na Hrvaškem. Mi tega seveda nismo vedeli in smo se izkrcali iz helikopterja. Iskali smo vas, a seveda ne našli. Potem smo na zemljevidu videli, da nismo na pravem Snežniku. Spet smo poleteli in pristali na Kumu, pomislite, na Kumu pri Zagorju! Pri planinskem domu smo čakali dve uri, da bi se pojavili vaši komandosi in avto-

busi, potem pa sem slučajno dobil v roke planinski žig in videl, da na njem piše Kum, ter iz tega seveda zvedel, da ne čakamo na pravi gori. Spet smo šli v zrak in naslednjič pristali pri Mariborski koči na Pohorju. Zdaj smo končno tu, ampak dvomim, da bi akcijo lahko izpeljali do konca, ker se že mračí.«

ŽIVELI ZMAGOVALCI JETIJA!

Res se je medtem zmračilo. Vodja mladinskih komandosov je postržil vse skupine pred kočjo, sam pa je s svojimi najožimi sodelavci šel v kočjo in si ohladil jezo ob točilni mizi. Naju s F. Ž. je gledal precéj postrani, kot da sva mu v napoto. Potem ko smo mladinske komandose pustili nadaljnji dve uri zmrzovati zunaj, je Miškin Novak končno sklenil, da je za danes stvar zamujena. Odletel je s helikopterjem v smeri proti Ljubljani (še zdaj sem prepričan, da je hotel samo v Ilirščico), mi pa smo se vkrcali v svoja vozila in se vrnili v Ilirščico.

Tam so medtem postavili stojnice s pijačo in kranjskimi klobasami, igrala je godba na pihala, in sicer izmenično z nekim ansamblom domačih pesmi in napevov. Nad vhodom na zabaviščni prostor je visel ogromen transparent z napisom »Živel zmagovalci jetija«. Mladinski komandosi (razen redkih) se niso dosti vznemirjali zaradi propadlega lova, ampak so bili veseli, da so spet prišli do čaja z rumom.

Na poti v Ljubljano sem F. Ž. priznal, da ne verjamem v jetija, on pa je jezno odgovoril, da ne verjame v nič, razen v jetija.

odmevi

DRUGOPRISTOPNIK NA TRIGLAVU

Letošnja prva številka Planinskega vestnika (str. 9–11) je bralce obvestila o spominski plošči naravoslovcu B. Hacquetu, ki so jo lani odkrili v Ljubljani. Dogodek je v sredstvih javnega obveščanja zbudil precej zanimanja. Vendar je tudi Planinski vestnik prezrl dejstvo, da je Komisija za varstvo narave in Gorsko stražo pri Planinski zvezi Slovenije že ob 200-letnici prvega pristopa na Triglav 20. avgusta 1978 temu velikemu planincu in naravoslovcu odkrila spominsko ploščo na Velem polju. Na njej so vtisnjene njegove besede:

»O, kolikokrat sem si želel, da bi leto dni bival tu kot ovčar, da bi mogel vsak čas prehoditi to s cvetkami bogato pokrajino!«

Tako je bila uresničena tudi tiha želja M. M. Debelakove, »da bi mu postavili v kaki gorski dolini okusen, skromen spomenik«. Ob plošči smo planinci naravovarstveniki uredili botanični muzej v naravi, ki smo ga poimenovali Vrtec Balthasarja Hacqueta.

Opozorila bi rada še na napako na ljubljanski plošči. Kot letnica rojstva je vtisnjena številka 1740; večina virov sicer na prvem mestu citira leto 1739. Če je sporna letnica rojstva, pa je znan točen datum smrti: 10. januar 1815. Na ljubljanski plošči je torej prišlo do pomote, saj je na njej kot letnica smrti vtisnjena številka 1816.

Med planinci je delo B. Hacqueta vedno živelo. V zbirki Naši veliki planinci je kot drugo delo izšla knjižica J. Westra (1954) Baltazar Hacquet, prvi raziskovalec naših Alp. V Planinskem vestniku je v Kroniki Triglava o njem pisala M. M. Debelakova. Omenjali so ga številni drugi pisci; naštem naj le nekaj najbolj vidnih člankov, ki so o njem in njegovem delu izšli v našem glasilu:

Mazi, V., 1974: Hacquet na Šmarni gori. (Str. 386—387.)

Oblak, J. C., 1930: Hacquet kot potopisec o Tatri. (Str. 161—165.)

Pintar, L., 1912: Baltazar Hacquet. (Str. 193—195.)

Praprotnik, N., 1985: Skrivnostni trentarski grintavec. (Str. 24—26.)

Selan, M., 1978: Na Velem polju odkrili spomenik B. Hacquetu. (Str. 712—714.)

Wester, J., 1930: Hacquetova navodila za gorolazce. (Str. 59—62, 84—87, 109—114.)

Wraber, T., 1957: Triglavске cvetke. (Str. 433—436.)

Nada Praprotnik

KAR NARAVNOST POVEJTE!

Spoštovani urednik!

Samo tole bi Vam rada povedala: nič se Vam ni treba truditi z besedami glede podražitve Vaše in naše planinske revije! Tudi razlaga je popolnoma odveč, zakaj je tako, saj to čutimo vsi vsepovsod in vemo, da v tej hudi inflaciji pač ni mogoče drugače. Bolj ko ovijaš sladkorek v pisan staniol papir, bolj je nekako osladen.

Da se za lepo revijo, ki jo z veseljem lahko prebiraš ves teden, odpoveš samo enemu pivu ali štirim žemljam ali režnju slabe klobase, o tem je tudi škoda izgubljati besede. Sama sem za čiste račune in da se vse pove naravnost: to stane toliko — in konec!

Vsi ljubitelji gorá in Planinskega vestnika, ki je včasih bolj in včasih manj zanimiv, kar je seveda razumljivo, Vam bomo, upam, ostali zvesti. Želim Vam čimveč enako mislečih ter Vas in vse Vaše pridne sodelavce pristrčno pozdravljam

Vera Hudnik

SKLAD ZA GOZDOVE

Dragi urednik!

Danes sem vam nakazala 7000 dinarjev kot polletno naročnino za Planinski vestnik.

Mislim, da v reviji posvečate preveč prostora (tudi takega, ki ga zavzemajo fotografije) alpinizmu, s čimer mislim vzponom na visoke tisočake. Sama bi raje gledala naše gore ter nove in stare planinske domove, predvsem zaradi naših ljudi, ki bi to tudi želeli in hoteli.

Sicer pa občudujem te pogumne plezalce, čeprav sama ne maram goličav. Še malo pa bomo morali iskati gozd, ki ga tako neusmiljeno uničujejo.

Predlagam, da bi zbirali prostovoljne prispevke za obnavljanje gozdov, ki so utrpeli največje škode.

Ruža Posarič,
Novi Sad

iz planinske literature

Alpinistični razgledi št. 26/1987

Bo nova oblika Alpinističnih razgledov prinesla tudi novo vsebino? To ob 26. številki še ni mogoče v celoti trditi, zato pa se mi, po premisleku, zastavlja vprašanje o potrebnosti absolutnega vsebinskega »novuma«. Potem ugotovim, da je informativnosti zadoščeno, čeprav gotovo v njej ni prav vsega — to alpinisti sami najbolje vedo. Meni kot zgolj bralcu je bila že doslej vsebina posamezne številke dovolj zanimiva in sporočilna, da lahko fragmente strnem skupaj s tistim, kar izvem iz drugih občil in Vestnika, v celoto. O tem, da je dogajanje na domači in svetovni alpinistični sceni mnogo bolj razvejano, seveda ne dvomim, toda saj ne more prav sleherni izmed nas vedeti prav vsega, kar se na nekem ustvarjalnem področju dogaja. To celo »nobelovcem« ni dano.

Ker vem, da je najbolj nesmiselno v zapisu o neki publikaciji naštevati vsebino, ki jo lahko vsakdo sam prebere (vsaj kazalo prav gotovo), se bom, kot že nekajkrat doslej, opredelil le za poskus pre-

misleka enega od obravnavanih problemov. Tokrat naj bo to pisana beseda o alpinizmu in planinstvu, o čemer tehtno razmišlja v intervjuju AR Viki Grošelj.

Brez te besede ne gre več, kajti brez nje ni ne dogodka in ne osebkata tega dogajanja, ni alpinističnega podviga in ne alpinista, ki ga je zmogel. Seveda tu ne gre le za časnikarsko besedo, temveč za pisano besedo (in govorno) nasploh, gre za fotografijo in za filmski trak. Knjige, revije, reportaže, časopisni članki, poročila, vesti — vse to daje sliko, kakršno »laična« javnost potrebuje, ko si ustvarja vtis in mnenje o neki dejavnosti. Slovenski alpinizem ima prav na tem področju vsaj tako velike možnosti kot so tiste, ki jih že desetletja z odločnim zamahom osvaja po gorah širom sveta. Le čakati bi naši alpinisti ne smeli na nekoga, ki bo karkoli storil namesto njih. Je že tako pri nas, ko pa menda vsakdo skrbi zgolj »za svojo rit«, kot še danes radi pravimo. Poglejmo samo Antea Mahkota, Toneta Škarjo, Nejca, Vikija, Dena in vse, ki še bodo kaj napisali! Tu je mariborski Fistravec z odlično filmsko reportažo iz Patagonije, je Stipe Božić — čeprav ne povsem naš, tu sta vsaj dva »zgolj novinarja« (prvi je bil novinar-alpinist Mahkota) s svojima knjigama o alpinizmu, Rastresen in Zavrnik, in še veliko njih. Vse je torej v naših rokah in naši volji: sesti za pisalni stroj, vzeti v roke kamero, fotoaparat...

Vendar — medalja ima dve plati, nikdar enaki. Velja, da prav množični mediji (razen redne rubrike v Delu) še vedno kljub vsej izpričani kakovosti našega alpinizma to dejavnost spremljajo prej kampanjsko kot sistematično, predvsem pa to dejavnost — vsaj njen vrhunsko-športni del — vrednotijo po lastnih zmožnostih, te pa pogosto niso najbolj srečne roke.

Naj zaključim teh nekaj stavkov z mnenjem, da je 26. številka AR ena izmed doslej najkakovostnejših, vredna branja, tudi za tistega, ki mu je alpinizem le predmet zanimanja in se z njim aktivno ne ukvarja. Pripovedna je ta številka, a s tem ne izgublja nič strokovnosti. Zato pa postaja prava revija.

Mitja Košir

Naše jame, 29

Pred nami je že 29. letnik slovenske speleološke revije Naše jame, ki predstavlja dognanja o raziskavah na našem, slovenskem, in na jugoslovanskem krasu, pa tudi društvene vesti. Letošnji letnik je sicer nekoliko skromnejši; to pač narekujejo naše denarne razmere, pa tudi pomanjkanje pišočih jamarjev.

V tem letniku se seznanjamo z uporabo stabilnih kisikovih atomov v vodi, z raziskovanjem odtokanja vode z Rakitne, kar

je bilo pomembno za oskrbo bližnjih naselij z vodo, z raziskovanjem krasa ob Černici v Srbiji, podan pa je tudi obsežen prispevek o hroščih v Kamniško-Savinjskih Alpah.

V nadaljevanju so poročila o raziskovanju odtokanja Predvratnice pri Velikih Laščah, o kakovosti kevlarja in o raziskavah v Ospu.

Sledi pomemben prispevek o onesnaževanju jam v Sloveniji, o rezultatih zbiranja podatkov in o varstvenem režimu, ki je predviden za jame. Vsako onesnaženje smo dolžni prijaviti bodisi inšpekciji ali pa izvršnemu odboru JZS.

Iz Planinskega vestnika smo povzeli prispevek o preživetju v izrednih razmerah, kar je pomembno tudi za jamarje, kajti v jamah so lahko pogosto izredne razmere. Sledijo poročila, književne vesti in spominski zapiski.

Revijo lahko naročimo pri Jamarski zvezi Slovenije, 61109 Ljubljana, pp. 44.

D. Novak

Varstvo narave, 13

Prva številka revije za teorijo in prakso varstva naravne dediščine Varstvo narave je izšla leta 1962 in je bila v glavnem posvečena Triglavskemu narodnemu parku. Do leta 1979 je bolj ali manj redno izšlo 12 števil. Zaradi tehničnih in kadrovskih težav je do večjega presledka prišlo v letih 1980—1987, ko je izšla srečno nesrečna številka 13. V teh letih se je nabralo precej gradiva (tudi starejšega datuma), iz katerega bo uredniški odbor pripravil tri številke; med njimi bo nedvomno najbolj zanimiv monografsko urejen »Rdeči seznam ogroženih praprotnic in semenk v Sloveniji«.

Revijo izdaja Zavod SR Slovenije za varstvo naravne in kulturne dediščine.

D. Rojšek v tej številki piše o Fizičnogeografskih značilnostih in naravnih znamenitostih porečja Notranjske Reke.

V. Strgar je prispeval članek *Rhododendron luteum* Sweet — kalitev semena z naravnih rastišč v Sloveniji. Velja omeniti, da je rumeni sleč zavarovan in da ima v Sloveniji le tri nahajališča: prvo v bližini Brusnic pod Gorjanci, drugi dve pri Boštanju ob Savi. Rastline na naravnih rastiščih dobro uspevajo, redno cvetijo in bogato plodijo. Kalivost semen je tudi v eksperimentalnih pogojih dobra, ugotavlja avtor.

M. Povž piše o Ogroženosti in varstvu ribje favne v Pomurju, I. Geister pa o Prezimovanju in preletu ptic v Škocjanskem zatoku in Zalivu Polje pri Kopru na osnovi raziskav v letih 1979—1980.

J. Gregori in S. D. Matvejev pa sta pripravila Predlog rdečega seznama ptičev Slovenije. Od 193 gnezdilcev Slovenije

avtorja navajata 112 vrst, ki so ogrožene in jih uvrščata v različne kategorije, ki so določene z mednarodnim dogovorom.

Ostali trije članki obravnavajo severovzhodno Slovenijo. M. Jež piše o Beli škorklji (*Ciconia ciconia* L.) v Sloveniji v letu 1979, B. Kryštufek o prvi najdbi hrčka pri nas: Hrček (*Cricetus cricetus* Linnaeus, 1758; Rodentia, Mammalia), edini stepski sesalec v slovenski favni. A. Hafner pa je pripravil Predlog rekonstrukcije baročnega parka dvorca Dornava pri Ptuj.

Drugi del revije je namenjen spominu prezgodaj umrlega entomologa in naravovarstvenika Rada Smerduja, ki se ga spominjajo njegovi prijatelji in delovni tovariši M. Puc, S. Peterlin in P. Skoberne, ki je pripravil tudi pregled njegovih člankov in filmov.

Varstvo narave bo izhajalo z delno spreminjenjo zasnov. Uredništvu lahko želimo redno izhajanje.

Nada Praprotnik

Avalanche handbook

Delo ni povsem novo, vendar sem nanj opozoril v svojem priročniku Sneg, led, plazovi kot na glavni tuj vir, ki ga v zadnjih petih letih povzemajo, posnemajo in dopolnjujejo tudi drugi priročniki evropskih avtorjev.

Priročnik o plazovih je namenjen varnostnikom žičnic, reševalcem, gornikom, smučarjem in drugim, ki so tu in tam v nevarnosti zaradi snežnih plazov, na katere bi lahko naleteli zavoljo športne dejavnosti ali ko opravljajo delo.

Priročnik pogloblja in dopolnjuje znanje, ki si ga posamezniki v vsakdanjem življenju nabirajo na belih poljanah — v praksi. V svojem zasnutku sta avtorja Ronald I. Perla in M. Martinelli jr. (U. S. Dep. Agric., Forest Service, Fort Collins, Colorado, USA) dokaj temeljito obdelala obsežno snov.

Uvodno poglavje opisuje večje nesreče v preteklosti na območju ZDA, s čemer utemeljuje upravičenost varstva.

Drugo in tretje poglavje se ukvarjata z meteorologijo plazov in snežno odejo. Dosti pozornosti posvečata vetru, preobrazbi snega in mehanizmom, ki pripomorejo k trganju plazov.

V četrtem poglavju je na vrsti mehanika plazov in ocena stabilnosti snežne odeje glede na dano pobočje in obdobje v petem poglavju.

Šesto in sedmo poglavje govorita o ukrepih za varnost na smučiščih oziroma cestah in naseljih ter zajemata tako trajno kot občasno varstvo, katastrofe plazov in drugo dokumentacijo, oporne in druge objekte za zadrževanje, razbijanje in preusmerjanje plazovine kot tudi namerno proženje plazov z razstrelivi.

Zadnje, osmo poglavje je namenjeno pouku o samozaščiti, varni hoji, medsebojni in organizirani pomoči. Ne manjka navodil o prvi pomoči žrtvam plazov.

Delo je sodobno, poglobljeno, način podajanja zanimiv in razumljiv. Priročnik o plazovih priporočam vsakomur, ki obvlada angleški jezik in si želi razširiti obzorje o vedi o snegu in plazovih.

Cena priročnika je ca. \$ 10, naročiti pri: Superintendent of Documents, U. S. Government Printing Office, Washington D. C. 20402. Številka priročnika /Stock No.: 001-000-03876-1.

Pavle Šegula

Obsežni poljski Vrhovi

Pred tedni je v Varšavi in Krakovu na Poljskem izšel obširen zbornik »Wierchy«, posvečen goram, ki ga je kot 51. letnik izdal organ turistično planinske komisije pri glavni upravi poljskega turistično naravoslovnega društva. Delo obsega več kot 400 strani najrazličnejših naravoslovnih prispevkov, ki se vsaj dotikajo, če že natančno ne obravnavajo gorskega sveta predvsem na Poljskem in pojavov v njem. Skupaj z bibliografijami, kazali in povzetki pa obsega knjiga kar skoraj 480 strani.

Nič nenavadnega ni, da je največ prostora v tem delu posvečenega poljskim goram in seveda ne ravno tistim hribovitim predelom v državi, ki zbuja največjo pozornost tudi tujcev, pa čeprav so planinci ali alpinisti. Tako je za slovenskega bralca zanimivih le nekaj prispevkov — ker pač poljsko gorsko pokrajino premalo poznamo. Toda če se bo kdaj kdo pri nas hotel podrobno ukvarjati z zgodovino planinstva na Poljskem, bo vsekakor moral prelistati te zbornike.

Za nas bi bila vsekakor zanimiva daljša študija o alkoholu v življenju prebivalcev Andov. Prispevek govori o veliki nadlogi, ki je za prebivalce južnoameriškega visokogorja alkoholna omama. Avtor je proučeval alkoholne navade Indijancev Ajmara in Kečua ter mesticev in kreolov. Ugotavlja, da je z medicinskega stališča pretirano pitje alkohola mnogo nevarnejše kot žvečenje listov koke in povzroča ljudem najresnejše zdravstvene težave. Primeri, ki jih navaja avtor, potem ko je natančno opazoval alkoholno omamljene prebivalce tamkajšnjega visokogorja, kjer je v zraku manj kisika kot v dolinah, bi lahko bili zanimivi tudi za alpiniste, ki obiskujejo te predele.

Poleg tega bi utegnil biti zanimiv tudi prispevek, v katerem je opisano in dokumentirano poljsko raziskovanje podzemskih jam v gorskem masivu Göll v Avstriji. To je sicer le prvi del načrtovanega cikla, v katerem naj bi bila predstavljena vloga Poljakov pri športnem in znanstvenem raz-

iskovanju kraških jam v visokogorjih sveta. Kako sistematični so bili poljski jamarji pri raziskovanjih v Avstriji, kaže podatek, da so na to območje prihajali od leta 1969 skoraj vsako poletje, v tem času pa odkrili in raziskali več deset globokih brezen in med njimi 1173 metrov globok Jubiläumsschacht.

V zvezku, ki ima letnico izida 1982, čeprav je izšel pred kratkim, je natisnjena tudi obširna in izčrpna kronika, v kateri so opisane znanstvene raziskave, turizem, planinstvo, športi v gorah, alpinizem, gorsko reševanje, jamarstvo, varstvo gorske narave, zgodovinski prikazi, gradiva za življenjepise alpinistov, pregled literature (jugoslovanska knjiga s planinskega področja ni omenjena nobena, verjetno zato, ker uredniškemu odboru niso znane, imamo jih pa, kot vemo, kar precej) in še nekateri krajši prispevki.

M. R.

Field Guide to Snow Crystals

Avtor, Edward R. LaChapelle, je univerzitetni profesor in se je udeležil številnih raziskovalnih odprav na območju ZDA in na Grenlandu, kjer je raziskoval obliko in lastnosti snežnih kristalov. Kasneje je raziskoval snežne plazove za ameriško gozdarsko ministrstvo ter pri tem spoznal, da je od različnih oblik snežnih kristalov zelo odvisna usoda snežne odeje oziroma možnosti, da se bo ta trgala in plazila. Pri tem delu je veliko uporabljal fotografski aparat ter zbral veliko zanimivih podatkov. Odločil se je, da jih priobči v obliki Priročnika o snežnih kristalih, namenjenega za delo na terenu.

Delo ima štiri poglavja.

V prvem poglavju se avtor posveča klasifikaciji snega, pri čemer uporablja že znane, uveljavljene klasifikacije in jih komentira na izredno poučen način. Dodaja tudi preobrazbo snega, v kateri predlaga svojo in Sommerfeldovo klasifikacijo snega, ki je prešel preobrazbo. Slednja se, žal, do danes še ni dosti uveljavila, četudi je preprosta in koristna.

Drugo poglavje zadeva opazovanje snežnih kristalov in fotografije s komentarji. Zelo poučno in koristno, saj izvem marsikaj o neposredni povezavi med obliko kristala in možnostjo nastajanja plazov! Za razliko od številnih drugih, zlasti evropskih avtorjev posveča veliko pozornost posebnim vrstam snega, kot ivju (mehkemu in trdemu) ter lepo opiše razne vrste sreža, o čemer marsikje v sicer solidni literaturi še danes vlada nekoliko zmede.

V tej združbi obravnava tudi skorjasti poled.

Na koncu navaja številne vire za dodaten in poglobljen študij. Cena priročnika je \$ 10, naročiti ga je na naslovu: Univer-

sity of Washington Press, Seattle, Washington 98195, Library of Congress Catalog Card No. 70—8 215.

Pavle Šegula

Stare botanične ilustracije

*Vsepovsod sam beton in železo,
samo železo in beton,
in niti toliko zemlje,
ki rodi rože in ptice,
da bi našel grob za ptico
in zasadil rožo nanj.*

Matej Bor

Od 1. do 20. februarja je bila v Cankarjevem domu razstava starih botaničnih ilustracij. Pripravil jo je Jaro Dolar iz bogate zakladnice botaničnih knjig, ki jih hrani Narodna in univerzitetna knjižnica. Pri delu so mu z nasveti pomagali nekateri strokovnjaki, čeprav razstava ni imela namena predstavljati znanstvene in strokovne vrednosti podob in besedil, temveč predvsem estetsko in zgodovinsko vlogo eksponatov.

Ročno pobarvane podobe na panojih so bile ilustrirane z besedami naših pesnikov, ki so opevali cvetice, rože, trave in drevesa.

Diapozitivi, ki so spremljali razstavo, so kazali slike iz knjig, ki so morale biti varno ujele v vitrinah in odprte samo na dveh straneh; video rekorder pa je predvajal oddaje o rastlinskem svetu.

Najstarejši razstavljeni deli sta bili knjigi Otta Brunfeisa iz leta 1530 ter P. A. Matiolija in A. du Pineta iz leta 1561. Kranjski botaniki oziroma naravoslovci ter prijatelji scientiae amabilis so bili v drugi polovici 18. stoletja in na začetku 19. stoletja na tekočem z večino sodobne strokovne literature, kar nam kaže bogat izbor botaničnih knjig iz tega obdobja, ki se začneja s švedskim botanikom C. Linnéjem in njegovim rastlinskim sistemom z dvojnimi poimenovanjem vrst.

Na razstavi je bila predstavljena tudi Scopolijska Kranjska flora (Flora carniolica), prvo delo o naši (kranjski) flori iz leta 1760. Prav letos 8. maja se bomo spominjali 200-letnice smrti njenega avtorja.

Od Hacquetovih del smo si lahko ogledali njegovo Mineraloško-botanično potovanje za zabavo od Triglava na Kranjskem do Glocknerja na Tirolskem v letih 1779 in 81.

Rokopisni oddelek naše osrednje knjižnice pa hrani nekaj redkih beležnic botanika Karla Zoisa. Predstavljena sta bila dva drobna zvezka Seznama semen alpskih rastlin, ki sta bila odprta na straneh, na katerih sta zapisani imeni obeh njegovih cvetic: Zoisova vijolica (*Viola zoysii*) in Zoisova zvončica (*Campanula zoysii*).

Bogat je bil tudi izbor del dunajskega botanika N. J. Jacquina; v njegovih delih

je koroški botanik F. K. Wulfen objavljaval razprave o Redkih koroških rastlinah, med njimi tudi opisa obeh Zoisovih cvetic. Obiskovalci so si lahko ogledali še druga dela.

Jaro Dolar je na vabilu zapisal:

»Vse te stare knjige o zdravilnih zeliščih, ki obetajo bolniku ozdravljenje, pa se počasi umikajo znanstveni sistematiki latinskih imen in poimenovanj. Cvetice, rože, trave in drevesa pa govorijo jezik, ki ga razume in dojame hvaležno oko. Neka tiha, silovita moč veje iz teh slik, ki segajo v srce in budijo spomine in čustva, ki vznemirjajo in umirjajo.«

Avtor razstave se pesimistično sprašuje: »Ali bo ena od naslednjih razstav tega pisane bogastva, ki je spravljeno v knjigah — samo še spominska razstava sveta, ki je minil?«

Bodo naši otroci sploh lahko še razumeli pesnika Ivana Minattija:

»Šel bom,
med visoke majske trave bom šel.«

Nada Praprotnik

društvene novice

In memoriam

Neizprosna smrt je v kratkem presledku pretrgala nit življenja dvema odbornikoma PD Radovljica. Ko smo ju spremljali na zadnji poti, so zasneženi vrhovi gorá žareli v vsej svoji lepoti, kot bi se hoteli v kar najlepši obleki posloviti od njiju.

DUŠAN KOCJANČIČ je komaj dobro dopolnil 27 let. L. 1980 se je vpisal v alpinistično šolo in jo l. 1983 uspešno končal. Dve leti je bil načelnik AO, zatem pa je prevzel vodstvo alpinistične šole in jo vodil v letih 1986 in 1987.

Vse proste dneve je prebil v gorah. Veliko so mu pomenile. Spoznal je stene in vrhove, z njih se je vračal poln novih izkušenj in spoznanj, ki jih je nesebično prenašal na druge. Plezal je do VI. težavnostne stopnje, v domačih gorah od pomembnejših Peternelovo, Wisiakovo in Ljubljansko smer v Triglavu ter Steber spominov v Stenarju. Redno se je udeleževal taborov v Paklenici. Dvakrat je bil v Centralnih Alpah, kjer je ponovil nekaj lednih smeri. Na Norveškem je plezal 1600 metrov dolgo smer V. težavnostne stopnje, imenovano JZ steber v Nordre Trollindu. Veselil se je obiska Hoggarja v Alži-

riji, kamor naj bi s prijatelji odšel januarja letos.

Stopil je tudi v vrste gorskih reševalcev. Bil je odbornik in je veliko prispeval k dobremu oskrbovanju Pogačnikovega doma. Dušan je bil skromen, tih, delaven in pri vseh priljubljen. Ni odrekel pomoči, vsakega dela se je lotil resno in zavzeto, trezno je presojal probleme in vplival na njih rešitev.

Njegova tragična smrt je zlasti med alpinisti pustila veliko vrzel. Ne bomo se več srečavali na gorskih potih in vrhovih.

Prijeten spomin nanj bo živel med planinskimi prijatelji.

FRANC SNOJ (roj. leta 1921) — Francelj, kot smo ga klicali, je stopil v planinske vrste že leta 1939 in ostal v njih do zadnjega dne. Leta 1950 se je aktivno vključil v delo. Bil je eden izmed prvih markacistov po vojni, saj je iz časov, ko je so-

deloval v NOB, dobro poznal vse stezice in pota. Pobiral je članarino in pomagal pri obnovi postojank. Rad je zahajal v hribe, posebno še v Karavanke. Njegov cilj ni bil osvajanje vrhov: rad je imel naravo, gore, v njih je našel sprostitev.

Vse bolj ga je vlekle delo v postojankah. Zato ni naključje, da je z ženo Pepco dolgo let oskrboval Valvasorjev dom pod Stolom. Za dom je skrbel kot za lastnega, vse je moral biti čisto, snažno, vsaka stvar na svojem mestu.

Redno se je udeleževal delovnih akcij v postojankah, pomagal pri izgradnji žičnice, pri pohodih na Stol in povsod drugod, kjer se je pokazala potreba. Besede »ne, ne morem« skorajda ni poznal, če le ni imel tehtnega razloga. Nekaj let je bil član nadzornega odbora, saj je dobro poznal tako delo kot celotno gospodarjenje.

Po upokojitvi se je še bolj posvetil planinstvu. Kljub temu, da je težko hodil, je po svojih močeh skuša pomagati. Kot je njegovo poklicno delo strojevodje zahtevalo natančnost, red in disciplino, tako je delo opravljal tudi pri društvu: vestno in skrbno. S ponosom je prostovoljno prevzel mesto praporščaka.

Bolezen ga ni priklenila na posteljo in kadar so mu moči dopuščale, se je udeleževal sej odbora ali pa se je drugače zanimal za delo v društvu.

Za svoje prizadevno delo je prejel več častnih znakov in priznanj, društvo pa ga je izvolilo za častnega člana.

Manjkala nam bo njegova prisotnost na sejah, ostal nam bo v spominu kot delaven in vesten član, ki je velik del svojega življenja posvetil napredku planinstva.

VM

Rudi Pevec

Planinsko društvo TAM, ki letos zaključuje 30 let delovanja, je izgubilo svojega zvestega in marljivega člana, ki bi prav tako v februarju na svečnico praznoval 74 let življenja.

Rudi Pevec se je rodil v Mozirju, v Vojniku je obiskoval osnovno, v Ormožu pa srednjo šolo. Po šolanju je bil 8 let zaposlen v Murski Soboti v odvetniški pisarni. Med vojno je bil najprej eno leto na prisilnem delu v Avstriji, nato pa v službi v tovarni letalskih delov, zdajšnjem TAM v Mariboru. V pokoj je odšel leta 1976 kot vodja oddelka za kalkulacije. Član planinskega društva je postal leta 1939 na Ptuj in je planinstvu ostal zvest do konca življenja. Planinskemu društvu TAM je žrtvoval 30 let dela, za kar mu izrekamo iskreno zahvalo.

Bil je odbornik in dolgoletni predsednik nadzornega odbora. Tako je redno spremljal delo društva in prijel za delo povsod, kjer je bilo treba. Vodil je članske izlete po domovini in v tujino, pomagal mladinskemu odseku pri organiziranju izletov in taborov ter reševanju kadrovskih problemov. Zavzemal se je za alpinistični odsek in bil vesel uspehov naših alpinistov. Priden je bil in spretno je opravil marsikatero delo tudi v društvenih prostorih.

Močno ga pogrešamo in kmalu ne bomo našli zamenjave zanj.

Za svoje delo je prejel več priznanj, leta 1983 pa tudi zlati častni znak Planinske zveze Slovenije.

Rudi Pevec je po kratkotrajni bolezni umrl 12. januarja 1988.

Miro Marušič

Tone Logonder (1932—1987)

V septembru 1987 smo se poslovili od planinca, alpinista in gorskega reševalca Toneta Logondra, ki je izgubil življenje v cestno-prometni nesreči.

Tone Logonder kot velik ljubitelj gora ni samo zase užival planinstva, ampak je deloval tudi kot planinski mentor osnovnošolski mladini v akcijah spoznavanja gora ter v vzgoji in izobraževanju.

Tone, srčni in dobrodušni hribovec, je svoje inspiracije dobival še v času Jože Čopa v Vratih, na območju Rokavov, Škrila-

tice, ... Niso mu bile tuje ne Kamniške, ne Centralne Alpe.

Logonder, akademski kipar, je bil predstavnik tiste generacije kiparjev, ki se je šolala na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani; študiral je pri Frančišku Smerduju.

Za nas planince so še predvsem zanimivi njegov portret-kip Jože Čopa, ki ga je izklesal v zadnjih trenutkih Čopovega življenja, ter plakete s portreti, ki spominjajo na 200-letnico prvega vzpona na Triglav s motivi Triglava in Jakoba Aljaža. Poskusil se je tudi v olju in se na tem področju osredotočil na planinsko krajino. Izstopajoče olje je zanesljivo njegov Mont Blanc. Skoraj vse, kar je izdelal, pa je nastalo v njegovi tako ljubljani Škofji Loki.

V poslovnem nagovoru je načelnik GRS Kranj Emil Herlec poudaril, da je bil Tone v 20-letnem stažu v GRS vzoren in aktiven član, ki je vzgajal mladino predvsem v skromnosti in ljubezni do gor.

Toneta Logondra se bodo spominjala tudi številna Planinska društva, sekcije in klubi, ki jim je izdelal osnutek za značke in plakete.

Tone nam je zapustil trajne sledi, predvsem pa bit poštenja in planinske skromnosti.

Franc Ekar

118 podeljenih transversalnih značk

Planinsko društvo Delo iz Ljubljane je na svojem 17. občnem zboru 15. januarja letos ponovno potrdilo uspešnost svojega delovanja in organizacije. Bogato bero svoje aktivnosti so prikazali tudi na razstavljenih slikah s svojih izletov in v ilustrirani izdaji Planinskega biltena z izčrpno dokumentacijo za društveno kroniko.

Predsednik društva Janez Porenta je na občnem zboru v veliki dvorani Doma tiska v Ljubljani poročal o društvenem delu v minulem letu. Dejal je, da so Delovi planinci lani pripravili dva tabora, tri tekmovalna in tri meddruštvena srečanja, dva smučarska izleta, pet zimskih pohodov, dva rekreacijska izleta z upokojenci, štiri alpske ture, eno odpravo svojega alpinističnega odseka (v Yosemite), ki so jo financirali s prodajo koledarjev, dve akciji varstvenikov narave, dve akciji markacistov, dve križarjenji in hojo po otokih ter pet prostovoljnih delovnih akcij, poleg tega pa so imeli 27 društvenih izletov.

Ker tokrat ni bil volilni občni zbor, ostane mandat dosedanjih društvenih organov še eno leto; spremenilo se je le vodstvo alpinističnega odseka, ki ga zdaj vodi Franc Rožman.

Posebne pozdrave in pohvalo je PD Delo izrekel predsednik pobratenega planinske-

ga društva Grafičar iz Zagreba Vladimir Sor, s katerim Delovi planinci sodelujejo že deset let. Izrazil je željo, da bi bilo jubilejno srečanje med obema planinskima društvoma, ki bo 17. septembra v Tamarju pod Jalovcem, množična manifestacija bratstva in enotnosti planincev — grafičkov obeh mest in republik.

Ob koncu uradnega dela občnega zbora so podelili spominsko značko za prehojeno slovensko republiško transverzalo Dragu Kralju-Dadu iz Zagreba in Bojanu Berniku iz Ljubljane za prehojenih deset transverzal (vključno s hrvaško republiško). Sicer pa so letos podelili doslej največ transverzalnih značk: 53 z Visa, 39 s Kornatov, 12 s Kozare, osem s Fruške gore in šest NOB, v celoti torej 118 značk.

Jože Gasparič

Trije planinski pohodi

Drugo sončno januarsko nedeljo je bil 10. planinski pohod Rogla—Osankarica v organizaciji PD Zreče. Posebni avtobusi so nas prepeljali iz Zreč na Roglo in z Osankarice v Zreče na družabni zaključek v hotelu. Letos se je precej udeležencev pripeljalo tudi z lastnimi vozili do Zreč, ker ni bilo snega. Organiziranih avtobusnih prevozov posameznih PD je bilo manj (Celje, Velenje, gasilski kombiji...). Hoja ni bila naporna, saj je bilo snega zelo malo v primerjavi s prejšnjimi pohodi. Letos tudi ni bilo ta konec tedna smučarskega teka.

Tretjo januarsko nedeljo je bil 9. pohod krajanov na Reško planino v organizaciji PD Prebold. Start je bil kot običajno pri hotelu Prebold, pot pa je vodila mimo Počivalnika, Završnika, Lipovška in Laznika k Domu pod Reško planino. Snega ni bilo nič. Veliko pohodnikov se je za sestop odločilo mimo Požbala čez Čeren, mimo Lobnikarja in Šmiglove zidanice v Prebold. Nekateri so se povzpeli še na sleme Reške planine in na razgledno Popelovo skalo. Udeležba je bila precejšnja, velik del tudi zaradi lepega vremena.

Četrto nedeljo je bil 6. pohod Zdravju na proti na Goro Oljko, ki je vsako leto z druge železniške postaje. Letos je bil iz Paške vasi. Posvečen je bil 95. obletnici Savinjske podružnice SPD in 85-letnici Kocbekovega vodnika po Savinjskih planinah (založil trgovec Cvenkel iz Šempe-tra). Udeležba je bila nad pričakovanjem, snega pa je bilo le za vzorec.

Ta letošnja množična udeležba daje v premislek vzroke za to. Je morda vzrok, da ni snega in ni bližnje smučarije? Je v ceni že kar precej dragih avtobusnih prevozov? Je v želji po skupnem srečanju in hoji? Počakajmo naslednje leto in bomo videli primerjavo.

B. J.

Zimski pohod na Kum

Planinsko društvo Kum je 2. januarja letos organiziralo že šesti zimski pohod na Kum, ki pa je bil zimski samo po imenu in zaradi letnega časa, kajti vrh Kuma je bil brez snega pa tudi dostopne poti iz Hrastnika, Zagorja, Radeč in Trbovelj prek Dobovca ali Čebulove doline so bile kopne — in seveda vzorno markirane.

Pohod so začeli prvi planinci, ki so se že ob 6. uri zbrali na mostu prek Save, drugo pohodno izhodišče pa je bilo na Dobovcu. Obe izhodiščni točki sta bili odprti do 9.30, ko so zadnji planinci v hladnem in meglenem jutru krenili proti vrhu zasavskega Triglava, na Kum. Prvi pohodniki so tako prišli v kočjo že ob 6.30, zadnji pa ob 10. uri.

V kočji je vsak pohodnik dobil brezplačno napitek, svojo udeležbo pa je potrdil z vpisom v evidenco in izkaznico zimskega pohoda. Tako so organizatorji ugotovili, da je letos prvič prišlo na zimski pohod na Kum 629 udeležencev, ki so prejeli bronasto značko in izkaznico. Za tretji vzpon na Kum je 187 planincev prejelo srebrni znak, za peti vzpon pa je 196 pohodnikov prejelo zlato značko, medtem ko je 133 planincev prišlo na zimski pohod na Kum že šestič. V celoti je sodelovalo na letošnjem pohodu 1521 planincev iz vse Slovenije in iz Hrvaške, prvič pa so prišli tudi planinci iz Avstrije.

Prvi zimski pohod na Kum je bil 2. januarja 1983 in se ga je udeležilo 574 planincev, na drugem leto dni pozneje jih je bilo 960, leta 1985 že 845, predlanskim 945 in lani 1050.

Pohod je dobro organiziral in izvedel 50-članski odbor, ki deluje pri planinskem društvu Kum.

Bili smo 3797 metrov visoko

Večkrat se kdo pohvali, da je bil na Grossglocknerju; seveda misli s tem parkirne prostore na koncu slikovite gorske ceste, ki je speljana ob reki Möll vse do ledenika Pasterze. Da pa se odpravi 54 planincev čisto na vrh, je redko in še redkeje, da bi ga dosegli.

Zadnjo lansko septembrsko soboto smo se člani Planinskega društva Titovo Velenje in člani planinske sekcije v DO Vekos, ki je sestavni del društva, odpeljali na Vzhodno Tirolsko. Odločili smo se za vzpon z južne, manj znane smeri, ki pa je zato za oko mnogo prijetnejša. V Lienzu smo krenili proti Matreiu in v kraju Huben zapeljali na desno proti visokogorskemu turističnemu središču Kals, od koder je še 6 km privatne gorske ceste, ki jo avtobus zmore le po polže, odšteti pa je potrebno tudi cestnino. V čudovitem jutru smo iz zatrepa planine Heinz zagledali z ledeniki ozaljšan naš cilj.

Dolga kolona je zbujala pri ostalih obiskovalcih in domačinih pozornost, saj so priznali, da so tako velike in tako dobro opremljene skupine v tem gorovju redke. Nato smo pot premagovali meter za metrom in po sedmih urah vzpona v koči Adlersruhe na višini 3474 metrov kar radi odložili nahrbtnike.

Nekatere udeležence je zdelovala višina, drugi so se, zadovoljni z doseženim tega dne, utaborili v ne preveč polni koči planincev različnih narodov.

Peterica mlajših planinskih vodnikov je naslednji dan spoštovala večerni dogovor in ob štirih zjutraj odšla z vrvmi na vrh, kjer je zavarovala pot v dolžini več kot 400 metrov. Manj mladi smo ostali s skupino in se v svitu odpravili proti vrhu.

Po uri in pol smo varno dosegli željeni cilj, 3797 metrov visoki Grossglockner, ki je sicer ponekod kar izpostavljen, vrh pa je bil za vse komaj dovolj prostoren.

Bilo je veselja in lepih razgledov vse do naših Alp, Dolomitov v Italiji, na zasnežen Grosvenediger in verigo tritisočakov v bližini ter gmote ledu, ki se počasi, a nezadržno pomikajo v dolino. Bilo pa je tudi solza: mnogi so namreč dosegli svoj višinski rekord po številnih obiskih gora ali neuspešnih poskusih vzpona na to goro.

Čakal nas je še spust do več kot 1800 metrov nižje parkiranega avtobusa. Spotoma smo se še ustavljali v kočah, saj imamo Slovenci očitno več vinske valute kot drugi narodi.

Ob vračanju v dolino smo opazovali v nebo štrleč vrh Petzeck (3283 m) in si kar nekako obljubili, da ga v letu 1988 obiščemo.

Za varen vzpon in doživetje, ki ga pomniš vse življenje, pa četudi si bil že večkrat na tem vrhu, je potrebna zahvala Šaleškega alpinističnemu odseku, ki je posodil del plezalnih vrvi, in vodnikom, ki so pokazali dobro praktično znanje. Bolj kot to razveseljuje tista tovariška pomoč in strpnost tudi do bolj okornih ter neizkušenih ali starejših planincev.

Franc Ojsteršek

Nov transverzalni dnevnik

Planinsko društvo Željezničar iz Zagreba obvešča, da je izšla peta izdaja dnevnika Istrske planinske poti »Labinska republika« od Tumove koče na Slavniku prek Čičarije na vrh Učke. Dnevnik ima 36 strani s priloženo karto poti in ga je mogoče dobiti pri PD Glas Istre v Pulju (Pula), Omladinska 39, 52000 Pula, pri Stjepanu Živkoviću, Račja vas 66, 51422 Lanišće, in PD Željezničar, Trnjanska 5 B, 41000 Zagreb. Dnevnik stane skupaj s poštnimi stroški in z značko 1000 dinarjev. Denar je treba poslati na žiro račun 30100-678-362 PD Željezničar, Zagreb, s pripisom »Za dnevnik IPP«.

Omenimo naj, da so od otvoritve Istrske planinske poti pa do konca lanskega leta izročili več kot 1600 značk—priznanj za prehojeno pot, medtem ko je v obtoku še več kot 400 dnevnikov, kar pomeni, da vsaj toliko planincev te poti še ni prehodilo do konca.

Josip Sakoman

Izleti »tamovcev«

Letos bo planinsko društvo TAM iz Maribora proslavilo 30-letnico obstoja in delovanja. Zato so se vodniki in izvršilni odbor društva še posebej potrudili, da bi svojim članom pripravili čim pestrejši program izletov in aktivnosti, ki naj bi se jih kajpada udeležilo čimveč planincev.

Že januarja in februarja je bilo nekaj izletov, marca pa pripravljajo med drugim pohod na zasneženi Porezen. Nekateri tamovi planinci so se odločili, da bodo letos prehodili celotno pot XIV. divizije, kajpada po etapah od spomladi do jeseni. Maja bodo šli člani PD TAM med drugim po Pomurski poti in na Kamniško planinsko pot, junija v škofjeloško hribovje, julija na Olševo in Raduho, z Okrešlja na Skuto, Grintovec, Kočno in do Češke koče ter na Veliki vrh v Košuti, avgusta čez Črno prst v Bohinjsko Bistrico ter v Posočje in na Krn, septembra na Triglav, po grških vrhovih (ne vedo še natančno, ali na Atos ali na najvišji vrh Krete) in najvišji vrh Afrike Kilimandžaro, oktobra na Pohorje in novembra na Kozjak. Seveda je to le del njihove izletniške dejavnosti, ki bo v celoti mnogo bogatejša.

(skozi TAM)

Zimski pohod na Javornik

Kot vsako leto se je tudi lani skupina postojnskih planincev udeležila spominskega pohoda na Javornik nad Črnim vrhom. Tam je 23. decembra 1943 pri Skvarču padlo v boju z okupatorji 47 borcev III. bataljona Gradnikove brigade. Zato v spomin na ta dogodek in v počastitev dneva JLA organizira Planinsko društvo Idrija v sodelovanju z občinskim odborom ZZB NOV Idrija, OK ZRVS Idrija in domicilnim odborom Gradnikove brigade iz Nove Gorice vsako leto spominski pohod, ki se ga udeleži vsako leto vse več planincev — lani se jih je 1500, kar je največ doslej.

Iz Postojne je bilo na pohodu 30 planincev, ki so začeli svojo pešpot pri Cencu nad Colom, jo nadaljevali prek Kanjega dola in čez poldrugo uro hoje po sončnem vremenu in skoraj po kopnem prišli do 1242 metrov visokega Javornika, kjer stoji Pirnatova koča. Tam je bila krajša slovesnost, nakar so člani PD Idrija lepo poskrbeli za vse pohodnike ter jim po-

stregli čaj in toplo malico. Vsak udeleženec, ki se je prvič udeležil pohoda, je dobil izkaznico, nagrada za doslej dvakratno udeležbo je bila bronasta, za štirikratno srebrna in za šestkratno zlata značka, medtem ko dobijo spominsko diplomo tisti, ki pridejo na pohod desetkrat.

V. J.

Načrt: 30 izletov PD IMP

Planinsko društvo IMP je imelo 15. januarja svoj redni letni občni zbor, ki se ga je udeležilo prek sto članov, pa tudi nekaj gostov, med njimi generalni direktor sozda IMP Franc Kumše, predsednik Planinskega društva Rašica Boris Kapus, predsednik Športnega društva Dragomer Miro Zorc in predstavnik Meddruštvenega odbora Jože Gasparič. Na občnem zboru so pregledali enoletno delo društva in si zastavili načrte do konca letošnjega leta. Predsednik IMP-jevega Planinskega društva Alojz Kosi je obširno poročal o delu društva v lanskem letu. Člani tega društva so svoj načrt uresničevali s pohodi in izleti po domačih in po tujih hribih in gorah. Obiskali so Kum, Dražgoše, Janče, Stol, Slivno, Snežnik, Porezen, Ključ, Blegoš, Ormož, Jeruzalem, Golico, Komarčo, Črno jezero, Komno, Kočno, Ojstrico, Govejek, Kumrovec, Bistrice ob Sotli, Zagaj, Ulovko, Bohor, grški Olimp, Triglav in Julijce, italijanska vrhova Creta Forato in Monte Coglians, Čemšeniško planino, pa Petzek v Avstriji.

14. junija so člani tega društva v sodelovanju s Športnim društvom Dragomer organizirali 17. planinski tabor Meddruštvenega odbora ljubljanskih planinskih društev na Ključu, ki je pod pokroviteljstvom sozda IMP zelo dobro uspel. Glavno breme organizacije in priprav, ki so trajale skoraj 8 mesecev, je nosil podpredsednik IMP-jevega Planinskega društva Zdravko Nastran, je povedal Alojz Kosi, predsednik društva, v svojem poročilu na občnem zboru. Tudi drugi člani in članice društva so prizadevno sodelovali pri delovnih akcijah tega planinskega tabora, pri pripravi nanj, pospravljanju po končanem taboru, pri zbiranju denarja, organizaciji kulturnega programa, preskrbi, pripravi in delitvi hrane ter pri vseh drugih opravilih v zvezi s taborom. Pa tudi IMP-jev ženski pevski zbor se je s svojim pevskim nastopom pod vodstvom profesorice Mire Cimperc dobro izkazal.

Lani je bil v okviru Planinskega društva IMP ustanovljen mladinski planinski odsek. Na 1. seji januarja lani so za načelnika izvolili Primoža Fajdigo. Odsek ima redne mesečne sestanke.

Marca lani so mladinci markirali krožno pot Dragomer—Ključ—Dragomer. 12. in 13. aprila so se podali na prvi dvodnevni

izlet na Komno. Konec junija so šli na tridnevno potepanje po Pohorju, septembra na Brano, potem pa še na zadnji lanski izlet na Slavnik.

Za letos ima Planinsko društvo IMP v načrtu 30 izletov, od katerih bosta dva družinska, kar je novost v njihovem programu. Poleg teh izletov, ki so že določeni, pa se dogovarjajo še za izlete na Mont Blanc, v Tatre in na Velebit.

Marija Primo

Zahvala

Zakonca MIHA in MARIJA MARKUN sta po skoraj 20 letih prenehala oskrbovati Valvasorjev dom. Mirna in skromna sta z veliko zavzetostjo in ljubeznijo skrbela tako za dom kot za dobro počutje planincev. Čutimo dolžnost, da se jima javno zahvalimo za njuno skrbno in požrtvovalno delo, da je bil dom urejen in prijetno zatočišče vsem planincem. Želimo jima, da bi v krogu domačih lepo preživela jesen življenja.

PD Radovljica

Podpora starima oskrbnikom

Velika skupina planincev je prve dni januarja poslala upravnemu odboru Planinskega društva Križe pismo z naslednjo vsebino:

»V prilogi vam dostavljamo protest v zvezi z odpovedjo oskrbovanja koč na Kriški gori dosedanjima oskrbnikom.

Poudarjamo, da je protest nastal spontano, brez vednosti oskrbnikov in bi bilo podpisnikov gotovo še več, če bi list krožil med obiskovalci dalj časa in ne le nekaj ur. Od navzočih namreč podpisa ni nihče zavrnil.

Zahtevamo, da zadeve obravnavate na upravnem odboru in občnem zboru vašega društva in jih tam tudi razčistite, saj prav gotovo niso v čast ne društvu kot tudi ne planinski organizaciji kot celoti.

Ponovno poudarjamo, da smo z delom in odnosom sedanjih oskrbnikov zelo zadovoljni, kar potrjuje nenehno naraščanje števila obiskovalcev koč, zato zahtevamo, da stara oskrbnika ostaneta v koči. Z željo, naj podtikanja in 'ribarije' ostaneta v dolinah (če se to že mora dogajati), zaenkrat zaključujemo, seveda pa bomo dogajanja oziroma razplet spremljali še naprej.

To pismo s fotokopijami podpisov je skupina planincev poslala v vednost tudi Planinski zvezi Slovenije, Planinskemu vestniku in oskrbniku koč na Kriški gori.

Upamo, da bo PD Križe tudi Vestniku pojasnilo, za kaj gre.

SEZNAM PLANINSKIH EDICIJ

Zemljevidi	din
Julijske Alpe — Bohinj — 1 : 20 000	v tisku
Julijske Alpe — Triglav 1 : 20 000	v tisku
Grintovci 1 : 25 000	2 500
Julijske Alpe — vzhodni del 1 : 50 000	2 500
Julijske Alpe — zahodni del 1 : 50 000	2 500
Triglavski narodni park 1 : 50 000	2 500
Karavanke 1 : 50 000	2 500
Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco 1 : 50 000	2 500
Pohorje — vzhodni del 1 : 50 000	2 500
Pohorje — zahodni del 1 : 50 000	2 500
Okolica Ljubljane 1 : 50 000	2 500
Posavsko hribovje 1 : 100 000	2 500
Škofjeloško hribovje 1 : 40 000	v tisku
E-6 1 : 50 000	900
Panoramska karta Gorenjske	200
Vodniki	
Julijske Alpe (1984)	3 000
Karavanke (1983)	3 000
Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	3 000
Po gorah SV Slovenije (1980)	3 000
Kamniške in Savinjske Alpe (1982)	v tisku
Turni smuki (1985)	3 000
Bil sem na Triglavu (1983)	1 500
Vodnik po pešpoteh	1 800
Planine Hrvatske	3 000
Zaščitena območja treh dežel (1981)	3 000
Vodniki in dnevniki po veznih poteh	
Vodnik po Slovenski planinski poti (1984)	3 000
Dnevnik po Slovenski planinski poti	2 000
Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana E-6 YU	900
Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOB Slovenije	800
Dnevnik po transverzali kurirjev in vezistov NOB Slovenije	400
Loška planinska pot	500
Ljubljanska mladinska pot	400
Vodnik po poti spominov NOB občine Domžale	400
Vodnik Šaleške planinske poti	800
Kranjski vrhovi	500
Dnevnik Koroške planinske mladinske poti	250
Idrijsko-cerkljanska planinska pot	150
Pot prijateljstva Treh dežel	700
Kamniška planinska pot	400
Vodnik po planinski poti XIV. divizije	250
Dnevnik po planinski poti XIV. divizije	150
Vodnik in dnevnik Trdinove poti	1 000
Planine Jugoslavije	300
Alpinistični in drugi vodniki	
Naš alpinizem	2 000
Logarska dolina, Matkov kot, Peči	1 500
Lučka Bela, Robanov kot	1 500
Kamniška Bela, Repov kot	2 000
Martuljek	1 200
Ivanka Komprej: Trikotnik	1 000
Zadnja Trenta	1 000
Južni Velebit — Tulove grede	1 000
Tri Cine	2 500
Vodniki v tujih jezikih	
Die Slowenische Berg-Transverzale	4 000
Triglav — ein kurzer Führer	2 000
How to climb Triglav	2 000
Ravska Kočna — Kletterführer	3 000
Zaščitena območja — Naturschutzgebiete — Zone Protette	2 000
Slovarček za planince — Wörterbuch für Bergsteiger-Vocabolario per Alpi.	2 000

Vzgojna literatura	din
Planinska šola	1 000
Igre	1 000
Oris zgodovine planinstva	1 000
Sneg, led in plazovi	3 000
Nevarnosti v gorah	3 000
Prehrana v gorah	1 000
Vremeslovje za planince	1 000
Dnevnik ciciban-planinec	600
Dnevnik pionir-planinec	600
Planinski dnevnik (s častnim kodeksom)	1 000
Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti	800
Hoja in plezanje	3 000
Narava ob gorskem svetu	2 000
Planinski vodnik	2 000
Zavarovane rastline	v tisku

Druge edicije

Tone Škarja: Jalung Kang	20 000
Razgled s Triglava	1 000
Razglednice s Triglava	500
Trije Tominški planinci	1 000
Dr. Henrik Tuma	1 000
Pozor, plaz	100

Znaki in našitki

Planinska zveza Slovenije — našitek	200
Planinska zveza Slovenije — nalepka	100
Jalung Kang — nalepka	100
GS — našitek	200

Značke

PSJ	300
Planinska zveza Slovenije	400
PZS — 90 let SPD	100
PD Ljubljana matica — 90 let	100
PD Kamnik — 90 let	100
Savinjska podružnica SPD — 90 let	100
Jalung Kang 1985	100
Dan planincev '87	400
Gorska straža	500
Obeski za ključce Lotse	200

Drugo blago

Vpisna knjiga za vrhove	v tisku
Vpisna knjiga za planinske postojanke	v tisku
Članske izkaznice	200
Izkaznice GS	200
Članska kartoteka	30
Nakaznica za prenočišče	500

Popust ob nakupu:

- pri planinskih edicijah, ki jih je izdala Planinska založba ali odkupila po lastni ceni: 15 % ob nakupu od 5 do 100 izvodov ene edicije, pri nakupu od 101 in več 20 %;
- pri blagu, ki smo ga nabavili (odkupili) od društev, nudimo 10 % popusta ob nakupu 5 izvodov ene edicije.

Kupovanje ali naročanje več kot pet izvodov je možno v pisarni PZS, Ljubljana, Dvořakova 9 (torek, sredo, petek od 8.—14. ure in ponedeljek, četrtek od 13.—19. ure), maloprodaja pa je v pisarni Planinskega društva Ljubljana-matica, Miklošičeva 17, v večjih knjigarnah, na sedežih planinskih društev in v planinskih kočah po vsej Sloveniji, kjer je možno nabaviti tudi drugo gradivo o posameznih gorskih območjih.

Informacije: Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova 9, telefon: (061) 312 553 ali 315 493, založba.

Moški se mora stalno dokazovati...
Izkušnja preteklosti, okus sedanjosti...

 ronhill[®]
vrhunska moška kozmetika

 kozmetika

PAPI SPORT BORG,
GROTTA GIGANTE.

N. 42/B SGONICO, TRIESTE –
TRST, ITALIJA

BOGATO ZALOŽENA
TRGOVINA S ŠPORTNO
IN ALPINISTIČNO OPREMO.

VELIKA IZBIRA,
UGODNE CENE.

PAPI SPORT OPREMLJA
NAŠEGA VRHUNSKEGA
ALPINISTA SILVA KARA.

